

CEZAEVLERİ RAPORU

(2015-2016)

TÜRKİYE BAROLAR BİRLİĞİ
İNSAN HAKLARI MERKEZİ

Türkiye Barolar Birliği Yayınları: 336

Cezaevleri Raporu

ISBN: 978-605-9446-28-0

Yayıncı Sertifika No: 15566

© Türkiye Barolar Birliği
Birinci Baskı: Nisan 2017, Ankara

Türkiye Barolar Birliği
Oğuzlar Mah. Barış Manço Cad.
Av. Özdemir Özok Sokağı No: 8
06520 Balgat – ANKARA
Tel: (312) 292 59 00 (pbx)
Faks: 312 286 55 65
www. barobirlik. org. tr
yayin@barobilik. org. tr

Baskı
Şen Matbaa
Özveren Sokağı 25/B
Demirtepe-Ankara
(0312. 229 64 54 - 230 54 50)

Sertifika No: 14251

TÜRKİYE BAROLAR BİRLİĞİ
İNSAN HAKLARI MERKEZİ

CEZAEVLERİ RAPORU

(2015-2016)

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ 7

A-GENEL BİLGİLENDİRME 11

B-MEVZUAT 14

a- Uluslar arası Mevzuat 14
1- Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Bildirisi 14
2- BM Mahpuslara Uygulanması Gerekli Asgari Standart Kurallar 14
3- Havana Kuralları 14
4- Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi 15
5- Avrupa Bakanlar Komitesinin Avrupa Cezaevi Kuralları Üzerine R87 Nolu Tavsiye Kararı 16
b- Ulusal Mevzuat 18

C-İSTATİSTİKİ BİLGİLER 19

Yaş Gruplarına Göre Dağılımı (01. 04. 2016 İtibarıyla) 22
Öğrenim Durumu Dağılımı (01. 04. 2016 Tarihi İtibarıyla) 23
Medeni Durumlarına Göre Dağılımı (01. 04. 2016 İtibarıyla) 24
Bazı Suç Gruplarına Göre Dağılım (01. 04. 2016 İtibarıyla) 25
Coğrafi Bölgelere Göre Dağılım (01. 04. 2016 Tarihi İtibarıyla). 26

D-CEZAEVLERİNDE SORUNLAR 27

a- Kapasite 29
b- Yaşam İhlalleri 37
1-İşkence sonucu ölümler 38
2-Şüpheli ölümler 39
3-Cezaevinde can güvenliği 39
4-İntiharlar 40
5-Sağlığa erişim 41
6-Ölüme terk edilenler(Ağır hastalar) 49

c- Nakil 51
d- Mahpus yakınları sorunları 53
e- Disiplin cezaları.....53
f - Beslenme 53

E- ÖĞRENCİLER.....54

F- KADINLAR 55

G- ÇOCUKLAR.....59

H- CEZAEVİNDE BEBEK MAHPUSLAR 71

I- TUTUKLU MİLLETVEKİLLERİ.....76

J- BASIN ÖZGÜRLLÜĞÜ VE GAZETECİLER.....78

K- FAİLİ MEÇHULLER (Cumartesi Anneleri) 83

L- AVUKATLAR 85

M- SAVUNMA HAKKI..... 86

1-Avukata Erişim ve görüşme 86
a) Segbis..... 87
b- Cam-fanus olayı 88
2- Tutukluların savunma olanakları.....90

N- ENGELLİ AVUKAT VE MAHPUS SORUNLARI.....91

O- 15/TEMMUZ/2016 SONRASI 92

DEĞERLENDİRME ve SORUNLAR..... 99

GÖZALTI 99
AVUKATA ve YARGIYA ERİŞİM 99

SONSÖZ 103

YARARLANILAN KAYNAKLAR..... 104

ÖNSÖZ

Ceza infaz rejimi ve infaz kurumları yargı reformu sürecinde önemli bir değişimden geçmektedir. Bu süreçte günlük politikalar ve yargı paketleri ile getirilen değişikliklerin takibi ve tatbiki sorunu ile hemhal olunurken; 15 Temmuz sonrasında ilan edilen Olağanüstü Hal sürecinde KHK'lar ile temel ceza kanunlarımıza ve ceza infaz sistemimize dahil edilen önemli değişiklikler cezaevlerinin, insan temel hak ve özgürlüklerine getirilen kısıtlamaların ve ihlallerinin en yoğun olarak yaşandığı yerler olma özelliğini sürdürmesine sebebiyet vermiştir. Özellikle son yıllarda Türkiye'deki cezaevleri, yaşanan hak ihlalleri, ölüm oruçları, şiddet ve işkence ile bağdaştırılan kurumlar olarak gündeme gelmiştir.

Mahpus sayısının artması ile ortaya çıkan kapasite sorunu, tutuklu yargılamanın bir istisna olarak değil adeta bir kural olarak görülmeye başlanması, tip şehir cezaevlerinin elverişsizliği ve sosyal hizmet anlayışının infaz politikalarıyla desteklenmesi ihtiyacı hiç kuşkusuz ilk bakışta görülen, geliştirilmesi ve iyileştirilmesinin elzem olduğu başlıca hususlardır.

Bu alandaki hak ihlallerini daha yakından incelemek ve mahpus haklarının uluslararası ve ulusal kanunlar uyarınca eksiksiz temin edilmesini sağlamak için Türkiye Barolar Birliği İnsan Hakları Merkezi bünyesinde Cezaevi Sorunları İzleme Araştırma Komisyonu kurulmuştur. Türkiye'nin 10 ayrı Barosu'ndan katılan uzman bir avukat kadrosunun yer aldığı Komisyon, vakit kaybetmeksizin faaliyetlerine başlamıştır. Komisyonun ilk çalışması, ülkemizdeki infaz kurumlarının mevcut sorunları ve muhtemel çözüm önerilerine ışık tutmak için güncel ve kapsamlı bir rapor hazırlamak olmuştur.

İlgi ve bilgilerinize sunulan "2015-2016 yılı Cezaevleri Raporu"nda, genel bir değerlendirme ile temel mevzuata yer verilmiş, en güncel istatistiki bilgilerin aktarılmasının ardından cezaevlerinde sıklıkla karşılaşılan başlıca sorunlar aktarılmıştır. Öğrenci mahpuslar, Kadın mahpuslar, Çocuk / Bebek Mahpuslar, Milletvekilleri, Gazeteciler, Avukatlar ile Mahpus hakları ayrı başlıklar altında incelenmiş-

tir. Mahpus sorunları özü ile hak arama özgürlüğü ve adalete erişim hakkı kapsamında savunma hakkına getirilen ihlaller ve avukatların mesleklerini icra ederken karşılaştıkları sorunlara ilişkin somut tespitlere ayrıca yer verilmiştir. 15 Temmuz 2016 sonrası süreç de gözlemlenerek sonuç değerlendirmesi yapılmıştır. İnfaz sisteminde iyileştirilmesi gereken alanların genel çerçevesi böylelikle ortaya çıkmıştır. Cezaevlerinin idari, fiziki ve personel altyapısını irdeleyerek mahpus odaklı ve insan haklarını gözeten bir ceza infaz yapısı için çözüm önerileri sunmak amaçlanmıştır.

İkincil kaynaklardan derlenerek hazırlanan bu raporda, daha önce ceza infaz sistemi ile ilgili farklı kuruluşların hazırladığı yerli ve yabancı raporlardan, yazılı ve görsel basından, ceza infaz kurumlarından iletilen mektuplardan, Barolarda görev alan meslektaşlarımızın paylaştığı dosyalarından, uluslararası akademik literatürden faydalanılmıştır.

Cezaevi Sorunları İzleme Araştırma Komisyonu'nun 2 ay gibi kısa bir sürede hazırladığı bu rapor, bir başlangıç olarak değerlendirilmelidir. Yapılan tespitlerin saha ziyaretleri, eğitimler, alanda yer alan temel kuruluşlarla görüşmeler sonrası dönemsel rapor çalışmaları ile derinleştirilecek ve yayın dizisi haline getirilip geliştirilecektir.

Başta Türkiye Barolar Birliği Yönetim Kurulu Üyesi ve İnsan Hakları Merkezi Başkanı Av. İzzet Varan ve Cezaevi İzleme Araştırma ve Çalışma Grubu Başkanı Av.Hüseyin Erkenci olmak üzere emek sarf eden tüm değerli meslektaşlarıma şükranlarımızı sunuyorum.

Türkiye Barolar Birliği Başkanı
Av. Prof. Dr. Metin Feyzioğlu

ÖNSÖZ

Özgürlük ve Güvenlik Hakkı insanın en temel vazgeçilemez haklarından biridir

Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Bildirisi'ne göre;

- Yaşamak, özgürlük ve kişi güvenliği herkesin hakkıdır.

- Hiç kimseye işkence yapılamaz; zalimce, insanlık dışı, onur kırıcı ceza verilemez veya davranışta bulunulamaz.

- Hiç kimse keyfi olarak tutuklanamaz, alıkonamaz ve sürgün edilemez.

- Bir suç işlemekten sanık herkes, savunması için kendisine gerekli bütün güvencelerin sağlanmış olduğu açık bir yargılama ile yasaya göre suçluluğu kanıtlanmadıkça suçsuz sayılır.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 5. maddesine göre *"Herkes özgürlük ve güvenlik hakkına sahiptir…. yasanın öngördüğü usule uygun olmadan hiç kimse özgürlüğünden yoksun bırakılamaz. "*

Birleşmiş Milletler Mahpuslara Uygulanması Gerekli Asgari Standart Kurallar ve buna paralel olarak düzenlenmiş bulunan Avrupa Bakanlar Komitesinin Avrupa Cezaevi Kuralları Üzerine R87 Nolu Tavsiye Kararı, cezaevlerinde uyulması gereken temel ilkeler ve kuralları düzenlemektedir.

Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun, cezaevleri ile ilgili temel düzenlemeler içermektedir.

Günümüzde modern infaz anlayışı, eskinin "intikamcı" infaz anlayışından ayrılmaktadır. Cezaevleri öncelik"le içerisinin" değil, "dışarısının" işi olmalıdır.

Uluslararası kurallara göre insanların cezaevinde olmaları, onların tüm haklarının askıya alınması anlamına gelmemekte olup, cezaevi koşulları asla ek bir cezalandırma yöntemi olarak kullanılmamalıdır.

15/Temmuz/2016 darbe girişiminden sonra çok sayıda kişi tutuklanmıştır.

Ülkemizde 2016 yılı sonu itibariyle 372 ceza infaz kurumu olup, kapasitesi 189. 269 dur.

Cezaevlerindeki kapasite fazlalığını ve yoğunluğunu gidermek amacıyla, ceza infaz sisteminde yapılan değişiklikle 44. 800 kişi denetimli serbestlik yolu ile tahliye edilmiştir.

4/1/2017 tarihi itibariyle cezaevlerindeki tutuklu ve hükümlü sayısı 201. 177 dir.

Hazırlanan rapor 2015-2016 yıllarını kapsar niteliktedir. Rapor bir döneme tanıklık etmektedir.

Rapor; Türkiye Barolar Birliği İnsan Hakları Merkezi, Cezaevi Sorunları İzleme ve Araştırma Komisyonu tarafından hazırlanmıştır. Emeği geçen Türkiye Barolar Birliği İnsan Hakları Merkezi Başkanı Avukat İzzet Varan ve Komisyon üyeleri avukatlar Elif Lale Ayaz, Gamze Kaya, Özlem Temizyürek, Yasemen Öztürkcan, Mahmut Kaçan Mustafa Kemal Karahan, Mehmet Gören, Nail Karakuş, Servet Özen'e teşekkür ediyorum.

Avukat Hüseyin Erkenci
Türkiye Barolar Birliği İnsan Hakları Merkezi
Yürütme Kurulu Üyesi

Cezaevi Sorunları İzleme Araştırma
Komisyonu Başkanı

A-GENEL BİLGİLENDİRME

CEZA İNFAZ KURUMLARI[1]

Ülkemizde ***06/10/2016*** tarihi itibariyle,

290 kapalı ceza infaz kurumu,

66 müstakil açık ceza infaz kurumu,

2 çocuk eğitimevi,

6 kadın kapalı,

4 kadın Açık,

4 çocuk kapalı ceza infaz kurumu

olmak üzere toplam **372** ceza infaz kurumu bulunmakta olup, bu kurumların kapasitesi **189. 269** kişiliktir

Metropol kentler öncelikli olmak üzere;

2006 yılında 7 adet, 2007 yılında 8 adet, 2008 yılında da 13 adet, 2009 yılında 8 adet, 2010 yılında 7 adet, 2011 yılında 2 adet, 2012 yılında 14 adet, 2013 yılında 10 adet, 2014 yılında 14 adet, 2015 yılında 18 adet 2016 yılında 4 adet olmak üzere toplam 118 adet yeni ceza infaz kurumu açılarak 100. 662 kişilik;

2010 yılında 5 adet, 2011 yılında 7 adet, 2012 yılında 9 adet, 2013 yılında 6 adet, 2014 yılında 5 adet 2015 yılında 2 olmak üzere 34 ceza infaz kurumuna ek bina ve ek açık yapılmak suretiyle 9492 kişilik kapasite artımına gidilmiştir.

Böylece toplam 110. 154 kapasiteli yeni ceza infaz kurumu ve ek bina ve ek açık, yapılmıştır.

5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun 18. Maddesi uyarınca akıl hastalığı dışında ruhsal rahatsızlıkları bulunan hükümlüler için Adana, Elazığ, Manisa ve Samsun E-Tipi ceza infaz kurumlarında oluşturulan üniteler faaliyete geçirilmiştir.

---

1 Adalet Bakanlığı Web Sitesi

İstanbul Metris T-Tipi ve Menemen T Tipi bünyesinde sağlık üniteleri hizmete alınmıştır.

Adalet Bakanının Aralık/2016 tarihinde yaptığı açıklamaya göre küçük ilçelerdeki cezaevleri kapatılacak ve yeni 175 ceza infaz kurumu, ayrıca Hatay, Tarsus, Diyarbakır, Kayseri ve Çorlu'da 5 müstakil Çocuk Kapalı Ceza İnfaz Kurumu açılacaktır.

Ülkemizdeki Ceza ve İnfaz Kurumu Tipleri:

F-L-T-E-D-H-C-M-R-B-Kadın Kapalı, BTO(Belirli tip olmayan), Çocuk Kapalı, Çocuk Eğitimevi, Kadın Açık, A-A1-A2-A3-K1-K2

Bazı özellikli ceza infaz kurumları şunlardır.

F Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumu;

Yüksek güvenlikli F tipi kapalı cezaevleri, mevzuatı gereğince sadece tehlikeli hükümlü ve tutuklu statüsündeki kişilerin barındırılabileceği, fizikî yapısı, elektrik ve elektronik güvenlik sistemleri ile donatılmış, oda sistemine göre inşa edilmiş ceza infaz kurumlarıdır.

Sirkülasyonu 3 ana koridordan sağlanan ve 5 bloktan oluşan, 57 adet 1 ve 2, 103 adet 3 kişilik odaları bulunan cezaevi toplam 368 kişi kapasitelidir. Sayısı 14 dür.

Adana, Ankara 1 Ve 2 Nolu, Bolu, Bursa İmralı, Edirne, İzmir 1ve 2 Nolu, Kırıkkale, Kocaeli 1 Ve 2 Nolu, Tekirdağ 1 Ve 2 Nolu, Van F Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumu

L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu;

Bu ceza infaz kurumları; büyük kentlerdeki eski ceza infaz kurumlarının yerlerine ya da kapasite yetersizliğine çözüm amacıyla inşa edilen kapalı ceza infaz kurumlarıdır.

L tipi ceza infaz kurumlarında, bireysel odalar 12. 45 m², açık avlular 65. 19 m², ortak yaşam ünitesi 56. 59 m² olup 7 kişinin bir arada bulunduğu bir ünite toplam 208, 93 m² dir.

L tipi ceza infaz kurumlarında hükümlü ve tutuklular, ünitelerde bulunan bireysel odalarında kalmaktadır. Bu odaların kapıları gece belirli bir saatten sonra kapatılmakta gündüzleri ise açık tutulmaktadır

Hükümlü ve tutuklular gündüzleri 7 kişilik ortak yaşam alanında ve avluda bir araya gelebilmektedir. 7 kişilik 61 ünite, 3 kişilik 4 oda, 40 adet tek kişilik oda vardır. Sayısı 22 dir.

Alanya, Ankara 1 Ve 2 Nolu, Antalya, Çorum, Sakarya, Bakırköy Silivri 1-2-3-4-5-6-7-8 Nolu Balıkesir, Çorum, Gaziantep, İstanbul Anadolu Maltepe 1-2 -3 Nolu Kilis, Patnos, Rize, Sakarya L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu

Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumu;

İstanbul Bakırköy'de 506 kişi kapasiteli ceza infaz kurumunda 12'şer kişilik 38 ünite; 3'er kişilik 2 ünite; 44 adet de tek kişilik odalar bulunmaktadır.

Ankara Sincan'da 352 kişi kapasiteli ceza infaz kurumunda 12'şer kişilik 24 ünite; 3'er kişilik 12 ünite; 28 adet de tek kişilik odalar bulunmaktadır.

Kadın kapalı ceza ve infaz kurumları şunlardır.

Ankara Sincan, Bakırköy, Bursa Yenişehir, Gebze, İzmir, Kayseri, Tarsus Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumu

Çocuk Kapalı Ceza İnfaz Kurumu;

Çocuk ceza infaz kurumlarında, mahkemelerce tutuklanmış olup yargılamaları devam eden çocuklar barındırılmakta, hüküm giyen çocuklar ise çocuk eğitim evine gönderilmektedir.

Ankara Sincan, Hatay, İstanbul Anadolu Maltepe, İzmir, Kayseri, Tarsus Çocuk ve Gençlik Kapalı Ceza İnfaz Kurumu

Çocuk Eğitimevi;

Bu kurumların kapasiteleri 100 ila 250 kişi arasında değişmektedir. Bu kurumlarda suç işledikleri zaman 12 ila 18 yaşları arasında bulunan ve cezasını çekmeye başladığında 18 yaşını doldurmayan hükümlü çocuklar barındırılmakta, 18 yaşını doldurup da bulundukları kurumda herhangi bir eğitim kurumuna devam eden çocukların, cezaevi idaresinin de uygun görmesi şartıyla devam ettikleri eğitim programlarını tamamlayabilmeleri açısından 21 yaşına kadar kalmalarına müsaade edilebilmektedir. Ankara ve İzmir Çocuk Eğitimevi

B-MEVZUAT

a-Uluslar arası Mevzuat

1-Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Bildirisi

10/Aralık/1948 tarihinde birleşmiş Milletler Genel Kurulunca kabul edilen İnsan Hakları Evrensel Bildirisi, insan haklarının tanınması ve korunması açısından çok önemli bir öncüdür. Bildirinin bazı önemli ilkeleri şunlardır:

- *Yaşamak, özgürlük ve kişi güvenliği herkesin hakkıdır.*
- *Hiç kimseye işkence yapılamaz; zalimce, insanlık dışı, onur kırıcı ceza verilemez veya davranışta bulunulamaz.*
- *Hiç kimse keyfi olarak tutuklanamaz, alıkonamaz ve sürgün edilemez.*
- *Bir suç işlemekten sanık herkes, savunması için kendisine gerekli bütün güvencelerin sağlanmış olduğu açık bir yargılama ile yasaya göre suçluluğu kanıtlanmadıkça suçsuz sayılır.*

2-BM Mahpuslara Uygulanması Gerekli Asgari Standart Kurallar

1955 te *Cenevre'de* toplanan Suçların Önlenmesi ve Suçluların Islahı üzerine Birinci Birleşmiş Milletler Konferansı tarafından kabul edilmiş ve Ekonomik ve Sosyal Konsey tarafından 31/Temmuz/1957 tarihli ve 663 sayı ile 13/Mayıs/1977 tarihli ve 2076 sayılı kararlarıyla onaylanmıştır.

Cezaevleri, tutuklu ve hükümlülerle ilgili evrensel kuralları içerir.

3-Havana Kuralları

Birleşmiş Milletler Genel Kurulunun 14/Aralık/1990 tarih ve 45/113 sayılı kararıyla kabul *edilen "Özgürlüğünden yoksun bırakılmış çocukların korunmasına ilişkin Birleşmiş Milletler kuralları(Havana Kuralları)"* ile tüm dünyada özgürlüklerinden yoksun bırakılan çocukların istismara, zararlı davranışlara ve haklarının ihlaline açık olduğu bilincinden hareketle kurallar getirilmiştir.

Çok önemli bir kural;

- *Bir çocuğun hapsedilmesi başvurulacak en son tedbirdir. Bu tedbir istisnai hallerde ve zorunlu asgari bir süre için kullanılabilir.*

4- Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi

4/Kasım/1950 tarihinde Roma'da imzalanan bu sözleşme, İnsan Hakları Evren sel Bildirisini ve bu bildirinin açıkladığı hakların evrensel ve etkin olarak tanınmalarını ve uygulamalarını hedef almıştır.

Özgürlük ve Güvenlik Hakkı, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 5. maddesi ile güvence altına alınmıştır.

Buna göre;

1. *Herkesin kişi özgürlüğüne ve güvenliğine hakkı vardır. Aşağıda belirtilen haller ve yasada belirlenen yollar dışında hiç kimse özgürlüğünden yoksun bırakılamaz.*

   Kişinin, yetkili mahkeme tarafından mahkum edilmesi üzerine, usulüne uygun olarak hapsedilmesi;

   b) Bir mahkeme tarafından, yasaya uygun olarak verilen bir karara riayetsizlikten dolayı veya yasanın koyduğu bir yükümlülüğün yerine getirilmesini sağlamak için usulüne uygun olarak yakalanması veya tutulu durumda bulundurulması;

   c) Bir suç işlediği hakkında geçerli şüphe bulunan veya suç işlemesine ya da suçu işledikten sonra kaçmasına engel olmak zorunluluğu inancını doğuran makul nedenlerin bulunması dolayısıyla, bir kimsenin yetkili merci önüne çıkarılmak üzere yakalanması ve tutulu durumda bulundurulması;

   d) Bir küçüğün gözetim altında eğitimi için usulüne uygun olarak verilmiş bir karar gereği tutulu durumda bulundurulması veya kendisinin yetkili merci önüne çıkarılması için usulüne uygun olarak tutulu durumda bulundurulması;

   e) Bulaşıcı hastalık yayabilecek bir kimsenin, bir akıl hastasının, bir alkoliğin, uyuşturucu madde bağımlısı bir kişinin veya bir serserinin usulüne uygun olarak tutulu durumda bulundurulması;

f) Bir kişinin usulüne aykırı surette ülkeye girmekten alıkonmasını veya kendisi hakkında sınır dışı etme ya da geri *verme işleminin yürütülmekte olması nedeniyle usulüne uygun olarak yakalanması veya tutulu durumda bulundurulması;*

2. *Yakalanan her kişiye, yakalama nedenleri ve kendisine yöneltilen her türlü suçlama en kısa zamanda ve anladığı bir dille bildirilir.*

3. *Bu maddenin 1. c fıkrasında öngörülen koşullar uyarınca yakalanan veya tutulu durumda bulunan herkes, hemen bir yargıç veya adli görev yapmaya yasayla yetkili kılınmış diğer bir görevli önüne çıkarılır; kendisinin makul bir süre içinde yargılanmaya veya adli kovuşturma sırasında serbest bırakılmaya hakkı vardır. Salıverilme, ilgilinin duruşmada hazır bulunmasını sağlayacak bir teminata bağlanabilir.*

4. *Yakalama veya tutuklu durumda bulunma nedeniyle özgürlüğünden yoksun kılınan herkes, özgürlük kısıtlamasının yasaya uygunluğu hakkında kısa bir süre içinde karar vermesi ve yasaya aykırı görülmesi halinde kendisini serbest bırakması için bir mahkemeye başvurma hakkına sahiptir.*

5-Avrupa Bakanlar Komitesinin Avrupa Cezaevi Kuralları Üzerine R87 Nolu Tavsiye Kararı

Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi tarafından 17/Şubat/1987 tarihinde kabul edilmiştir. BM Mahpuslara Uygulanması Gerekli Asgari Standart Kurallara paralel olarak düzenlenmiştir.

Temel İlkeler;

1 - Özgürlüğünden yoksun bırakılmış herkese insan haklarına saygı çerçevesinde davranılmalıdır.

2 - Özgürlüğünden yoksun bırakılmış olan herkes cezalandırılmalarına veya tutuklanmalarına hükmedilen kararla yasal olarak ellerinden alınmayan tüm haklara sahip olmaya devam eder.

*3 - Özgürlüğünden yoksun bırakılmış olan kişilere uygulanan kısıtlamalar haklarında uygulanan yaptırımın yasal amacıyla orantılı ve bunun gerektirdiği asgari d*üzeyde olmalıdır.

4 - Mahpusların haklarını ihlal eden cezaevi koşulları kaynak yokluğu gerekçe gösterilerek savunulamaz.

5 - Cezaevindeki yaşam kamusal hayatın olumlu yanlarına olabildiğince yaklaşacak biçimde düzenlenmelidir.

6 - Alıkonma sürecinin tümü özgürlüğünden yoksun bırakılan kişilerin özgür toplumla yeniden bütünleşmelerini kolaylaştıracak şekilde yönetilmelidir.

7 - Cezaevi dışındaki sosyal hizmetlerle işbirliği ve mümkün mertebe sivil toplumun cezaevi yaşamına katılımı teşvik edilmelidir.

8 - Cezaevi personeli önemli bir kamu hizmeti görmektedir ve personelin seçimi, *eğitimi ve iş koşulları mahpusların gözetiminde yüksek standartları idame ettirmelerine olanak sağlamalıdır.*

9 - Bütün cezaevleri düzenli idari denetime ve bağımsız izlemeye tabi olmalıdır.

Kapsam ve Uygulama

10. 1 Avrupa Cezaevi Kuralları bir yargı mercii kararıyla gözaltına alınan veya mahkumiyeti takiben özgürlüğünden yoksun bırakılan kişilere uygulanır.

10. 2 Bir yargı mercii kararıyla gözaltına alınan veya mahkumiyeti takiben özgürlüğünden yoksun bırakılan kişiler ilke olarak yalnızca bu iki kategorideki insanların tutulmalarına özgülenmiş yerler olan cezaevlerinde alıkonulmalıdırlar.

10. 3 Kurallar aynı zamanda

a. Herhangi bir nedenle cezaevinde alıkonulan kişiler veya

b. Bir yargı mercii kararıyla gözaltına alınan ve mahkumiyeti takiben özgürlüğünden yoksun bırakılan ve herhangi bir nedenle cezaevinden başka bir yerde alıkonulan kişilere de uygulanır.

10. 4 Cezaevinde ya da paragraf 10. 3. b'de sözü edilen şekilde alıkonulan herkes bu kurallar bağlamında mahpus olarak kabul edilir.

11. 1 18 yaşından küçük çocuklar cezaevlerinde değil bu amaçla kurulmuş olan kurumlarda alıkonmalıdırlar.

11. 2 Bununla beraber çocukların istisnai olarak cezaevinde tutulmaları halinde onların ihtiyaçlarını ve statülerini dikkate alan özel düzenlemeler yapılmalıdır.

12. 1 Akıl hastası olan ya da akıl sağlığı cezaevinde kalmaya uygun olmayan kişiler bu amaçla düzenlenmiş özel kurumlarda tutulmalıdırlar.

12. 2 Bununla beraber böylesi kişilerin istisnai olarak cezaevinde tutulmaları halinde onların ihtiyaçlarını ve statülerini dikkate alan özel düzenlemeler yapılmalıdır.

13. Bu kurallar, cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasi ya da diğer görüş, ulusal ya da toplumsal köken, bir ulusal azınlıkla ilişki, mülkiyet, doğum yeri veya benzeri temellerde ayrımcılık yapılmaksızın tarafsızlık içinde uygulanmalıdır.

b-Ulusal Mevzuat

1-Anayasa

2-Türk Ceza Kanunu

3-Ceza Muhakemesi Kanunu

4-Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun

5--*Denetimli Serbestlik Hizmetleri Kanunu*

6-Bazı kanun ve yönetmelikler, genelgeler

C-İSTATİSTİKİ BİLGİLER[2]

1970 yılında 56511 olan tutuklu ve hükümlü sayısı 2016 yılı sonuna doğru 197. 297 e ulaşmıştır. 45 yılda 3, 5 misli bir artış söz konusudur.

Tutuklu sayısı 1970 li yıllarda hükümlü sayısından daha fazla iken, daha sonraki yıllarda eşitlenmiş, 2016 yılı itibariyle takribi 68. 000 tutukluya karşın hükümlü sayısı 130. 000 civarında olmuştur.

Cezaevlerindeki hükümlü ve tutukluların % 40 ilkokul, %19 ortaokul, % 15 Lise ve % 2. 5 yüksek okul veya fakülte mezunudur.

2016 yılı itibariyle cezaevlerinde çocuk sayısı 2440 olup, takribi % 1. 3 oranındadır, Çocuk suçlular genelde mala karşı suç işlerken, son yıllarda terör suçlarına karışan sayısı artmaktadır.

Kadın sayısı 7894 olup % 4. 2 civarındadır. Sırasıyla adam öldürme, uyuşturucu, hırsızlık, gasp, fuhuş, dolandırıcılık, sahtecilik, yaralama ve cinsel suçlar söz konusudur. Terör suçu ve suçlusu 1984 yılından itibaren ortaya çıkmıştır.

Af yasaları zaman zaman iyice yığılan cezaevlerinin boşalmasına yardımcı olmuştur. 1974 Affı ile sayı 24860' a gerilemiş, 1991 de 26851'e inerken 31/5/2012 itibariyle 125. 100 e varmıştır. 2012, 2013, 2014 ve 2016 yıllarında çıkarılan "yargı paketi" diye adlandırılan yasal düzenlemeler ve yönetmelik değişiklikleriyle, denetimli serbestlik kapsamında 44. 800 kişi tahliye edilmiştir. En son Açık Ceza İnfaz Kurumlarına ayrılma yönetmeliğinde yapılan değişiklikle cezaları on yıldan az olanlar açık cezaevlerine ayrılabileceklerdir. Amaç kapalı cezaevlerinde yer açabilmektir.

Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkif Evleri Genel Müdürlüğü verilerine göre 01/11/2016 tarihi itibariyle cezaevlerindeki tutuklu ve hükümlü sayısı 197. 297 dir.

Son yapılan açıklamaya göre; *04/01/2017 tarihi itibariyle cezaevlerindeki tutuklu ve hükümlü sayısı 201. 177 dir.*

Cezaevlerinin 2016 yılı itibariyle kapasitesi 189. 249 dur. Kapasite fazlası mahpus bulunmaktadır.

---

[2] Adalet Bakanlığı Web Sitesi

Aşağıdaki Adalet Bakanlığının resmi istatistikleri bu konularda karşılaştırma olanağı sağlamakta ve fikir vermektedir

1970-2016 Yılları Arasında Ceza İnfaz Kurumlarında Bulunanların Yıllara Göre Dağılımı

YILLAR	HÜKÜMLÜ				TUTUKLU				GENEL TOPLAM
	ERKEK	KADIN	ÇOCUK	TOPLAM	ERKEK	KADIN	ÇOCUK	TOPLAM	
1970	*	*	*	30. 119	*	*	*	26. 392	56. 511
1971	*	*	*	33. 416	*	*	*	28. 047	61. 463
1972	*	*	*	36. 140	*	*	*	28. 749	64. 889
1973	*	*	*	33. 722	*	*	*	27. 246	60. 968
1974	*	*	*	5. 442	*	*	*	19. 418	24. 860
1975	*	*	*	14. 276	*	*	*	23. 340	37. 616
1976	*	*	*	19. 881	*	*	*	24. 450	44. 331
1977	*	*	*	22. 632	*	*	*	27. 752	50. 384
1978	*	*	*	25. 212	*	*	*	29. 430	54. 642
1979	*	*	*	22. 417	*	*	*	30. 236	52. 653
1980	*	*	*	31. 241	*	*	*	38. 931	70. 172
1981	*	*	*	42. 446	*	*	*	37. 340	79. 786
1982	*	*	*	44. 650	*	*	*	33. 551	78. 201
1983	*	*	*	45. 144	*	*	*	31. 114	76. 258
1984	*	*	*	46. 370	*	*	*	26. 694	73. 064
1985	*	*	*	45. 388	*	*	*	25. 842	71. 230
1986	*	*	*	30. 786	*	*	*	21. 364	52. 150
1987	*	*	*	31. 315	*	*	*	19. 484	50. 799
1988	*	*	*	33. 078	*	*	*	18. 592	51. 670
1989	*	*	*	29. 407	*	*	*	17. 697	47. 104
1990	*	*	*	29. 373	*	*	*	16. 233	45. 606
1991	*	*	*	11. 047	*	*	*	15. 804	26. 851
1992	*	*	*	12. 823	*	*	*	18. 659	31. 482
1993	*	*	*	15. 147	*	*	*	19. 658	34. 805

YILLAR	HÜKÜMLÜ				TUTUKLU				GENEL TOPLAM
	ERKEK	KADIN	ÇOCUK	TOPLAM	ERKEK	KADIN	ÇOCUK	TOPLAM	
1994	*	*	*	16. 881	*	*	*	22. 050	38. 931
1995	*	*	*	22. 008	*	*	*	24. 083	46. 091
1996	*	*	*	26. 979	*	*	*	23. 904	50. 883
1997	*	*	*	36. 334	*	*	*	24. 272	60. 606
1998	*	*	*	41. 240	*	*	*	24. 925	66. 165
1999	*	*	*	44. 131	*	*	*	23. 450	67. 581
31/12/2000	23. 708	894	253	24. 855	22. 595	921	1. 141	24. 657	49. 512
31/12/2001	26. 286	903	352	27. 541	25. 267	1. 136	1. 665	28. 068	55. 609
31/12/2002	33. 079	1. 181	548	34. 808	22. 197	927	1. 497	24. 621	59. 429
31/12/2003	35. 297	1. 207	552	37. 056	24. 613	970	1. 657	27. 240	64. 296
31/12/2004	29. 074	925	366	30. 365	24. 914	1. 023	1. 628	27. 565	57. 930
31/12/2005	28. 420	882	143	29. 445	24. 089	930	1. 406	26. 425	55. 870
31/12/2006	34. 458	1. 086	321	35. 865	31. 303	1. 315	1. 794	34. 412	70. 277
31/12/2007	50. 650	1. 620	539	52. 809	34. 353	1. 527	2. 148	38. 028	90. 837
31/12/2008	60. 444	1. 948	671	63. 063	36. 446	1. 651	2. 075	40. 172	103. 235
31/12/2009	73. 063	2. 305	632	76. 000	36. 585	1. 708	2. 047	40. 340	116. 340
31/12/2010	83. 289	2. 748	529	86. 566	31. 262	1. 402	1. 584	34. 248	120. 814
31/12/2011	89. 252	2. 955	410	92. 617	32. 479	1. 584	1. 924	35. 987	128. 604
31/12/2012	100. 617	3. 278	418	104. 313	28. 564	1. 560	1. 583	31. 707	136. 020
31/12/2013	113. 378	3. 956	451	117. 785	24. 966	1. 200	1. 527	27. 693	145. 478
31/12/2014	131. 136	4. 855	540	136. 531	19. 915	869	1. 522	22. 306	158. 837
31/12/2015	146. 767	5. 373	729	152. 869	22. 525	1. 030	1. 665	25. 220	178. 089
31/01/2016	149. 337	5. 517	733	155. 587	23. 104	1. 041	1. 684	25. 829	181. 416
29/02/2016	152. 167	5. 541	750	158. 458	23. 655	1. 076	1. 689	26. 420	184. 878
31/03/2016	154. 750	5. 631	784	161. 165	23. 610	1. 157	1. 715	26. 482	187. 647
01. 11. 2016	123. 987	4. 659	645	129. 291	62. 976	3. 235	1. 795	68. 006	197. 297

Yaş Gruplarına Göre Dağılımı (01. 04. 2016 İtibarıyla)

Yaş Gruplarına Göre Dağılım	Hükümlü			Tutuklu			Genel Toplam		
	E	K	T	E	K	T	E	K	T
12 ve 17 Yaş (18 Yaşından Gün Almamış Çocuk)	746	26	772	1. 670	49	1. 719	2. 416	75	2. 491
18 ve 20 Yaş (Genç)	5. 577	136	5. 713	3. 382	159	3. 541	8. 959	295	9. 254
21 ve 39 Yaş (Genç-Orta Yetişkin)	99. 557	3. 259	102. 816	15. 360	752	16. 112	114. 917	4. 011	118. 928
40 ve 64 Yaş (İleri Yetişkin)	47. 050	2. 166	49. 216	4. 721	255	4. 976	51. 771	2. 421	54. 192
65 ve 79 Yaş (Yaşlı)	2. 344	85	2. 429	159	9	168	2. 503	94	2. 597
80 Üstü (İleri Yaşlı)	119	5	124	8	0	8	127	5	132
Yaş Grubu Bilinmeyen	7	1	8	7	-	7	14	1	15
TOPLAM	155. 400	5. 678	161. 078	25. 307	1. 224	26. 531	180. 707	6. 902	187. 609

K=Kadın, E=Erkek, T=Toplam

Öğrenim Durumu Dağılımı (01. 04. 2016 Tarihi İtibarıyla)

Öğrenim Durumu	Genel Toplam								
	Erkek			Kadın			Toplam		
	Ç	Y	T	Ç	Y	T	Ç	Y	T
Okuma- Yazma Bilmeyen	73	5. 430	5. 503	6	1. 126	1. 132	79	6. 556	6. 635
Okur- Yazar Olup Bir Okul Bitirmeyen	266	7. 708	7. 974	13	521	534	279	8. 229	8. 508
İlkokul Mezunu	723	71. 555	72. 278	19	2. 066	2. 085	742	73. 621	74. 363
İlköğretim Mezunu	605	22. 589	23. 194	15	579	594	620	23. 168	23. 788
Ortaokul veya Dengi Meslek Okulu Mezunu	552	34. 737	35. 289	14	839	853	566	35. 576	36. 142
Lise veya Dengi Meslek Okulu Mezunu	118	26. 568	26. 686	4	972	976	122	27. 540	27. 662
Yüksek Lisans Mezunu	0	117	117	0	5	5	0	122	122
Yüksekokul veya Fakülte Mezunu	0	4. 917	4. 917	0	292	292	0	5. 209	5. 209
Doktora Mezunu	0	32	32	0	2	2	0	34	34
Öğrenim Durumu Bilinmeyen	43	4. 698	4. 741	3	402	405	46	5. 100	5. 146
TOPLAM	2. 380	178. 351	180. 731	74	6. 804	6. 878	2. 454	185. 155	187. 609

Ç=Çoçuk Y=Yetişkin T=Toplam

Medeni Durumlarına Göre Dağılımı (01. 04. 2016 İtibarıyla)

Medeni Durumu	Hükümlü			Tutuklu			Genel Toplam		
	E	K	T	E	K	T	E	K	T
Bekar	38. 000	839	38. 839	5. 787	189	193	43. 787	1. 028	44. 815
Bilinmeyen	30. 972	789	31. 761	8. 596	468	338	39. 568	1. 257	40. 825
Boşanmış	20. 022	1. 187	21. 209	1. 392	137	139	21. 414	1. 324	22. 738
Dul	1. 690	467	2. 157	144	56	62	1. 834	523	2. 357
Evli	64. 564	2. 396	66. 960	9. 485	374	370	74. 049	2. 770	76. 819
Evliliğin Feshi	12	1	13	-	-	-	12	1	13
Evliliğin İptali	36	3	39	3	-	1	39	3	42
GENEL TOPLAM	155. 296	5. 682	160. 978	25. 407	1. 224	26. 631	180. 703	6. 906	187. 609

K=Kadın, E=Erkek, T=Toplam

Bazı Suç Gruplarına Göre Dağılım (01. 04. 2016 İtibarıyla)

Bazı Suç Gruplarına Göre Dağılım (01. 04. 2016 İtibarıyla)			
Bazı Suç Gruplarına Göre Dağılım	**Çocuk**	**Yetişkin**	**Toplam**
ADAM ÖLDÜRME	251	28. 745	28. 996
ADAM ÖLDÜRMEYE TEŞEBBÜS	26	1. 795	1. 821
CİNSEL SUÇLAR	337	14. 889	15. 226
DOLANDIRICILIK	15	5. 875	5. 890
FUHUŞ	0	2. 071	2. 071
HIRSIZLIK	732	41. 857	42. 589
SAHTECİLİK	1	8. 873	8. 874
UYUŞTURUCU	378	35. 007	35. 385
YAĞMA VEYA GASP	294	22. 587	22. 881
YARALAMA	72	23. 206	23. 278
TOPLAM	2. 106	184. 905	187. 011

Coğrafi Bölgelere Göre Dağılım (01. 04. 2016 Tarihi İtibarıyla)

BÖLGE	Hükümlü		Tutuklu		Toplam
	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	
AKDENİZ BÖLGESİ	21. 449	823	4. 337	168	26. 777
DOĞU ANADOLU BÖLGESİ	9. 947	164	2. 330	111	12. 552
EGE BÖLGESİ	29. 067	1. 277	2. 730	150	33. 224
GÜNEY DOĞU ANADOLU BÖLGESİ	10. 507	159	4. 550	203	15. 419
İÇ ANADOLU BÖLGESİ	21. 033	1. 117	3. 020	168	25. 338
KARADENİZ BÖLEGESİ	21. 122	337	1. 400	71	22. 930
MARMARA BÖLGESİ	42. 314	1. 804	6. 900	351	51. 369
GENEL TOPLAM	155. 439	5. 681	25. 267	1. 222	187. 609

D-CEZAEVLERİNDE SORUNLAR

Günümüzdeki modern infaz anlayışı, devletlerin negatif ve pozitif yükümlülüklerinin cezaevlerindeki bireyler için de geçerli olduğunu savunarak, eskinin "intikamcı (kefaretçi)" infaz anlayışından ayrılmaktadır.

Bu nedenle ceza evleri öncelikle "içerisinin" değil "dışarısının" işi olmalıdır.

Uluslararası kurallara göre insanların cezaevinde olmaları, onların tüm haklarının askıya alınması anlamına gelmemekte olup, cezaevi koşulları asla ek bir cezalandırma yöntemi olarak kullanılmamalıdır

-F tipi Ceza İnfaz Kurumu

5275 sa, yılı CGTİK nun 9. maddesinde koşulları düzenlenmiş bulunan Yüksek güvenlikli F tipi kapalı cezaevleri; mevzuatı gereğince sadece tehlikeli hükümlü ve tutuklu statüsündeki kişilerin barındırılabileceği, fizikî yapısı, elektrik ve elektronik güvenlik sistemleri ile donatılmış, oda sistemine göre inşa edilmiş ceza infaz kurumlarıdır.

Sirkülasyonu 3 ana koridordan sağlanan ve 5 bloktan oluşan, 57 adet 1 ve 2, 103 adet 3 kişilik odaları bulunan cezaevi toplam 368 kişi kapasitelidir.

14 F tipi ceza infaz kurumlarında 4975 yatak kapasitesi olup, 22/ Temmuz / 2012 tarihi itibariyle 4173 tür.

F tipi cezaevlerinin temel sorunu " *Tecrit" tir.* Cezaevlerinde mekansal olarak ***tecrit/ izolasyon*** yakınmalarının kaynağında büyük ölçüde ortak kullanım alanlarının kullandırılmaması yatmaktadır. Oysa tutuklu ve hükümlüler günün belli bölümlerinde ortak kullanım alanlarından yararlanabilmeli; bireysel yeteneklerini bu alanlarda geliştirebilmelidirler.

Bu bağlamda Avrupa İşkenceyi Önleme Komitesi'nin (CPT/AİÖK), hükümlü ve tutukluların odaları dışında, gün içerisinde 8 ya da daha fazla saat zaman geçirmesi yönündeki kararı tüm tutuklu ve hükümlülere uygulanmalıdır.

Bu cezaevlerinde koşullar çok ağır olup, tutuklu ve hükümlüler tamamen yalnızlaştırılmaktadır. Bu nedenle sürekli ve yoğun şikayetler yaşanmaktadır. F tipi ile ilgili ilginç bir tanımlama ***" İzsiz işkence, sessiz ölüm"****dür.*

Hapishanelerde tecridin sebep olduğu ve mahpuslar üzerinde yapılan incelemelerle somutlaşan hastalıklardan bazıları şunlar: İşitsel ve görsel halisünasyonlar, enfeksiyon artışı, kulak çınlaması, sinirsel tipte ağırlık, görme ve işitme bozuklukları, tümör büyüme hızının artışı, adet görememe, uyku bozuklukları, konsantrasyon bozuklukları, ruhsal çöküntü ve ilişki kurma korkusu, depresyon, kilo kaybı, yönelim olanağının yitimi, düşünce yeteneğinin gerilemesi, erken menapoz, organ dengelerinin bozulması, agresif ve saldırgan davranış, kaygı, korku, duyarlılık ve uyarı açlığı vb.

Sohbet hakkı çok sınırlıdır. Cezaevlerine göre değişiklik göstermekte, haftada 2-2, 5 saate kadar düşmektedir.

2015 rakamlarına göre günlük yemek bedeli erkeklerde 5. - tl çocuklar ve çocuklu annelerde 6. tl hamilelerde 7. 5 tl civarında olup sağlıklı beslenme söz konusu değildir. Diyet yemeği verilmemektedir .

Basit davranışlar nedeniyle dahi uygulanan ve keyfiliğe kaçan disiplin cezaları şikayet konusu olmaktadır.

Kitap, dergi, gazete konusunda kısıtlamalar vardır.

Su sorunu yaşanmaktadır.

Sağlığa erişimde sıkıntılar yaşanmaktadır.

Hasta mahpuslar çok olumsuz koşullarda, adeta ölüme terk edilmektedir

-L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu;

Bu ceza infaz kurumları; büyük kentlerdeki eski ceza infaz kurumlarının yerlerine ya da kapasite yetersizliğine çözüm amacıyla inşa edilen kapalı ceza infaz kurumlarıdır.

F tipi cezaevinde yaşanan sorunlar, buralarda da yaşanmaktadır.

Önceki yıllarda; Silivri Cezaevinin ekinde bulunan bazı salonlarda yargılama yapıldığı bilinmektedir. Sanık sayısı çokluğu nedeniyle bir çok cezaevi kampüsünde çok büyük mahkeme salonları yapıldığı gözlenmektedir. Mahkeme salonlarının cezaevi kompleksi içinde bulunması, adil yargılanma ilkeleri bakımından tartışmalıdır.

a- Kapasite

Adalet Bakanlığının verilerine göre;

Ülkemizde ***08/10/2016*** *tarihi itibariyle, toplam* ***372*** *ceza infaz kurumu olup; cezaevlerinin* ***2016 yılı itibariyle kapasitesi 189. 269 dur.***

01/11/2016 *tarihi itibariyle* ***129. 291 hükümlü, 68006 tutuklu*** *olmak* üzere ***toplam 197. 297 tutuklu ve hükümlü*** *bulunmaktadır.*

Son yapılan açıklamaya göre; *04/01/2017 tarihi itibariyle cezaevlerindeki tutuklu ve hükümlü sayısı 201. 177 dir.*

Bunların büyük çoğunluğunda aşırı yoğunluk nedeniyle ***kapasite*** sorunu yaşanmaktadır. Kapasite sorununu yaratan etkenlerin başında tutuklu ve hükümlü sayısındaki artış gelmekte olup bu da;

a***)*** *tutuklamanın yasal amacı dışında cezalandırma amaçlı olarak kullanılıyor olması,*

*b**)** tutukluluğa seçenek tedbirlerin uygulanmaması,*

c) cezalandırmada hapis cezasına seçenek kurumların benimsenmemesi ve uygulanmamasından

d)15/Temmuz/2016 Darbe Girişiminden

kaynaklanmaktadır. Bu sayısal artış, aynı zamanda yaşam koşullarına ilişkin başka ağır sorunlara da yol açmaktadır ve bu koşullarda asgari insani standartların sağlanmasına olanak bulunmamaktadır.

Şanlıurfa E Tipi Kapalı Cezaevinde geçtiğimiz yıllarda (16. 06. 2012) yaşanan trajik olayda 13 kişinin yanarak yaşamını kaybetmesi, görmezden gelinen somut uyarıların haklılığını ne yazık ki en acı biçimde ortaya koymuştur.

Son yıllarda eski bazı cezaevlerinin kapatılmasına ve yeni cezaevleri yapılmasına, bu kurumların kapasitesine rağmen; bazı cezaevlerinde aşırı yoğunluk bulunmakta, kapasitesinin üzerinde kişi cezaevinde kalmakta, bir yatakta birden fazla kişi yatmakta, yerlere serilen yataklarda da yatılmakta ve hatta vardiya usulü uyunmaktadır.

Sağlık koşulları tamamen olumsuz olmakta, hava koşulları rahatsızlık verici olmasına rağmen iklimlendirme yapılmamaktadır.

Bu durum sağlık ve barınma bakımından ciddi sorunlar yaratmaktadır.

Basında çıkan bazı örneklerde bu durumu doğrulamaktadır.

KAYNAKLARA ERİŞİM

5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun ve Ceza İnfaz Kurumları ile Tutukevleri Kütüphane ve Kitaplık Yönetmeliği'nde de güvence altına alındığı gibi, tutuklu ve hükümlülerin kaynaklara erişim hakları bulunmaktadır

Buradaki amaç; hükümlü ve tutukluların cezalarının infazları bitimine kadar hayattan soyutlamamak ve cezalandırmanın asli amacı olan topluma kazandırılmaları açısından da faydalı olabilmektir.

Cezaevleri türlerine göre birçok tipe ayrılsa da kütüphane hizmeti her cezaevi türünde bulunmamaktadır. Örneğin A tipi ve D tipi cezaevlerinde kütüphanelerin olması zorunluluk iken, bazı cezaevlerinde de çeşitli kampanyalar ya da çıkarılan yönerge sayesinde kütüphane açılmıştır. Cezaevlerinde kütüphanelerin varlığı, tutuklu ya da hükümlülerin topluma kazandırılmasına fayda sağlamaktadır.

Kütüphanelerde bulunan süreli/süresiz yayınların ve edebi kitapların yanı sıra söz konusu kişilerin, bir infaz kurumunda bulunmaları nedeniyle, en çok ihtiyaç duyulan ceza kanunlarına da erişim imkanları olmalıdır.

Cezaevlerindeki kütüphaneler arttırılmalı ve içlerine her koğuşun sırayla yararlanabilmesine yetecek kadar ilgili ceza kanunlarından konulmalıdır.

Örnek bir gazette haberi[3].

Bandırma Halk Kütüphanesi Müdürlüğü ve Bandırma M Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu 04/11/2013 günü ortak protokol imzaladılar.

İlçe Halk Kütüphanesi Müdürü ve Ceza İnfaz Kurumu Müdürü tarafından imzalanan protokol sonucu; 15 günde bir cezaevinin belirleyeceği bir görevli her seferinde en fazla 100 kitap ve 20 süreli yayın ödünç alarak; cezaevinde mahkumların kullanımına sunulacak.

[3] http://www. bbyhaber. com/bby/2013/11/12/kutuphane-ve-cezaevi-isbirligi/

4/7/2015 Kitap Sınırlaması(Cumhuriyet)

F tipi cezaevlerindeki mahkûmlar getirilen kitap sınırlamasına isyan ediyor.

İzmir 2 No'lu F Tipi Cezaevinden konuyla ilgili mektup yollayan O. O adlı mahkûm, sadece kitapların değil kırtasiye ürünleri ile enstrümanların da sınırlandırıldığını hatta renklerin bile yasaklandığını söylüyor.

O. O, F Tipi hapishanesini kuranların tecrit aracılığıyla yeni Robinson'lar yaratmak istediklerini, bu nedenle hapishanedeki fiziki koşullara, yeni yasakların eklediklerini ve yeni bir saldırı ile karşı karşıya olduklarını söylüyor.

Tecridin içinde soluk borularının kitaplar olduğunu belirten O. 0; bu saldırının yeni adı kitap sınırlaması. Odalara aldığımız kitap sayısı kişi başı 15'i geçemiyor. Bunun nedenini sorduğumuzda 'kurum güvenliği' cevabını alıyoruz. Ve soruyoruz: 'Kitap neye zarar verir?', Yaşamımızın temelini yazı ve okuma faaliyeti oluşturuyor.

Kitap yasağıyla üretimin fiilen yasaklandığını belirten O. O kitap yasağının nedenini sorduklarında *"Biz kitapları yasaklamıyoruz sadece sınırlıyoruz"* cevabını aldıklarını söylüyor.

<u>Kitap sınırlaması hakkında Anayasa Mahkemesi Kararı</u>

ÖZKAN KART BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/1821)

Karar Tarihi: 5/11/2014

R. G. Tarih-Sayı: 30/1/2015-29252

BAŞVURUNUN KONUSU

Cezaevinde hükümlü olarak bulunan başvurucu, mevzuatta bir sınırlama olmadığı halde, odasında 10 kitaptan daha fazla kitap bulundurmasına izin verilmediğini belirterek, ifade özgürlüğünün ihlal edildiğini iddia etmiştir. .

İlgili Hukuk

13/12/2004 tarih ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un "*Kültür ve sanat etkinliklerine katılma, ifade özgürlüğü*" kenar başlıklı 60. maddesinin (4) numaralı fıkrası şöyledir:

"Hükümlülerin ifade özgürlüğü çerçevesinde gerçekleştirebilecekleri yayın etkinlikleri, kurumda çalışma esaslarını düzenleyen hükümlere ve bu hususta koşullara bağlıdır. "

5275 sayılı Kanun'un "*Kütüphaneden yararlanma*" kenar başlıklı 61. maddesi şöyledir:

(1) Ceza infaz kurumlarında, kurumun büyüklüğüne göre, kütüphane veya kitaplık oluşturulur. Kütüphanelerde veya kitaplıklarda verilen derslere kaynaklık edecek kitapların yanı sıra olanaklar ölçüsünde hükümlülerin boş zamanlarını değerlendirmelerini, okuma alışkanlığı edinmelerini ve kültür bakımından ufuklarını geliştirmelerini sağlayacak kitaplar da bulundurulur.

(2) Hükümlüye kurum kütüphanesinden yararlanma imkânı verilir. (3) Bu hizmet, gezici kitaplıklarla da yerine getirilebilir. 5275 sayılı Kanun'un "*Süreli veya süresiz yayınlardan yararlanma hakkı*" kenar başlıklı 62. maddesi şöyledir:

(1) Hükümlü, mahkemelerce yasaklanmamış olması koşuluyla süreli ve süresiz yayınlardan bedelini ödeyerek yararlanma hakkına sahiptir.

(2) Resmî kurumlar, üniversiteler, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ile mahkemelerce yasaklanmamış olması koşuluyla Bakanlar Kurulunca vergi muafiyeti tanınan vakıflar ve kamu yararına çalışan dernekler tarafından çıkartılan gazete, kitap ve basılı yayınlar, hükümlülere ücretsiz olarak ve serbestçe verilir. Eğitim ve öğretimine devam eden hükümlülerin ders kitapları denetime tâbi tutulamaz.

(3) Kurum güvenliğini tehlikeye düşüren veya müstehcen haber, yazı, fotoğraf ve yorumları kapsayan hiçbir yayın hükümlüye verilmez.

Adalet Bakanlığının 12. 7. 2005 tarihli Ceza İnfaz Kurumları Kütüphane ve Kitaplık Yönergesi'nin "*Oda veya koğuşa verilecek yayın ve süresi*" başlıklı 30. maddesi şöyledir:

"Oda veya koğuşta okunmak üzere, kütüphane ve kitaplıklarda bulunan süreli ve süresiz yayınlar, hükümlü ve tutuklulara zimmetle verilir.

Verilecek yayın sayısı, kütüphane ve kitaplık hizmetlerini aksatmayacak, oda veya koğuş düzenini bozmayacak şekilde, oda veya koğuştaki hükümlü ve tutuklu mevcudu ile kütüphane veya kitaplıkta bulunan yayın sayısı dikkate alınarak eğitim kurulu kararıyla belirlenir.

Verilen yayınlar, en çok onbeşinci günün sonunda kütüphane veya kitaplığa iade edilir. Bu sürenin bitiminde, sürenin uzatılmasını isteyenlere; yayın adedine, yayına gösterilen ilgiye ve faydalanma maksadına göre kütüphane veya kitaplık sorumlusu tarafından ek süre verilebilir. "

Anayasa'nın 13. maddesi ile 26. maddenin beşinci fıkrasında yer alan, müdahalenin "*kanun"*la yapılması şartına aykırılık bulunduğuna ilişkin bir iddiada bulunulmamıştır. Yapılan değerlendirmeler neticesinde, 5275 sayılı Kanun'un 60. maddesinin (4) numaralı fıkrası ile 61. ve 62. maddeleri ve 12. 7. 2005 tarihli Ceza İnfaz Kurumları Kütüphane ve Kitaplık Yönergesi'nin "*Oda veya koğuşa verilecek yayın ve süresi*" başlıklı 30. maddesinin "*kanunilik"* ölçütünü karşıladığı sonucuna varılmıştır.

Bu bağlamda, başvuru konusu olay bakımından yapılacak değerlendirmelerin temel ekseni, müdahaleye neden olan derece mahkemelerinin kararlarında dayandıkları gerekçelerin ifade özgürlüğünü kısıtlama bakımından **"*demokratik bir toplumda gerekli*"** ve **"***ölçülülük ilkesi***"**ne uygun olduğunu inandırıcı bir şekilde ortaya koyup koyamadığı olacaktır (benzer yöndeki bir karar için bkz. B. No: 2013/409, 25/6/2014, § 98).

Somut başvuruya dönecek olursak Ankara 2 Nolu F Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda hükümlü olan başvurucu yanında bulundurduğu kitap sayısının artırılması için Eğitim Kurulu Başkanlığına talepte bulunmuştur. Kurul, 31/8/2012 tarihli kararı ile tutuklu ve hükümlülerin yanlarında kütüphaneye ait beş adet ve kendilerine ait beş adet olmak üzere toplam on adet kitap bulundurmalarına müsaade edildiğini, ayrıca bu kitapları her on beş günde bir değiştirebildiklerini belirterek talebi reddetmiştir. Kurul kararına başvurucunun şikâyeti üzerine Ankara İnfaz Hâkimliği, hükümlülere yeterince kitap okuma imkânı verildiği, verilen kitapların da yenisi ile değiştirilme olanağının bulunduğu gerekçesiyle şikâyeti reddetmiştir. Anılan karara başvurucunun yaptığı itiraz ise

Ankara 2. Ağır Ceza Mahkemesinin 25/1/2013 tarihli kararı ile reddedilmiştir.

Başvuruya konu olayda cezaevinde oda veya koğuş düzeninin sağlanması için her on beş günde bir değiştirmek üzere mahkûmun cezaevi dışından beş kitap getirtmesine müsaade edilmektedir. Somut olayda başvurucunun ifade özgürlüğüne yapılan müdahalenin ağır olduğu söylenemez. Buna karşın müdahalenin önemi ve ağırlığı bir olayın kendine özgü olguları ile yakın ilişki içerisindedir.

Yukarıdaki hususlar dikkate alındığında, yüksek güvenlikli cezaevinde hükümlü olarak bulunan başvurucunun odasında bulundurduğu kitap sayısının on ile sınırlandırılması ile elde edilmek istenen oda ve koğuş düzeninin sağlanması amacına ulaşmak için yapılan sınırlama işleminin ölçülü olmadığı söylenemez. Bu sebeplerle başvurucunun Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine yönelik şikâyetinin reddine karar verilmesi gerekir.

HÜKÜM

Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün **İHLAL EDİLMEDİĞİNE,** 5/11/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

12/8/2015 Haberleşme hakkına ihlal Kararı(Bianet. org)

Bolu F Tipi Cezaevinde hükümlü bulunan A. İ nin hapishanede maruz kaldığı kötü muamele ve işkenceyi anlattığı ve İnsan Hakları Derneği (İHD) Genel Başkanı Öztürk Türkdoğan'a göndermek istediği mektup, hapishane idaresince engellendi.

Bunun üzerine A. İ Anayasa Mahkemesi'ne başvurdu. Anayasa Mahkemesi ihlal kararı verdi.

AKİF İPEK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/9456)

Karar Tarihi: 24/6/2015

R. G. Tarih- Sayı: 11/8/2015-29442

BAŞVURUNUN KONUSU

Ceza infaz kurumunda hükümlü olarak bulunan başvurucu, İnsan Hakları Derneği (İHD)Yönetim Kurulu Başkanına göndermek istediği mektuba el konulması işlemi nedeniyle, haberleşme ve ifade özgürlüğünün ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

- Ceza İnfaz Kurumu Disiplin Kurulunun 26/8/2013 tarihli ve 2013/123 sayılı kararı ile başvurucunun mektubunun yanı sıra diğer hükümlülere ait bazı mektupların *"kişi veya kuruluşları paniğe yöneltecek yalan yanlış ifadeler içerdiği"* gerekçesiyle alıkonulmasına karar verilmiştir.

- 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun 68. maddesi şöyledir:

"Hükümlü, bu maddede belirlenen kısıtlamalar dışında, kendisine gönderilen mektup, faks ve telgrafları alma ve ücretleri kendisince karşılanmak koşuluyla, gönderme hakkına sahiptir.

(2) Hükümlü tarafından gönderilen ve kendisine gelen mektup, faks ve telgraflar; mektup okuma komisyonu bulunan kurumlarda bu komisyon, olmayanlarda kurumun en üst amirince denetlenir.

(3) Kurumun asayiş ve güvenliğini tehlikeye düşüren, görevlileri hedef gösteren, terör ve çıkar amaçlı suç örgütü veya diğer suç örgütleri mensuplarının haberleşmelerine neden olan, kişi veya kuruluşları paniğe yöneltecek yalan ve yanlış bilgileri, tehdit ve hakareti içeren mektup, faks ve telgraflar hükümlüye verilmez. Hükümlü tarafından yazılmış ise gönderilmez.

(4) Hükümlü tarafından resmî makamlara veya savunması için avukatına gönderilen mektup, faks ve telgraflar denetime tâbi değildir."

- Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin Üye Devletlere Avrupa Cezaevleri Kuralları Hakkında REC (2006) 2 Sayılı Tavsiye Kararlarında hükümlü ve tutukluların dış dünya ile ilişkilerine dair kısmı şöyledir:

"Dış Dünya ile İlişki

24. 1. Mahpusların mümkün olabilen sıklıkta mektup, telefon veya diğer iletişim vasıtalarıyla aileleriyle, başka kişilerle ve dışarıdaki kuruluşların

temsilcileriyle haberleşmelerine ve bu kişilerin mahpusları ziyaret etmelerine izin verilmelidir.

24. 5. Cezaevi yetkilileri, dış dünyayla yeterli bir iletişim sürdürmelerinde mahpuslara yardım etmelidirler ve bunun için onlara uygun destek ve yardım sağlamalıdırlar.

Başvuru formu ve eklerinde başvurucu Anayasa'nın 22. maddesinde yer alan haberleşme hürriyeti ile Anayasa'nın 25. ve 26. maddelerinde düzenlenen düşünce, kanaat ve ifade hürriyetinin ihlal edildiğini ileri sürmüş ise de, bu iddiaların özü, söz konusu mektubun cezaevi idaresince alıkonulması nedeniyle haberleşme hürriyetinin kısıtlanması hususu ile ilgilidir. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki tavsifi ile bağlı değildir. Bu sebeple başvurucunun bütün iddiaları haberleşme hürriyeti kapsamında değerlendirilmiştir. Nitekim Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) de haberleşme alanında ifade özgürlüğünün Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (AİHS, Sözleşme) 8. maddesi ile güvence altına alındığını hatırlatmaktadır (*Silver ve diğerleri/Birleşik Krallık,* B. No: 5947/72, . 25/3/1983, §107; *Fazıl Ahmet Tamer/Türkiye,* B. No: 6289/02, 5/12/2006, § 33).

Sonuç olarak, başvurucunun cezaevinde kötü muamele ve işkence uygulandığına dair iddialarını içeren ve bu iddiaların araştırılması için resmi makamlar nezdinde girişimde bulunulması maksadıyla insan hakları alanında faaliyet gösteren bir dernek olan İHD'ye göndermek istediği mektubun alıkonulmasının "*demokratik bir toplumda gerekli*" ve "*ölçülü*" olmadığı açıktır. Bu sebeplerle başvurucunun Anayasa'nın 22. maddesinde güvence altına alınan haberleşme özgürlüğünün ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

HÜKÜM.... ,

Başvurucunun Anayasa'nın 22. maddesinde güvence altına alınan haberleşme özgürlüğünün İHLAL EDİLDİĞİNE,

24/6/2015 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

b-Yaşam İhlalleri

Yaşama hakkı açısından cezaevlerinde meydana gelen kimi *kuşkulu ölüm olayları* soru işaretlerine neden olmakta; azımsanmayacak sayıdaki *intihar* olayı bir cezaevi gerçeği olarak ortaya çıkmaktadır.

Yine cezaevlerinde ***işkence ve kötü muamele*** iddialarının arkası kesilmemektedir. Geçtiğimiz yıllarda kamuoyuna yansıyan; şiddet, baskı, taciz, kötü muamelelerin ve çocuk istismarlarının sembolü haline gelen "Pozantı Cezaevi" olayları, son derece irkiltici olup diğer olay örnekleri ile birlikte yaşanmakta olan sorunun ciddiyetini ortaya koymaktadır. Sorunun bir başka boyutu, resmi sayılarla da doğrulandığı üzere, cezaevlerinde hak ihlallerine neden olan kamu görevlileri hakkındaki yaptırımsızlık olgusuna ilişkindir. Pozantı Cezaevi sorumluları hakkında da bir sonuç çıkmaması bunun tipik örneklerinden biridir.

Ali Haydar Hakverdi'nin[4] bilgi edinme yasasından yararlanarak Adalet Bakanlığından edindiği bilgilerle ilgili 24/08/2015 tarihinde yaptığı açıklamanın içeriğine göre;

Adalet Bakanlığı'na bağlı Ceza ve Tevkif Evleri Genel Müdürlüğü'nün resmi verilerine göre 2002 yılında 89 kişi, 2003 yılında 163 kişi, 2004 yılında 54 kişi, 2005 yılında 59 kişi, 2006 yılında 157 kişi, 2007 yılında 176 kişi, 2008 yılında 211 kişi, 2009 yılında 287 kişi, 2010 yılında 307 kişi, 2011 yılında 321 kişi, 2012 yılında 345, 2013 yılında 316, 2014 yılında 380 ve 1 Ocak- 29 Haziran 2015 tarihi itibariyle ise 212 kişi hayatını kaybetmiştir.

1 Ocak 2009 ile 29 Haziran 2015 tarihleri arasında hayatını kaybedenlerden dokuzu ise (9) 18 yaşından küçük mahkûmlardır. .

2002-2015 yılları arasında hapishanelerde 3077 kişi hayatını kaybetmiştir.

Adalet Bakanlığı, bu ölümleri yani hastalık sonucu hayatını kaybedenleri "eceliyle ölenler" başlığı altında değerlendirerek üzerinden sorumluluğu atmaya çalışmaktadır.

Hâlbuki bu ölümler, hasta mahpusların pek çoğunun hastalığının

[4] Ali Haydar Hakverdi Cezaevleri Raporu

tedavisi hapishane koşullarında mümkün olmadığı ve gereken tedavi yapılmadığı için olmaktadır

Bugün itibariyle hapishanelerde halen onlarca ölümcül hasta bulunmaktadır.

Eldeki veriler incelendiğinde; hayatını kaybeden 3077 mahpusun dağılımı aşağıdaki gibidir;

2501 hasta mahpus hayatını kaybetmiş, 511 mahpus intihar etmiş, (intiharların 383'ü, 2006 ile 29. 06. 2015 tarihleri arasında olmuştur. Yine aynı aralıkta intihar edenlerin 174'ü tutuklulardandır)

Öldürülme başlığı altındaki verilere göre ise 37 mahkûm çeşitli nedenlerle öldürülmüştür.

Diğer ölümlere (trafik kazası, kurum dışında öldürülme vs.) bakıldığında 28 kişi hayatını kaybetmiştir. (15'i, 2012 yılında trafik kazası veya kurum dışında öldürülmüş tür)

2015 yılının ilk 6 ayına bakıldığında hayatını kaybeden 212 mahkûmdan 176'sı hastalıktan, 29'u intihar, 4'ü öldürülme ve 3'ü diğer ölümlerden olarak sınıflandırılmış- tır.

Bu mahpuslardan 1000'e yakını, yeterli ve gerekli sağlık hizmeti alamadığı için hayatını kaybetmiştir.

Aynı yıllar arasında intihar eden mahpus sayısı 511'dir.

Yukarıdaki rakamlar durumun ciddiyetini gözler önüne sererken sorunun siyaset kurumu tarafından da ciddiyetle ve bir an önce ele alınması gerektiğini göstermektedir.

1-İşkence sonucu ölümler

Bunun en tipik örneği Engin Ceber olayıdır. 7/Ekim/2008 de gözaltında karakolda dövüldüğü, daha sonra götürüldüğü Metris cezaevinde rahatsızlanan Ceber 10/Ekim/2008 tarihinde öldü. Bakırköy 12. Ağır Ceza Mahkemesi iki infaz koruma memuru ile 2. müdürü müebbet hapis cezasına çarptırdı.

26/Eylül/1996 da Diyarbakır Cezaevinde dövülme olayları sonucunda 10 kişi öldü. 23 kişi yaralandı. Mahkeme 2014 yılında "Güvenlik güçlerinin aşırı güç kullandığı, ancak kasıtlarının öldürmek

olmadığı"gerekçesi ile bazı sanıklar hakkında 5 er yıl hapis cezası verdi. Bir kısım sanıklar hakkındaki dava da zamanaşımı nedeniyle düştü.

12/Eylül döneminde Diyarbakır Askeri Cezaevindeki işkence sonucu ölümler ile ilgili olarak soruşturma başlatıldı.

19/Aralık/2000 tarihinde 32 kişinin öldüğü Hayata Dönüş Operasyonu adı altındaki cezaevi olayında yargılamalar zamanaşımı nedeniyle düştü. Adam öldürme suçundan ise beraat kararı verildi. .

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi geçen yıl, Türkiye'nin Avrupa İnsan Sözleşmesinin yaşam hakkını garanti altına alan 2 ve kötü muameleyi yasaklayan 3. maddelerini ihlal ettiğine karar verdi.

2-Şüpheli ölümler

09 Kasım 2015 Milliyet. (İHA)

KAPALI CEZAEVİNDE ŞÜPHELİ ÖLÜM

Adıyaman E Tipi Kapalı cezaevi'nde cinsel istismar suçundan yatan mahkum ölü bulundu.

Edinilen bilgiye göre, Osmaniye nüfusuna kayıtlı 42 yaşındaki İsmail Ç. , iddiaya göre cinsel istismar suçundan çıkarıldığı mahkemece tutuklanarak Adıyaman E Tipi Kapalı Cezaevine gönderildi.

Kapalı Cezaevi'nde akşam saatlerinde hareketsiz bir şekilde bulunan şahıs için 112 sağlık ekiplerine bilgi verildi. Olay yerine gelen 112 sağlık ekipleri hareketsiz yatan mahpus, yapılan ilk müdahalenin ardından ambulansla Adıyaman Eğitim ve Araştırma Hastanesi'ne kaldırıldı. Hastaneye kaldırılan mahpus yapılan bütün müda- halelere rağmen kurtarılamadı. Kalp krizi sonucu hayatını kaybettiği iddia edilen mahpusun cesedi otopsi yapılmak üzere hastane morguna kaldırıldı.

Ölen mahpus İsmail Ç'nin kesin ölüm nedeni araştırılıyor.

3-Cezaevinde can güvenliği

Cezaevinde bulunan tutuklu ve hükümlüler can güvenliği bakımından devletin güvencesi altındadırlar. Ancak zaman zaman, cezae-

vinde yaralama ve öldürme olaylarına da rastlanmaktadır. Bunlar çoğunlukla cinsel, hırsızlık, uyuşturucu gibi suçlardan içeride olan kişilere yönelik olmaktadır.

Öldürülme başlığı altındaki verilere göre ise 37 mahkûm çeşitli nedenlerle öldürülmüştür. Örneğin Özgecan Aslan olayının faili, cezaevinde başka bir mahkum tarafından öldürülmüştür.

Diğer ölümlere (trafik kazası, kurum dışında öldürülme vs.) bakıldığında 28 kişi hayatını kaybetmiştir. (15'i, 2012 yılında trafik kazası veya kurum dışında öldürülmüştür)

Bazı tutuklu veya hükümlüler, çeşitli sakıncalı nedenlerle diğerlerinin yanına konulamamakta, hak ihlalleri yaşanmaktadır.

4-İntiharlar'

Cezaevlerinde intihar vak'ası eksik olmamaktadır. Gerek bazı psikolojik durumlar, gerekse olumsuz cezaevi koşulları intihar vak'alarını tetiklemektedir,

5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun 3. maddesine gore infazda temel amaç

"*…hükümlüyü topluma kazandırmak ve yeniden suç işlemesine mani olmaktır. Ancak burada geçirilen süre boyunca can ve mal* güvenlikleri de korunmalıdır. "

Cezaevlerinde;[5]

2006 yılında 32 adli, 2 terör suçlusu 34 kişi.

2007'de 25 adli, bir terör suçlusu 26 kişi,

2008 yılında 37 adli, 1 terör suçlusu 38 kişi

2009 yılında 38 adli ve bir terör suçlusu 39 kişi .

2010'da 43 adli, 3 terör suçlusu, 46 kişi,

2011'de 32'si adli, biri çıkar amaçlı suç örgütü üyesi ve biri terör suçlusu olmak üzere 34 kişi

[5] Ali Haydar HAKVERDİ Cezaevleri Raporu

2012 yılında 39 adli ve 1 terör suçlusu olmak üzere 40 kişi

2013 yılında 41 adli, 2 çıkar amaçlı suç örgütü üyesi ve 1 terör suçlusu olmak üzere toplam 44 kişi

2014'te, 48 adli, 1'i çıkar amaçlı suç örgütü üyesi ve 4'ü de terör suçlusu 53 kişi

2015'te 45 adli ve bir terör suçlusu 46 kişi2016 yılında 19 adli ve bir terör suçlusu, 20 kişi intihar etti,

*Eldeki veriler intiharlar olup, intihara teşebb*üsler de oldukç*a fazladır, sağlık problemleri, umutsuzluk, cezaevlerinde geçirilecek sürenin uzun olması gibi sebeplerle intiharlar oldukça yaygındır.*

2002-2015 yılları arasında hapishanelerde 511 mahkûm intihar etmiştir, İntiharların 383'ü, 2006 ile 29. 06. 2015 tarihleri arasında olmuştur. Yine aynı aralıkta intihar edenlerin 174'ü tutuklular arasındandır.

2015 yılının ilk 6 ayına bakıldığında hayatını kaybeden 212 mahkûmdan 176'sı hastalıktan, 29'u intihar, 4'ü öldürülme ve 3'ü diğer ölümlerden olarak sınıflandırılmıştır.

5-Sağlığa erişim

Sağlığa erişim ile ilgi hükümler şöyle özetlenebilir.

13/12/2004 tarih ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un "*Tutukluların Yükümlülükleri"* kenar başlıklı 116. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Bu Kanunun; . hastalık nedeniyle nakil, . muayene ve tedavi istekleri, . muayene ve tedavileri, . sağlık denetimi, hastaneye sevk, infazı engelleyecek hastalık hâli, . konularında 9, 16, 21, 22, 26 ilâ 28, 34 ilâ 53, 55 ilâ 62, 66 ilâ 76 ve 78 ila 88 inci maddelerinde düzenlenmiş hükümlerin tutukluluk hâliyle uzlaşır nitelikte olanları tutuklular hakkında da uygulanabilir. "

5275 sayılı Kanun'un ilgili maddeleri şunlardır:

"Hastalık nedeniyle nakil

Madde 57*- (1) Hastaneye sevki zorunlu görülen hükümlü, bulunduğu*

yere en yakın tam teşekküllü Devlet veya üniversite hastanesinin hükümlü koğuşuna yatırılır.

(2) Bu hastanelere gönderilen hükümlülerin başka yerlerdeki hastanelere sevki, sağlık kurulu raporuyla, acil ve yaşamsal tehlikesi bulunması hâlinde, varsa biri hastalığın uzmanı olmak üzere iki uzman hekim tarafından verilip, başhekim tarafından onaylanan ve hastalığın sebebi, tedavinin hangi sebeple bulunduğu hastanede gerçekleştirilemediği, hastaya nerede ve ne tür bir tedavi gerektiğini açıkça belirten bir raporla mümkündür. Bu durumda da en yakın ve hükümlü koğuşu bulunan Devlet veya üniversite hastaneleri tercih edilir.

(3) Hükümlünün bu hastanelerde kontrol ve tedavisinin devam edip etmeyeceğinin sağlık kurulu raporuyla belgelendirilmesi gerekir; aksi hâlde hükümlü ait olduğu kuruma iade edilir.

(4) Hükümlü, acil hâller dışında özel sağlık kuruluşlarında tedavi edilemez. Acil hâllerin varlığı hâlinde Adalet Bakanlığına bilgi verilir.

(5) Hükümlü, sağlık nedenleriyle bulunduğu kurumda kalmasının uygun olmadığı, kurum hekiminin önerisi ve en üst amirinin isteği üzerine alınacak sağlık kurulu raporuyla belirlendiği takdirde, başka kurumlara nakledilebilir.

Hükümlünün muayene ve tedavi istekleri

Madde 71*- (1) Hükümlü, beden ve ruh sağlığının korunması, hastalıklarının tanısı için muayene ve tedavi olanaklarından, tıbbî araçlardan yararlanma hakkına sahiptir. Bunun için hükümlü öncelikle kurum revirinde, mümkün olmaması hâlinde Devlet veya üniversite hastanelerinin mahkûm koğuşlarında tedavi ettirilir.*

Hükümlünün muayene ve tedavisi

Madde 78*- (1) Kurumun sağlık koşullarının düzenlenmesi, hükümlünün acil veya olağan muayene ve tedavisi kurumun hekimi tarafından yapılır. Genel veya hastalık nedeniyle yapılan tüm muayene ve tedavi sonuçları, sağlık izleme kartına işlenir ve dosyasında saklanır.*

(2) Sağlık Bakanlığı ve Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ile üniversitelerin sağlık kuruluşları, hükümlülerin tedavileri bakımından gerekli yardımları yapmakla görevlidirler.

Hastaneye sevk

Madde 80- *(1) Hükümlünün sağlık nedeniyle hastaneye sevkine gerek duyulduğunda durum, kurum hekimi tarafından derhâl bir raporla ceza infaz kurumu yönetimine bildirilir.*

İnfazı engelleyecek hastalık hâli

Madde 81- *(1) Kurum hekimi veya görevli hekim tarafından yapılan muayene ve incelemeler sonucunda hükümlünün cezasını yerine getirmesine engel olabilecek hastalığı saptanırsa durum, kurum yönetimine bildirilir. "*

Cezaevi mevzuatının sağlığa ilişkin düzenlemelere rağmen hastaneye sevklerde büyük sıkıntılar yaşanmaktadır. Günlerce beklemeler olmaktadır.

Diyarbakır Barosu Cezaevi Komisyonu raporuna göre;

Mahpusların temel şikayet noktalarının başında "sağlık sorunları" gelmektedir. Mahpuslar, tedavi esnasında kelepçeleri çıkarılmadığı için tedaviyi kabul etmemektedirler. Bu nedenle hastaneye götürülen ve kelepçeli muayene ya da tedaviyi kabul etmeyen mahpuslar, hiçbir işlem yapmadan tekrar cezaevine geri getirilmektedir

Tutuklu ve hükümlülerle yapılan görüşmelerde bazı doktorların da askeri personelin bu keyfi muamelesine ortak olduğu belirtilmektedir. Hasta mahpuslar kelepçeleri çıkarılmadan asker eşliğinde muayene edilmek istenmekte, hekimler de bu duruma müsaade etmektedir. Hastane sevkleri zamanında yapılmadığı gibi bazen aylarca bekletilmektedir, tüm bu problemlerden sonra muayene olan hasta mahpusların bir diğer sorunu ise ilaç teminidir. Görüşülen mahpuslar, ilaçlarının bazen hiç verilmediğini, bazen de geciktirildiğini belirtmişlerdir. Fatih Hilmioğlu'nun sağlık sorunları, süreç ve Anayasa Mahkemesinin bu konuda vermiş olduğu karar cezaevlerindeki durumun vehametini gözler önüne sermektedir.

FATİH HİLMİOĞLU BAŞVURUSU
hakkında Anayasa Mahkemesi Kararları

(Başvuru Numarası: 2014/648)

Karar Tarihi: 20/1/2014

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesinde yürütülen yargılama kapsamında tutuklu olan ve mahkûmiyet kararıyla birlikte tutukluluğun devamına karar verilen başvurucunun, hastalığı nedeniyle hayati tehlike içinde bulunmasına rağmen cezaevinde tutulması ile klişe ifadelerle tutukluluk halinin devamına karar verilmesinin yaşam hakkı ile kişi hürriyeti ve güvenliğini ihlal ettiği ileri sürülerek tedbiren tahliyesine karar verilmesi talep edilmiştir.

İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesi 5/8/2013 tarihli kararla başvurucunun, Türkiye Cumhuriyeti İcra Vekilleri Heyetini cebren ıskat veya vazife görmekten men etmeye teşebbüsten 765 Sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 147. ve 61. maddeleri gereğince 16 yıl hapis cezasıyla, kişisel verileri hukuka aykırı olarak ele geçirme suçundan 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 136. ve 43. maddeleri gereğince 7 yıl hapis cezasıyla cezalandırılmasına ve tutukluluk halinin devamına karar vermiştir.

8. Başvurucu tutuklu olarak bulunduğu ceza infaz kurumunda yüz felci geçirmiş ve bu nedenle Haseki Eğitim ve Araştırma Hastanesine sevk edilmiştir. Yüz felci nedeniyle uygulanan tedavide kullanıla ilaçlar başvurucunun kronik karaciğer sirozu hastalığı alevlendirmiştir. Bu nedenle başvurucu Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Hastanesi Hepatoloji Servisine nakledilmiştir.

9. Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Hastanesinde yapılan tedavi sonunda düzenlenen 19/8/2009 tarih ve 4282 sayılı sağlık kurulu raporunda "*kronik hepatit B ve karaciğer sirozu hastası olması nedeniyle stresli koşullar bağışıklığını düşürerek enfeksiyon ve mide kanamalarına zemin hazırlayabilir. Bu gibi durum ciddi ölüm tehlikesi yaratır. Tutukluluğun devamı halinde bu hastalık tutuklunun hayatı için kesin bir tehlike teşkil eder.* » kanaati belirtilmesine rağmen tutukluluk hali devam etmiştir.

10. Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Hastanesi 18/11/2009 tarih ve 6041 sayılı sağlık kurulu raporunda, olağan dışı ve stresli koşulların enfek-

siyonlara, özofagus ve gastrointestinal sistem kanamalarına zemin hazırlayabileceği, bu gibi bir durumun ciddi ölüm tehlikesi yaratacağı, hastanın uygun olmayan ortamlarda bulunmasının hayatı için kesin bir tehlike teşkil edeceği, kompanse sirozu olan hastanın koşulları uygun olmayan başka ortama transferinde kesin hayati tehlikenin söz konusu olacağı belirtilmiştir.

11. Mahkemenin, Adli Tıp Kurumundan başvurucunun ceza infaz kurumu şartlarında tedavisinin yapılıp yapılamayacağı, tutuklu olup olmamasının hayati tehlike oluşturup oluşturmayacağı hususunda görüş sorması üzerine Adli Tıp Kurumu 3. İhtisas Kurulu 25/9/2009 tarih ve 8363 sayılı raporunda *"başvurucuda ileri evre kronik karaciğer hastalığı bulunduğu, cezaevi şartlarında hayati tehlike oluşacağına dair tıbbi bulgu tespit edilemediği, hastalığı sebebiyle iki ayda bir üniversite hastanesinin hepatoloji bölümünde takiplerinin yaptırılmasının uygun olacağı*" belirtilmiştir.

12. Bu rapora itiraz edilmesi üzerine Adli Tıp Genel Kurulu 28/1/2010 tarih ve 8363 sayılı raporunda oy çokluğuyla *"başvurucunun kronik karaciğer hastası olduğu, siroz hastalığının (A) evresinde bulunduğu, hastalık tablosunun bu haliyle, cezaevi şartlarında hayati tehlike oluşturacağına dair tıbbi bulgu tespit edilemediği, hastalığı sebebiyle iki ay aralıkla bir üniversite hastanesinin hepatoloji bölümünde takiplerinin yaptırılmasının uygun olacağı"* belirtilmiştir

13. Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Hastanesinin 2/2/2011 tarih ve 763 sayılı sağlık kurulu raporunda *"mevcut bulgulara göre tedavi için hastaneye yatırılmasının zorunlu olmadığının"* belirtilmesi üzerine 15/6/2009 tarihinden itibaren Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Hastanesinde yatarak tedavi gören başvurucu 7/3/2011 tarihinde cezaevine sevk edilmiştir.

14. Adli Tıp Kurumu 3. İhtisas Kurulu ve Adli Tıp Genel Kurulunca başvurucunun hastalığı sebebiyle iki ay aralıkla, bir üniversite hastanesinin hepatoloji bölümünde takiplerinin yaptırılmasının uygun olacağı belirtilmesine karşın sevki yapılmamıştır. Başvurucu zaman zaman Haseki Eğitim ve Araştırma Hastanesine ve Silivri Devlet Hastanesine ve Avcılar Murat Kölük Devlet Hastanesine sevk edilmiştir.

15. Başvurucu sağlık durumunun kötüleşmesi üzerine Cerrahpaşa

Tıp Fakültesi Hastanesine sevk edilmiş ve Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Hastanesi 8/1/2014 tarih ve 64 sayılı sağlık kurulu raporunda, kronik hepatit B, karaciğer sirozu (Child-A), sirotik karaciğerde (4, 5 mm çaplı) nodül teşhisi ile kronik B hepatiti hastalığı yönünden tedavinin devamına, saptanan nodülün üç ay arayla radyolojik kontrollerin yapılmasının gerekli olduğuna, gelecekte nodülün boyut ve özelliklerinde değişiklikler gözlendiği taktirde hastalığın vasfında bir değişiklik olduğu neticesine varılabileceği, bu haliyle hastalık vasfının değiştiği anlamında değerlendirilemeyeceği mütalaasına yer verilmiştir.

V. HÜKÜM

A. Başvuru kapsamındaki tedbir talebiyle ilgili olarak,

1. Başvurucunun cezaevinde bulundurulmasının mevcut hastalığı yönünden hayati risk oluşturup oluşturmadığı hususunun, ilgiliye ait mevcut tıbbi belge ve dokümanlar ve ilgili hakkında daha önce düzenlenen raporlarla birlikte yapılacak muayeneden sonra yeniden değerlendirildiği yeni bir UZMAN HEYET RAPORUNUN İSTENMESİNE,

2. Belirtilen konularda başvurucunun durumunu değerlendiren raporun düzenlenmesi amacıyla ilgilinin, bu konuda yeterliliğe sahip, daha önce ilgili hakkında rapor düzenleyen sağlık kuruluşlarından farklı, tam teşekküllü bir sağlık kurumuna SEVKİNE,

B. Başvurucunun tedbir talebinin düzenlenecek uzman heyet raporundan sonra DEĞERLENDİRİLMESİNE,

OYÇOKLUĞUYLA karar verildi.

FATİH HİLMİOĞLU BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/648)

Karar Tarihi: 20/2/2014

TEDBİRE İLİŞKİN ARA KARAR

Anayasa Mahkemesi İkinci Bölümü'nün 20/1/2014 tarihli kararı kapsamında yapılan muayene ve tetkikler sonrasında İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesince düzenlenen 17/2/2014 tarih ve

19 sayılı sağlık kurulu raporunda "*hastanın kronik sistemik ciddi hastalıkları olduğunun anlaşıldığı, mevcut karaciğer sirozu nedeniyle hayat kalitesinde düşme, enfeksiyonlara eğilim ve üst gastrointestinal sistem kanaması geçirme riski olduğu, kronik B hepatiti tedavisine ek olarak portal hipertansiyon tedavisinin başlanmasının uygun olacağı, başvurucunun sağlığı açısından, cezaevi koşulları yerine fiziksel, psikososyal şartların daha sağlıklı olduğu ve her türlü tıbbi imkâna kolayca ulaşabileceği bir ortamda izlenmesinin uygun olacağı"* kanaati bildirilmiştir.

Kişinin yaşam hakkı ile maddi ve manevi varlığını koruma hakkı, birbirleriyle sıkı bağlantıları olan, devredilmez ve vazgeçilmez haklarındandır. Anayasa Mahkemesince belirtildiği gibi yaşam ve vücut bütünlüğü üzerindeki temel hak, devletlere pozitif ve negatif yükümlülük yükleyen haklardandır (AYM, E. 2007/78, K. 2010/120, K. T. 30/12/2010).

Anayasa'nın 17. maddesinde düzenlenen yaşam hakkı kapsamında devletin, negatif bir yükümlülük olarak, yetki alanında bulunan hiçbir bireyin yaşamına kasıtlı ve hukuka aykırı olarak son vermeme yükümlülüğü bulunmaktadır. Bunun yanı sıra devlet, pozitif bir yükümlülük olarak, yine yetki alanında bulunan tüm bireylerin yaşam hakkını gerek kamusal makamların, gerek diğer bireylerin, gerekse kişinin kendisinin eylemlerinden kaynaklanabilecek risklere karşı koruma yükümlülüğü altındadır (AYM, E. 1999/68, K. 1999/1, K. T. 6/1/1999). Devlet, bireyin maddi ve manevi varlığını her türlü tehlikeden, tehditten ve şiddetten korumakla yükümlüdür (AYM, E. 2005/151 K. 2008/37, K. T. 3/1/2008; E. 2010/58, K. 2011/8, K. T. 6/1/2011, B. No: 2012/752, 17/9/2013, § 50, 51).

Başvurucunun sağlık durumuyla ilgili kurul raporları ile 5275 sayılı Kanun'un 57. , 71. ve 78. maddelerinde yer alan hükümler (§ 38) göz önüne alındığında, başvurucunun yaşam hakkını korumaya yönelik tedbirlerin alınması gerektiği açıktır.

Açıklanan nedenlerle, başvurucunun sağlık durumuyla ilgili muhtemel riskler ve düzenlenen sağlık kurulu raporu dikkate alınarak tedbiren tahliyesine karar verilmesi gerekir.

HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

Başvurucunun tedbir talebinin KABULÜ ile, İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesinin 2009/191 Esas sayılı dosyasında 5/8/2013 tarihinde

verilen mahkûmiyet kararı kapsamında Silivri L Tipi Ceza İnfaz Kurumunda hükmen tutuklu olarak bulunan Fatih HİLMİOĞLU (T. C. Kimlik No:44620714176)'nun, sağlık durumu dikkate alınarak 6216 sayılı Kanun'un 49. maddesinin beşinci fıkrası ve Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 73. maddesi gereğince **TEDBİREN TAHLİYESİNE, OYÇOKLUĞUYLA,** 20/2/2014 tarihinde karar verildi.

13/8/2015 Abdullah Kalay Olayı (Bianet. org)

Kocaeli Üniversitesi'nden *verilen "cezaevinde kalmasının hayati tehlike oluşturdu*ğuna" dair raporlarına rağmen tahliye edilmeyen Abdullah Kalay, Adli Tıp Kurumu'ndan üçüncü raporu almak için muayene oldu.

Kalay'a 1996 ve 2000 ölüm oruçlarına katılmasının ardından Wernike-Korsakoff teşhisi konuldu. Daha önce kalp krizi geçirmiş olan Kalay'da ileri derecede kalp yetmezliği de var.

Ayrıca yüksek oranda duyma kaybı, kulaklarda çınlama, romatizma, reflü, hemoroid, sürekli baş ağrısı, alerjik astım, boyunda düzleşme, bağırsak sorunları, baş dönmesi, sırt ve göğüs ağrıları, kollarda ve bacaklarında uyuşma sorunu yaşıyor.

Abdullah Kalay, 13 Nisan 2012 tarihinde kalp krizi geçirdi. İlk müdahalenin 2, 5 saat sonra yapılması nedeniyle vücut fonksiyonlarında kalıcı hasar oluştu.

Kocaeli Üniversitesi Adli Tıp Ana Bilim Dalı heyeti, 30 Aralık 2013 tarihli raporunda Kalay'ın tahliye edilmesi gerektiğini söyledi:

"Cezaevinde kalmasının hayati tehlike oluşturabileceği, cezasının infazının resmi sağlık kuruluşlarının mahkumlara ayrılan bölümlerinde devam edilse dahi hayati tehlike oluşturabileceği, hastalığın kronik bir rahatsızlık olduğu, hayat boyu devam edeceği göz önünde bulundurulduğunda cezanın ertelenmesinin gerekeceği, bir yıl sonra tıbbi durumunun tekrar değerlendirilmesinin uygun olacağı…"

Adli Tıp dikkate almadı

-12/1/2015 Mehmet Canpolat Olayı (Cumhuriyet)

Kocaeli Cezaevinde müebbet hapis cezasına hükümlü, beyninde tümör bulunan ve aynı zamanda KOAH hastası olan Mehmet Canpolat;Kocaeli Devlet Hastanesinin "*Cezasının infazının ertelenme-*

si gerekmez. Cezanın infazı hükümlünün hayatı için kesin bir tehlike teşkil etmez. " raporu vermesinden sonra, beynindeki tümör nedeniyle komaya girdi ve ardından yaşamını yitirdi.

-25/1/2015 Fatma Tokmak Olayı (Cumhuriyet)

Bakırköy Kadın Kapalı Cezaevinde hükümlü Fatma Tokmak, cezaevinde ciddi sağlık sorunları yaşıyor. 4 kalp damarı tıkalı olan ve 2 kalp kapakçığı iflas eden Tokmak kalp spazmı geçirmesi üzerine hastaneye kaldırıldı.

Acilen ameliyat edilmesi gerektiği belirtilen Tokmak;Adli Tıp Kurumundan rapor bekliyor.

-12/2/2015 Abdülsamet Çelik Olayı (Bianet. org)

21 yıl hapishanede kaldıktan sonra 2013 yılında tahliye edilen Abdülsamet Çelik tedavi altına alındığı dokuz Eylül Hastanesinde yaşamını yitirdi.

2006 yılında yakalandığı lösemi nedeniyle hastalıkla hapishanede 2013 yılına kadar mücadele eden ve tedavisi önünde engellerle karşılaşan, zamanında ilik nakli tedavisi görmesi gereken Çelik, tedavisinde geç kalındığı ve sağlık hakkı engellendiği için yaşamını yitirdi.

Yapılan açıklamaya göre "hasta mahpusların hastaneye sevkleri, randevu, güvenlik, kelepçeli muayene ve çıplak arama gibi nedenlerle geciktirilmekte, bu durum hastalıkların ilerlemesine sebep olmaktadır" denildi.

6-Ölüme terk edilenler(Ağır hastalar)

Günümüzde ***ölümcül hasta/ hasta*** tutuklu ve hükümlüler, cezaevlerinin en yakıcı konularındandır. Buralardaki mevcut koşullar, dışarıda edinilmiş sağlık sorunlarının tedavisi bir yana, içerde sağlıklı kalabilmeyi olanaksız kılmaktadır. Devletin sağlık güvencesi altında olması gereken cezaevlerindeki sağlık sorunlu tutuklu ve hükümlülere ait ayrıntılı resmi verilerin bulunmaması (ya da açıklanmıyor olması) sorunun tespiti ve giderilmesi açısından son derece önemli bir eksikliktir.

Cezaevlerinde çok sayıda ağır hasta tutuklu ve hükümlü bulunmaktadır. Kalp ve kanser gibi ölümcül hastalıkların oranı % 15 civarındadır. Çok sayıda insan göz göre göre ölüme terk edilmektedir.

Kansere yakalanmış ve tedavi görmesi gerekenler dahi cezaevinden bırakılmamaktadır. .

Bunların en tipik örneği geçmişte yaşanan Kuddusi Okkır olayıdır. 20/Haziran/2007 tarihinde tutuklanan Kuddusi Okkır 'a "Akciğer kanseri, beyin ve kemik metastası" teşhisi konulmuş, 6/Temmuz/2008 tarihinde hakkında daha iddianame tanzim edilmeden yaşamını yitirmiştir.

Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin infazı hakkında Kanunun 16 ve 116 maddeleri hasta mahpusların infazının ertelenmesine olanak tanımaktadır. Ama bu konuda maalesef yasa sağlıklı uygulanmamaktadır.

2013 yılı verilerine göre; cezaevlerinde 122'si derhal tahliye edilmesi gereken ağır hasta olmak üzere toplam 413 hasta tutuklu ve hükümlü bulunmakta idi. .

5275 Sayılı Kanunun 16. maddesinde yapılan değişiklikle, 2. *fıkradaki "Mahkumun hastalığının hayatı için kesin bir tehlike teşkil etmesi durumunda, hapis cezasının infazının iyileşinceye kadar geri bırakılması" hükmüne, 5. fıkra eklenerek, "Ağır bir sakatlık veya hastalık nedeniyle ceza infaz kurumu koşullarında hayatını yalnız idame ettirememesi durumunda infaz ertelenebilir*" şeklinde düzenlendi.

İnsan hakları kuruluşları bu değişikliği eksik ve yetersiz bulduklarını açıkladı: *"Bu maddede Adli Tıp Kurumu tarafından düzenlenen ya da Adalet*

Bakanlığınca belirlenen tam teşekküllü hastanelerin sağlık kurulları tarafından düzenlenip Adli Tıp Kurumu'nun onayladığı rapor üzerine infazın geri bırakılabileceği ifade ediliyor. Bu düzenleme sakıncalı çünkü Adli Tıp Kurumu tarafsız değil. "

Türkiye'deki çeşitli cezaevlerinde 300'den fazla ağır hasta tutuklu ve hükümlünün bulunduğu, bunlardan yaklaşık 30'unun ölümcül sağlık sorunları ile mücadele ettiği bilinmektedir. Adli kontrol önlemleri uygulanarak uygun koşullarda tedavilerine olanak tanınması gereken hasta tutuklu ve hükümlülerle ilgili yargısal duyarsızlığın sürdüğü gözlenmektedir. Öte yandan "münferit bir iki tahliye"nin kamuoyuna açıklanması, insani yönden en az duyarsızlık kadar rahatsızlık vericidir.

İHD Hakkâri Şube Başkanı İsmail Akbulut, "[6] son 1 yılda cezaevlerinde 40'a yakın hasta mahkûmun yaşamını yitirdiğini söyledi. İHD'ye yapılan başvurulara göre halen cezaevlerinde 242'si ağır toplam 653 hastanın tahliye edilerek tedavi olmayı beklediğini" belirtti.

c- Nakil

Sevk ve nakillerin işkence haline dönüştüğü yolundaki yakınmalar yoğundur. Uzak cezaevlerine yapılan nakillerde güvenlik faktörüne üst düzeyde dikkat gösterilmesi gerekirken; 16/Eylül/2012 tarihinde Van'dan İstanbul'a mahkum götüren cezaevi aracının Malatya-Kayseri yolunda yanması sonucunda, bulundukları bölümün kilidinin açılamaması nedeniyle 5 tutuklu ve hükümlü diri diri yanarak can verirken, 2 şöför ve 10 Jandarma yaralı kurtuldu. Bu durum başlı başına bir facia ve yaşam hakkı ihlalidir.

Her tutuklunun yargılandığı yargı çevresinde bulunması esas olmalıdır. Çok uzak cezaevlerine yapılan nakiller güvenlikli yapılmalıdır. Nakiller sırasında tutuklu veya hükümlüler sıkıntı yaşamaktadırlar.

1/7/2015 Kayseri Nakil faciası (Radikal)

Nakil aracı faciasında tek suçlu kapı!

Van'dan Metris Cezaevi'ne nakledilen cezaevi nakil aracının yanıp içindeki beş mahkumun ölmesine ilişkin beraata karar veren mahkeme gerekçeli kararını açıkladı.

Kararda, aracın sürücüleri ve jandarma komutanının yangının çıkış nedenini bilemeyeceği belirtilirken, asıl sorumlunun Adalet Bakanlığı olduğu işaret edildi. Mahkumların araçta üç ayrı kilit sistemi ile kilitlenmesi, hücre dizaynında acil çıkış olanağının bulunmaması ve araç teknik şartnamesindeki eksiklikler nedeniyle mahkumların kurtarılamadığı ifade edildi. Ne var ki Adalet Bakanlığı yetkilileri hakkında da takipsizlik kararı verilmişti.

Gerekçeli kararda arızanın aracın kullanımından kaynaklanmadığı, teknik bir arıza olduğu ve sürücü C. S nın da bu arızanın yangına sebep olacağını bilebilecek durumda olmadığı vurgulandı.

---

[6] 09. 05. 15 http://www. hurriyet. com. tr/gundem/28956874. asp

Sanık M. Kı ve İ. B ın görevlerinin de aracın teknik sorunlarının çözülmesi değil, mahkumların sevk işlemleri olduğu kaydedildi. Sanıkların aracın kapısını açıp mahkumları kurtarmak için ellerinden geleni yaptıkları ancak yoğun duman ve alevlerden dolayı bunu başaramadıkları ifade edildi.

5 kişinin kurtarılamamalarının ana nedeninin, mahkumların üç ayrı kilit sistemi ile kilitlenmesi, hücre dizaynında acil çıkış olanağının bulunmaması ve araç teknik şartnamesindeki eksiklikler olduğu kaydedildi. Bu nedenle sanıkların kast ve kusurlarının bulunmadığı belirtilerek, beraata hükmedildi.

Mahkemenin, içinde hukukçuların da bulunduğu yeni bir ek rapor istemesi üzerine İTÜ'den beş akademisyen ve iki avukatın da olduğu, 9 Şubat 2015 tarihli sonuncu rapor hazırlandı. Fakat bu raporda; benzin istasyonu çalışanlarının, bakım servis yetkililerinin, sürücü ve araç komutanı ile Adalet Bakanlığı görevlilerinin kusursuz olduğu öne sürüldü. Raporda, aracın İstanbul'dan hareketinden itibaren uzun süre kullanıldığından motorda sıcaklığın yükselmesi ve sızan yağların egzoz gazlarıyla tutuşmasıyla yangının çıkmış olabileceği ifade edildi. "*Yangının önceden tahmin edilemeyen teknik bir arıza sonucu çıkmış olduğu*" savunuldu.

Önceki raporun aksine, "yangının standart dışı yakıt kaynaklı olduğu yönünde bir tespitin bulunmadığı ve bakım eksikliğinin yangına neden olduğu varsayımını destekleyen yeterli somut delil bulunmadığı" ileri sürüldü. Ayrıca "yangının aracın üretim hatasından ve ayıplı olmasından kaynaklandığı yönünde yeterli delil bulunmadığı, aracın satın alma sözleşmesiyle yangının çıkışı arasında illiyet bağı bulunmadığı" ifade edildi.

Öte yandan, "Sürücüler ve araç komutanının yangının çıkmasına neden olabilecek kusurlu davranışları bulunmadığı gibi araçta yangın çıkabileceğini öngörüp tedbir almalarının kendilerinden beklenemeyeceği" vurgulandı.

Raporda, "yangının çıkış nedeninin teknik arıza olarak değerlendirilmesi karşısında, tutukluların hayatını kaybetmesine, tutukluların kapıları kilitli olan hücreler içinde yolculuk yapmak zorunda kalmalarının neden olduğu" savunuldu.

Sonuç olarak; 5 mahpus kapalı bir araçta yanarak öldü, ama bir tek sorumlu yok!

d- Mahpus yakınları sorunları

Başka cezaevlerine nakledilen tutuklu ve hükümlülerin aileleri, uzaklık nedeniyle ziyarette bulunamamaktadırlar. Hele yoksul aileler, maddi yetersizlik nedeniyle ziyaretleri gerçekleştirememektedirler.

e- Disiplin cezaları

Bilhassa F Tipi ceza ve tutukevlerinde çeşitli bahanelerle disiplin cezaları uygulanmaktadır. Baskıcı cezaevi yönetimleri keyfi davranışlarda bulunmaktadırlar.

Uluslararası ilkelere göre cezaevlerindekilere bedensel ceza, hücreye kapatma gibi insanlık dışı ve onur kırıcı ***disiplin cezaları*** verilemeyeceği gibi, bu kişilerin insani ihtiyaçlarının karşılanması hakkının, disiplin, güvenlik veya cezai yaptırım adına ortadan kaldırılmaması gereklidir. Oysa cezaevlerinde keyfi disiplin uygulamaları sıklıkla yakınma konusudur. Tutuklu ve hükümlülerin çıplak aramaya karşı çıkmak gibi hak talebine yönelen itirazları; disiplin yaptırımına tabi tutulmakta, kimi örneklerde bu ve benzeri nedenlerle bazen bir yıla ulaşan zincirleme sürelerle tecrit uygulanmaktadır. "Tecrit", insan doğasına aykırı özellikleri nedeniyle ceza olarak da uygun olmayıp, bu cezadan kaçınılmalıdır.

f- Beslenme

2015 rakamlarına göre *"günlük yemek bedeli erkeklerde 5. - tl çocuklar ve çocuklu annelerde 6. tl hamilelerde 7. 5 tl civarındadır.* Bu rakamlarla sağlıklı bir beslenme sağlanması, bilhassa ciddi rahatsızlıkları bulunanlara diyet uygulanması mümkün değildir.

E- ÖĞRENCİLER

Cezaevlerinde örgüt üyesi oldukları, örgütsel faaliyetlerde bulundukları Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Yasasına aykırı davrandıkları iddiasıyla;çok sayıda öğrenci bulunmaktadır. Basit bir gösteri dahi, çok ağır ceza yaptırımlarına neden olmaktadır.

F- KADINLAR

Adalet Bakanlığı Ceza İnfaz Kurumlarına ait istatistiksel bilgiye göre;

Ülkemizde *06/10/2016* tarihi itibariyle,

6 kadın Kapalı, 4 kadın Açık, 2 Çocuk Eğitim Evi, 4 **ç**ocuk Kapalı Ceza infaz kurumu vardır. .

01. 11. 2016 tarihi itibariyle ülkemizdeki ceza infaz kurumlarında:

4569 kadın 645 çocuk hükümlü, 3235 kadın 1795 çocuk tutuklu

10 Haziran 2016 tarihi itibarıyla annesi ile birlikte kalan 0-6 yaş arası 528 bebek mahpus bulunmaktadır.

5275 Sayılı CGTİHK madde 10/1-2, 16/4-5

Kadın kapalı ceza infaz kurumları

MADDE 10- ***(1)*** *Kadın kapalı ceza infaz kurumları Kadın hükümlülerin hapis cezalarının infaz edildiği Kanunun 8 ve 9 uncu maddelerine göre kurulmuş kurumlardır.* ***Bu kurumlarda iç güvenlik görevlileri Kadınlardan oluşturulur.***

(2) *Bu maksatla kurulmuş kurumların ihtiyacı karşılama bakımından yetersiz olması hâlinde,* ***Kadın hükümlülerin hapis cezaları diğer kurumların, erkek hükümlülerin kaldığı bölümlerle bağlantısı olmayan bölümlerinde infaz edilir****.*

Hapis cezasının infazının hastalık nedeni ile ertelenmesi

MADDE 16-(4*) Hapis cezasının infaz***ı*, gebe olan veya doğurduğu tarihten itibaren altı ay geç***memiş*** *bulunan kadınlar hakkında geri bırakılır. Çocuk ölmüş veya anasından başka birine verilmiş olursa, doğumdan itibaren iki ay ge**ç**ince ceza infaz olunur.*

(EKLENMİŞ FIKRA RGT: 31. 01. 2013 RG NO: 28545 KANUN NO: 6411/3)

(5) ***Kapalı ceza infaz kurumuna girdikten sonra gebe kalanlardan*** *koşullu salıverilmesine altı yıldan fazla süre kalanlar ile eylem ve tutumları nedeniyle tehlikeli sayılanlar hakkında dördüncü fıkra hükümleri uygulan-*

maz. Bu kişilerin cezasının dördüncü fıkrada öngörülen kısmı, ceza infaz kurumlarında kendileri için düzenlenen uygun yerlerde infaz olunur.

Hükümlünün barındırılması ve yatırılması

MADDE 63- *3)Kadınların erkeklerle, hükümlülerin tutuklularla, çocukların yetişkinlerle, örgüt veya çıkar amaçlı örgüt suçluları ile terör suçlularının Kanunda sayılan hâller dışında bir araya gelmelerine ve bağlantı kurmalarına izin verilmez.*

Denetimli serbestlik tedbiri uygulanarak cezanın infazı

MADDE 105/A - (EKLENMİŞ MADDE RGT: 11. 04. 2012 RG NO: 28261 KANUN NO: 6291/1)

(3) Yukarıdaki fıkralarda düzenlenen infaz usulünden;

a) Sıfır-altı yaş grubunda **ç***ocuğu bulunan ve koşullu salıverilmesine iki yıl veya daha az süre kalan kadın hükümlüler,*

Özel infaz usulleri (YÜR. TAR. : 01. 06. 2005

MADDE 110 *(2) Mahkûmiyete konu suç nedeniyle doğmuş zararın aynen iade, suçtan önceki hale getirme veya tazmin suretiyle tamamen giderilmesine dair hukuki sorumlulukları saklı kalmak üzere;*

a) Kadın veya altmışbeş yaşını bitirmiş kişilerin mahkûm oldukları ***altı ay veya daha az süreli hapis cezasının konutunda çektirilmesine*** hükmü veren mahkemece veya hükümlü başka bir yerde bulunuyorsa o yerde bulunan aynı derecedeki mahkemece karar verilebilir.

Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Tüzük

Revir

MADDE 114 - ***(3)*** *Kanun hükümlerine ve durumlarına göre, 5275 sayılı Kanunun 16 ncı maddesinin dördüncü fıkrasının uygulanamadığı hâllerde,* ***gebe olan kadın hükümlülerin bulunduğu kurumlarda, doğum öncesi ve doğum sonrası her türlü bakım ve tedavi için özel bir yer ayrılır. Doğumun kurum dışında bir sağlık kuruluşunda gerçekleşmesi için gerekli tedbirler alınır.*** *Ancak, doğum, kurumda gerçekleşmişse çocuğun kurumda doğduğu, doğum belgesine işlenmez.*

DEĞERLENDİRME

Kadın suçluluğunun kadınlara yönelik şiddet ile bağlantısı cezaevi işleyişi açısında da göz önüne alınmalıdır. Türkiye'de kadınları suça iten sebepler açısından olsun, kadınların mahkûmiyetleri sırasında yaşadıkları sorunlar açısından olsun, kadın cezaevlerinde çözümlenmesi gereken birçok sorun vardır. Zira 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 3. kısım **Hükümlünün Hakları Güvenceleri ve Kısıtlamaları** bölümünde düzenlenen maddelerin birçoğunun uygulanabilirliği mekân sorunları nedeniyle kadın cezaevleri yönünden yoktur. Şöyle ki;

- Türkiye'de kadın cezaevi olarak adlandırılan yapıların mimari tasarımı, **kadınların ve çocuklarının ihtiyaçları göz önüne alınarak inşa edilmemiştir.**

- Hapis cezalarının infazında mevzuat fiziki mekânlar ve uygulama bakımından **kadın tutuklu ve hükümlülerinde kadın olmaktan kaynaklanan farklı sorunları olabileceği gerçeği kabullenilmemiştir.**

- **5275 sayılı Yasa 2. maddesi cezaların infazında cinsiyet ayrımı yapılmamasını düzenlemiştir. Kanunda pozitif ayrımcılık bağlamında da olsa kadınlara yönelik özel bir düzenleme bulunmamaktadır. Bu nedenle tüm kapalı ve açık ceza infaz kurumlarında uygulanan kurallar cinsiyet ayrımı yapılmaksızın kadın tutuklu ve hükümlüler için de geçerlidir. Bu uygulama cezaevlerinde kalan kadınların aleyhinedir. Çünkü kadınların kadın ve anne olarak cezalarının infazı süresinde farklı yaşam alanlarına ihtiyaçları vardır.**

- Hapishane personelinin eğitimi ve özellikle kadınlara özgü ihtiyaçlar konusunda bilgilendirilmeleri büyük önem taşımaktadır. **Hapishane personelinin çoğunlukla erkek olması kadın mahpusların daha büyük baskı, şiddet ve aşağılanma hissetmelerine sebep olmaktadır.**

- **Gözaltı ve tutukluluk kararlarında, kadınların ebeveynlik durumları ve çocuklarının çıkarları öncelikli olarak değerlendirilmelidir**.

Kadın kapalı ceza ve tutuk evi sayısı sınırlıdır. Genelde her cezaevinde kadın tutuklu bulunmaktadır. Bunlar sayı itibariyle az olduğundan olumsuz koşullarda kalmaktadırlar

Annesine tutsak çocuklarda önemli bir sorundur. Küçük yaştaki çocuklar anneleriyle birlikte cezaevinde kalmak zorunda bulunmaktadırlar. Onlarda masum olmalarına rağmen cezalandırılmaktadırlar.

Cezaevinde kamu görevlilerinin şiddetine maruz kalmalara ilişkin yakınmalar dile getirilmektedir

25/2/2015 Şakran Cezaevi (Cumhuriyet)

CHD, İHD, TİHV tarafından yapılan açıklamada Şakran Cezaevinde kadınların çıplak olarak arandıkları ve taciz edildikleri belirtildi

G- ÇOCUKLAR

Türkiye'de kanunla ihtilaf halinde olan 12-18 yaş grubundaki çocukların kapatıldığı kurumlar üç türlüdür.

1. Çocuk Eğitim evi
2. Çocuk Hapishaneleri
3. Yetişkinlerin kapatıldığı hapishanelerin çocuk bölümleri

Çocuk Eğitim evleri hükümlü çocukların, Çocuk Hapishaneleri (resmi adıyla "Çocuk ve Gençlik Kapalı Ceza İnfaz Kurumları") ise davaları süren tutuklu çocukların tutulduğu kapatılma mekanlarıdır.

BM Çocuk Haklarına Dair Sözleşme

Madde 37:

Taraf Devletler aşağıdaki hususları sağlarlar:

a) Hiçbir çocuk, işkence veya diğer zalimce, insanlık dışı veya aşağılayıcı muamele ve cezaya tabi tutulmayacaktır. On sekiz yaşından küçük olanlara, işledikleri suçlar nedeniyle idam cezası verilemeyeceği gibi salıverilme koşulu bulunmayan ömür boyu hapis cezası da verilmeyecektir.

b) Hiçbir çocuk yasadışı ya da keyfi biçimde özgürlüğünden yoksun bırakılmayacaktır. Bir çocuğun tutuklanması, alıkonulması veya hapsi yasa gereği olacak ve ancak en son baş- vurulacak bir önlem olarak düşünülüp, uygun olabilecek en kısa süre ile sınırlı tutulacaktır.

c) Özgürlüğünden yoksun bırakılan her *çocuğa insancıl biçimde ve insan kişiliğinin özünde bulunan saygınlık ve kendi yaşındaki kişilerin gereksinimleri göz önünde tutularak davranılacaktır. Özgürlüğünden yoksun olan her çocuk, kendi yüksek yararı aksini gerektirmedikçe, özellikle yetişkinlerden ayrı tutulacak ve olağanüstü durumlar dışında ailesi ile yazışma ve görüşme yoluyla ilişki kurma hakkına sahip olacaktır.*

d) Özgürlüğünden yoksun bırakılan her *çocuk, kısa zamanda yasal ve uygun olan diğer yardımlardan yararlanma hakkına sahip olacağı gibi özgürlüğünden yoksun bırakılmasının yasaya aykırılığını bir mahkeme veya diğer yetkili, bağımsız ve tarafsız makam önünde iddia etme ve*

böylesi bir işlemle ilgili olarak ivedi karar verilmesini isteme hakkına da sahip olacaktır.

Çocuk hapishaneleri ve çocuk mahpuslar konusunda uluslararası kriterleri belirleyen başlıca yazılı metinlerden birini **"Havana Kuralları"** oluşturmaktadır.

Havana Kurallarının 30. maddesine göre:

- Çocuklar için *minimum seviyede güvenlik tedbirlerinin alındığı ya da hiç alınmadığı açık tutma kurumları kurulmalıdır.*
- *Kurulan kurumların toplumsal, ekonomik ve kültürel çevre ile bütünleşmeleri sağlanmalıdır.*
- *Kurumlardaki çocukların sayısı bireysel muamele yapılmasına imkân verecek şekilde asgari sayıda tutulmalıdır.*

Ancak Türkiye'deki çocuk adalet sisteminde çocukların toplumsal, ekonomik ve kültürel çevre ile bütünleşmeleri esas alınmamıştır. Çocukların tutulduğu kapalı kurumlarda çocuklara bireysel muamele yapılması, psiko-sosyal servis elemanlarının sayısının az olması ve adalet sistemi içerisine giren çocukların sayısının günden güne artması sebebiyle olanaksız hâle gelmiş bulunmaktadır.

Bu durumu ortaya koyan bazı veriler şu şekildedir:

Hapishanelerde Çocuk Ölümleri

Ankara Milletvekili Ali Haydar Hakverdi'nin verdiği soru önergesinin cevabına göre 2009 yılından 29 Haziran 2015 tarihine kadar kapalı ceza infaz kurumlarında 9 çocuk hayatını kaybetmiştir.

Trabzon'da[7] *Bahçecik E Tipi Kapalı* Ceza ve İnfaz Kurumu'nda tutuklu olarak kalma*kta olan 15 yaşındaki E. N. , B1 koğuşunun kapısına kendisini asarak yaşamına son verdi. Islahevi olmadığı için çocuk tutuklunun kapalı cezaevinde kaldığı belirlendi.*

(Çocuğun CMK görevlendirmesi ile davasına bakmış olduğumdan her ne kadar çocuk hakkında hazırlanan Pedagog raporunda psikolojik sorunları olduğu ve cezaevinde kalmasının ruhsal ve bedensel

7 13. 11. 2015-haber61

açıdan uygun olmadığı görüşüne yer verilmiş olsa da bu husus Çocuk Mahkemesi Hakimince göz önünde bulundurulmaksızın çocuk hakkında tutuklama tedbirine karar verilmiştir. Nitekim çocuk raporda hakkında tespit edilen hususları doğrularcasına cezaevinde canına kıymıştır. *-Kaynak-Av. Elif Lale AYAZ)*

30. 11. 2016- hapiste çocuk var -blog

Adana E Tipi Kapalı Cezaevi'nde, 5 Ocak'ta tutuklanan 5 çocuğa, cezaevine kabulde ve sonraki günlerde işkence yaptıkları ileri sürülen dört infaz koruma memuru hakkında, "basit yaralama" ve "hakaret" suçundan başlatılan soruşturma, takipsizlikle sonuçlandı. Savcılık, kamera görüntülerini incelemeden, Adli Tıp raporlarına rağmen, dava açılmasına yeterli delil elde edilmediğini belirtti. Çocukların avukatı Yasemin Dora Şeker, karara itiraz etti. Şeker, dosyadaki doktor raporlarına göre çocukların vücutlarında iyileşmeye başlamış doku bozukluklarının tespit edildiğine dikkat çekti.

- Yetişkinlerin kapatıldığı hapishanelerin çocuk koğuşlarında tutulan çocuklar

Çocuk hapishanelerinde veya Çocuk Eğitim evlerinde değil de yetişkinlerin kapatıldığı hapishanelerde tutulan çocukların durumu başlı başına bir sorun arz etmektedir. Bu kurum personelinin çocuklara yaklaşım konusunda hiçbir deneyim ve tecrübesi olamayacağı gibi, çocukların hapishanelerde düzenlenen aktivitelere katılımı ve sosyal ve kültürel yaşama adapte olabilmeleri de imkânsız hale gelebilmektedir.

Kaldı ki ***ç****ocukların yetişkinlerle aynı hapishanelerde kalması da Şakran ve Pozantı cezaevlerinde yaşanan vahim olaylara sebebiyet vermekle* ***ç****ocukların cezaevi koşullarında maruz kaldığı olumsuzlukları arttırmaktadır.*

- Çocukların Kapatıldığı Hapishanelerde Eğitim

Tutuklanan çocukların büyük bir kısmı, okula devam etmemektedir. Tutuklanmadan önce okula devam edenlerin, uzun tutukluluk sürelerinde okulla ilişikleri kontrolleri dışında kesilebilmekte ve çocuklara sadece açık öğretim imkânı sunulmaktadır. Örgün eğitime devam etmek isteyen tutuklu çocuklar, açık öğretime kaydolmayı reddetmektedir.

- Çocuk Mahpusların Hapishanelerde Maruz Kaldığı Uygulamalar

- Çocukların haftada 1 kez 10 dakikayı geçmeyecek şekilde telefonla görüşme hakkı vardır. Bu görüşme için telefon kartını kurum kantininden satın almak zorundadırlar. Ayrıca telefon görüşmeleri denetim adına dinlenmektedir.

- Çocuklar ücretlerini kendileri ödemeleri koşulu ile mektup, faks ve telgraf gönderme hakkını kullanmaktadır.

GÜNCEL BİLGİ - 28. 11. 2016-bianet. org

Kızılay, cezaevindeki çocukların ücretsiz mektuplaşmasını sağlamak için gerekli posta pullarını cezaevi yönetimlerine gönderdi. Anadolu Ajansı'nın haberine göre, cezaevlerindeki tutuklu ve hükümlü çocuğun mektuplarının ücretsiz gönderilmesi amacıyla Ceza ve Tevkif Evleri (CTE) Genel Müdürlüğünce Kızılay ile görüşme yapılmıştı.

Görüşmeler sonunda cezaevlerindeki çocuk mahpusların mektuplarındaki pul masraflarının Kızılay tarafından karşılanması kararlaştırıldı.

- Çocuklar idare tarafından temin edilen gıda maddeleri (üç öğün yemek) dışındaki tüm temel ihtiyaçlarını kurum kantininden satın almak zorundadır.

- Tıpkı yetişkinler gibi çocuklar da kurum içinde aydınlatma dışındaki tüm elektrikli aletlerin harcadığı elektriğin bedelini ödemekle yükümlüdür.

- Hapishanelerde ailesi ve ziyaretçisi olmayan çocuklar bulunmaktadır. Bu çocuklara özgü bir programın geliştirilmesine ihtiyaç olmasına rağmen, bu konuda hiçbir adım atılmamıştır.

- Çocukların gelişimi ve desteklenmesi konusunda önemli bir role sahip olan aileler ile yapılacak olan görüşler, yetişkinler için uygulanan infaz rejiminde olduğu gibi "üç kapalı, bir açık" olarak uygulanmaktadır. Kapalı görüş uygulamasında aile ile çocuk arasında bir cam bulunmakta, birbirlerine sarılmaları bulunan cam dolayısıyla engellenmektedir. Kapalı görüş uygulamasının çocuklar için onarıcı değil, cezalandırıcı olduğu açıktır.

- Çocuklar, kurumun disiplin kurallarını çiğnedikleri takdirde disiplin cezaları almaktadır. Örneğin; Çocuklar 30 güne kadar etkinliklerden men edilmekte, 5 güne kadar, her gün sadece 3 saat

havalandırmaya çıkma hakkı saklı bulunarak, günde 21 saat odaya kapatılmaktadır. Bu disiplin cezalarının çocukların korunması ve gelişmesine herhangi bir katkısının olacağına dair bir iddia kabul edilemez, uygulanan disiplin cezaları onarıcı değil yıkıcı bir nitelik taşımaktadır.

Tüm bu uygulamalar,

- Ekonomik yoksunluk çeken çocukların mektup, faks, telgraf, telefon gibi iletişim araçlarını kullanamamasına ve temel ihtiyaçlarını dahi karşılayamamalarına sebep olmaktadır.

- Yol parası olmayan aileler çocuklarının görüşlerine gelememekte, gelebilenler ise kapalı görüş sebebiyle çocuklarına dokunamamaktadır.

- Çocuklar dış dünya ile iletişim kuramadığı ve ağır infaz rejimlerinin uygulandığı bu kapalı kurumlar çocukları yalnızlaştırmakta ve hak ihlallerine maruz kaldıklarında dahi çaresizleştirmektedir.

Adalet Bakanlığı'nın cevabına göre 26. 01. 2015 tarihi itibari ile eğitim evlerindeki çocukların öğrenim durumu şu şekildedir:

		AKADEMİK ÖĞRENİM						
		(ÇOCUK SAYISI)						
KURUM ADI	HÜKÜMLÜ	I. KADEME	II. KADEME	MES. EĞT. / MES. KURS	AÇIK İLK. O.	AÇIK Ö. LİSE	ÖRGÜN EĞT.	KAYIT BEKLEYEN
Ankara Çocuk Eğitimevi	87	3	3	23	6	43	3	26
İstanbul Çocuk Eğitimevi	29			14	8	6		3

Bu tablonun değerlendirilmeye muhtaç ve dikkat çekilmesi gereken iki tarafı bulunmaktadır. (4) İlk olarak, 2015 yılı içerisinde 2165 çocuk mahpusun 545'i hükümlüyken, Adalet Bakanlığı'nın bu verilerinden anlıyoruz ki var olan 2 Eğitim evinde tutulan hükümlü çocuk sayısı sadece 116'dır. Geriye kalan 429 çocuk Eğitim evlerinde değil kapalı hapishanelerde tutulmaktadır. İkinci olarak ise Eğitim evlerinde tutulan çocukların örgün eğitimden yararlanma hakları olduğu belirtilmesine rağmen 116 hükümlü çocuktan sadece 3'ünün bu haktan yararlandırılıyor oluşudur. Bunun nedenleri irdelenmeye ve üzerinde çalışılmaya muhtaçtır.

Eğitim evlerinde de belirli disiplin kuralları ve disiplin cezaları uygulanmaktadır. Bu disiplin cezalarından biri kapalı hapishaneye gönderme cezasıdır. Eğitim evlerinde bulunan hükümlü çocuklar Eğitim evi kurallarına aykırı bir disiplin suçunda bulundukları takdirde, disiplin cezası olarak, 6 ay boyunca tutuklu çocukların kapatıldığı kapalı hapishaneye gönderilirler. Bu uygulama çocukların eğitiminin yarım kalmasına ve aksamasına sebep olmaktadır.

CİSST'in 13. 01. 2015 tarihinde Adalet Bakanlığı'na yaptığı bilgi edinme başvurusunun cevabına göre, Eğitim evinden disiplin cezası alarak kapalı hapishaneye gönderilen çocuk sayıları yıllara göre şu şekildedir:

2009	29
2010	23
2011	38
2012	57
2013	148
2014	263

Bu rakamlar bakıldığında, çocuk mahpuslara yönelik yaklaşımın her geçen yıl "*cezalandırma*" yönüne doğru biraz daha kaydığı görülebilir. 2009 yılında sadece 29 çocuk aldığı disiplin cezası nedeniyle kapalı hapishaneye gönderilirken 2014 yılında bu rakam neredeyse 10 kat artmış ve 263'e yükselmiştir. Bu rakamı daha da anlamlı kılan diğer veri ise çocuk mahpusların sayılarıdır. 2009 yılında 2. 679 olan çocuk mahpus sayısı 2014 yılında sadece 1903'tür. Yani cezalarda 10 kata varan artış, çocuk mahpus sayısı azalmış olmasına rağmen yaşanmıştır. Bu durum, cezaların çocuk mahpus başına 10 kat değil daha fazla arttığının ifadesidir.

Türkiye'de çocukların yargılanma süreçleri 6 aydan 2 yıla kadar değişmektedir. Uzun süren yargılanma süreci boyunca tutukluluklarını kapalı hapishanelerde geçiren çocuklar, hükümleri kesinleştiğinde güvenlik önlemlerinin minimum seviyede bulunduğu eğitim evlerine gitmekte, yeniden toplumsal yaşama adapte olmaya çalışmaktadırlar.

Kapalı kuruma gönderme cezası, çocukların toplumsal yaşama adapte olmaya çalıştıkları süreci sonlandırarak, toplumdan yeniden izole edilmeleri anlamına gelmektedir. Bu uygulama, eğitim evlerinin niteliğinin yeniden tartışılması gerektiğini ortaya koymaktadır.

Eğitim evleri, çocukların toplumsal yaşam ile bütünleşmeleri iddiası, bu kapatılma kurumlarının lokasyonu dikkate alındığında da tartışmalı hale gelmiştir. Ankara Çocuk Eğitim evi ve Ümraniye Çocuk Eğitim evi şehir merkezlerinden uzakta, toplumsal yaşamdan izole edilmiş şekilde konumlandırılmıştır.

Adalet Bakanlığı verilerine göre Eğitim evlerinin kapasitesi 150 olarak belirtilmiştir. Ankara Çocuk Eğitim Evi'nde 2 psikolog ve 2 sosyal çalışmacı görev almaktadır. Yani 75 çocuğa bir psikolog, bir sosyal çalışmacı düşmektedir. Ümraniye Çocuk Eğitim Evi'nde de bu sayıların benzer olduğu bilinmektedir. Psiko-sosyal servis çalışanlarının sayısının oldukça düşük olması, hapishanelerde olduğu gibi Eğitim evlerinde de her çocuğa bireysel muamele yapılmasını olanaksız kılmaktadır.

Çocuklar genellikle erişkinlerin kaldığı cezaevlerinde ayrı bölümlerde kalmaktadırlar. Ama yine de çocuklara yönelik cinsel taciz olayları önlenememektedir. Örneğin Pozantı Cezaevinde yaşananlar bunun en tipik örnekleridir.

Cezaevlerinde çocuk oranı takribi % 1. 3 tür. Çocuk suçlular genelde mala karşı suç işlerken, son yıllarda terör suçlarına karışan sayısı artmaktadır.

İHA'nın haberine göre;

Türkiye İstatistik Kurumu'nun(TUİK) verilerine göre, her yıl ortalama 75 bin çocuk çeşitli nedenlerden dolayı suça itiliyor.

Türkiye'de son yıllarda artan suç oranlarında en çok dikkat çeken nokta suça itilen çocuk sayısındaki artış oldu. İstatik verilere göre, Türkiye'de yılda ortalama 75 bin çocuk suça itilirken bu çocukların yaklaşık 15 bininin Ege ve Akdeniz Bölgesi'nden olduğu tespit edildi. Araştırmalar sonucunda Türkiye'de ayda 6 bin 300, günde 210, saatte 9 çocuk suça itiliyor. Bu çocukların sayısının yurdun gelişmiş batı kesimlerinde bir hayli fazla olması dikkat çekti.

EĞİTİM ARTTIKÇA SUÇA SÜRÜKLENME AZALIYOR

TUİK tarafından ortaya konulan verilere göre, çocukların suça itilme oranı eğitim durumuyla da sıkı bir ilişki içerisinde. Yapılan araştırmalara göre, suça itilen çocuk sayısının eğitim durumu yükseldikçe azaldığı görüldü. Üniversite ve dengi okullara giden çocukların

suça sürüklenme ihtimalinin daha alt seviyedeki okullara göre daha düşük ihtimal olduğu belirtildi.

Ege Üniversitesi İletişim Fakültesi Gazetecilik Anabilim Dalı Başkanı Prof. Dr. Gülgün Tosun'un çocuk suçları ile ilgili görüşü şöyle;

Çocukların suça itilmelerinin nedenlerinin başında aile ile çocuk arasındaki ilişki var.

İkinci olarak *çocuğun yeterince eğitim görmemiş olması ve bunun yanında sağlık ve sosyal imkânlardan yeterince yararlanamamış olması geliyor. .*

Bunun dışında çocuğun yetiştiği çevre, arkadaş ilişkileri ve toplumsal koşullar da üçüncü faktör olarak karşımıza çıkıyor.

Çocukların sadece okul içinde değil okul dışında, bulundukları mahallerde de sosyalleşme imkanlarına sahip olması gerekir.

Çocuklar, sosyalleşme faaliyetlerinde ilgi alanlarına, eğimli oldukları konulara göre kendilerini geliştirebilecekleri alanlara yönlendirilmelidir.

ÇOCUKLAR SUÇA İTİLMEDEN ÖNCE GÜVENCE ALTINA ALINMALI

Sağlıklı bir neslin yetiştirilmesinin yolu öncelikle eğitim imkânlarından, gençlerin kültür sanat aktiviteleriyle buluşturulmasından ve çocukların sonraki yıllarda da kendi becerilerine göre iş imkânlarıyla buluşturulmasından geçer.

-23/2/2015 Pozantı Olayı (Radikal) 24/2/2015 (Cumhuriyet)

Pozantı Cezaevi'nde 2012'de cezaevinde çocuklara taciz ve tecavüz ettiği iddia edilen görevlilerle ilgili soruşturmada takipsizlik kararı verildi. Buna karşın şikayetçi olan 4 mağdur çocuk hakkında kamu malına zarar vermekten yargılama başlatıldı.

-25/2/2015 Şakran Cezaevi Olayları (Radikal)

İstanbul Milletvekili Sezgin Tanrıkulu, 17 Ocak 2014'de sunduğu soru önergesinde, İzmir Çocuk ve Gençlik Kapalı İnfaz Kurumu hakkındaki iddiaları yönelterek, şu soruları sordu:

- *Şakran Çocuk ve Gençlik Ceza İnfaz Kurumunda cinsel istismar ve tecavüze uğrayan çocuklar bulunmakta mıdır?*

- *Çocuklara yapılan kötü muameleler ve işkencelerin ortaya çıkmaması için kamera kayıtlarının silindiği iddiaları doğru mudur?*
- *Şakran Çocuk ve Gençlik Ceza İnfaz Kurumunda "Mavi Oda" uygulaması gerçek midir?*
- *Mavi Oda'da çocuk ve gençlerin 3 gün boyunca yataksız olarak kalmaya zorlandıkları iddiası doğru mudur?*
- *Görevli yöneticilerin çocukları hortumlarla dövdükleri ve diğer çocukları da dövmeye zorladıkları iddiası doğru mudur?*
- *Mavi Oda ve Müşahede Odasında kamera bulunmadığı ve çocukların bu odalara götürülerek dövüldükleri iddiası doğru mudur?"*

Adalet Bakanı Bekir Bozdağ tarafından, 22 Eylül 2014 tariihinde;

Çocuklara 60 güne varan hücre cezasının verildiği iddialarının gerçeği yansıtmadığı, "hücre hapsi"nin yetişkinlere uygulanan bir disiplin cezası olduğu, çocuklara hücre hapsi v*erilmediği,*

Yöneticilerin çocukları dövdükleri ve diğer çocukları da dövmeye zorladıkları iddialarının tamamen asılsız olduğu, kurumun tüm alanlarının toplam 288 kamera ile 24 saat sürekli olarak izlenmekte olduğu, dolayısıyla kurumda kalan tüm çocukların barındırıldıkları yerlerde sürekli nöbetçi memurlar ve kameralar vasıtasıyla takiplerinin yapıldığı,

Kameraların kesintisiz olarak hizmet verdiği, bu yüzden kayıtların silindiği iddialarının gerçeği yansıtmadığı,

Kurumda iki "süngerli oda" bulunduğu, bu odalarda hükümlü ve tutukluların üç gün boyunca kaldıkları ve dövüldükleri iddialarının da gerçek olmadığı, bu odaların hükümlü ve tutukluların zorunlu hallerde kendilerine ve çevrelerine zarar vermelerini engellemek amacıyla, çok kısa süreli olarak tedbir ve gözetim amacıyla kullanıldığı. "

şeklinde yanıt verilmiştir.

24/2/2015-Şakran Cezaevi (Hürriyet)

Şakran Cezaevi' diye bilinen İzmir Çocuk ve Gençlik Kapalı Ceza İnfaz Kurumu'nda çocuk mahkûmların birbirlerine işkence yaptıkları Müdür …H. K nın imzasını taşıyan 2/12/2014 tarihli kurum içi yazışmayla ortaya çıktı.

Radikal'den İsmail Saymaz'ın haberine göre 'Şakran Cezaevi' diye bilinmekte olan İzmir Çocuk ve Gençlik Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Müdürü H. K. nın imzasını taşıyan kurum içi yazışmada, evrakta yer alan bilgilere göre;

-Zayıf çocukların büyüklerce cinsel istismara uğradığı, bu suçlardan ötürü cezaevine düşenlerin içeride de küçüklere tecavüz ettikleri ve bunu topluca yaptıkları,

-Çocukların, "anüslerinden vücutlarına ne kadar uzunlukta hortumu alacakları yönünde kendi aralarında iddiaya girip denedikleri";

- "Metal çay kaşığını dörde bölerek yuttukları" gibi korkunç ifadeler yer alıyor.

26/02/2015 Onur Önal Olayı (Cumhuriyet)

İstanbul Maltepe Çocuk ve Gençlik Cezaevinde tutuklu 15 yaşındaki Onur Önal beyin kanaması nedeniyle hastaneye kaldırıldı. Pendik Eğitim ve Araştırma Hastanesinde bir ay yoğun bakımda kalan Önal 27/9/2014 de yaşamını yitirdi.

Onur Önal'ın koğuştaki diğer çocuklar tarafından gardiyanların gözü önünde dövüldüğü ve sonrasında hastaneye kaldırıldığı, bir ay sonra da öldüğü iddia ediliyor.

01/07/2015 (Cumhuriyet)

Maltepe Cezaevi'nde gördüğü şiddet nedeniyle yaşamını yitiren 15 yaşındaki Onur Önal'ın komaya girmeden bir gün önce dövüldüğü anlar dava dosyasına konuldu.

Maltepe Çocuk ve Gençlik Cezaevi'nde gördüğü şiddet nedeniyle beyin kanaması geçirerek yaşamını yitiren 15 yaşındaki Onur Önal'ın davası, 23 Temmuz'da başlıyor. Onur'un, komaya girmeden bir gün önce, koğuş bahçesinde dövüldüğü anlara ait görüntüler, dava dosyasına konuldu. İnfaz koruma memurlarının müdahale etmediği Simit adlı oyuna ilişkin görüntüler, koğuştaki şiddeti tüm çıplaklığıyla gözler önüne seriyor. Neredeyse kamera görüntülerinin her dakikasında Onur'a yönelik şiddet var.

Onur'la aynı koğuşta kalan, M. Ö. (19) ve C. B. (17), "kasten in-

san öldürme" suçundan, İstanbul Anadolu Çocuk Ağır Ceza Mahkemesi'nde yargıç karşısına çıkacak.

Onur'un ölümünden sorumlu tutulan 6 infaz koruma memuru hakkındaki "görevi ihmal" davası ise 9 Ekim'de, İstanbul Anadolu 59. Asliye Ceza Mahkemesi'nde başlayacak.

13/8/2015 Abdullah Akçay Olayı (Radikal)

Cezaevinde lösemiden can veren çocuk mahkum Abdullah Akçay'ın ölümüne ilişkin Adalet ve Sağlık bakanlıkları kusurlu bulundu.

"Cezaevinde kalamaz" raporuna rağmen Akçay tahliye edilmediği ve "son günlerinin ailesinin yanında geçirmesine engel olunduğu" gerekçesiyle Adalet Bakanlığı 7 bin TL ödemeye mahkum edildi.

İlik nakli sırası nedeniyle Akçay'a iki ay sonrasına gün veren Sağlık Bakanlığı da "mekan ve yetişmiş doktor eksikliği nedeniyle insanlar verici de buldukları halde tedaviye imkan bulamamaları" nedeniyle aileye 13 bin TL tazminat ödeyecek.

İstanbul 3. İdare Mahkemesi'nin 17 Mart 2015 tarihli kararına göre; o tarihte 17 yaşında olan Abdullah Akçay, 2009 yılında Maltepe Gençlik ve Çocuk Kapalı Cezaevi'ndeyken, rahatsızlığı nedeniyle Okmeydanı Eğitim ve Araştırma Hastanesi'ne kaldırıldı. "B hücreli akut lenfoblastik lösemi" tanısı konan Akçay, 24 Ağustos 2009'da hastanenin mahkum koğuşunda tek kişilik odaya yerleştirildi.

Akçay'a 2 Aralık 2009'da verilen raporda, hastalığının tedaviye tam yanıt vermediği, kısmi verdiği, bu nedenle kemik iliği naklinin uygun olduğu belirtildi.

Doku nakli için tetkik sonucu beklenirken, hapis cezası infazının tedavisine engel oluşturmadığı için Akçay cezaevine geri gönderildi.

Bu arada kamu hastanelerinde ilik nakli yapılamadığı için İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi'ne başvuruldu.

Üniversite, 24 Mart 2010'da, sıra nedeniyle Akçay'a iki ay sonrası için tarih verdi. Akçay sıra beklerken, tedavi için gereken kısmi yanıt da kayboldu. Cezaevinde kalamayacağı, kemik iliği naklinin de fayda etmeyeceği belirtildi.

Bunun üzerine Akçay'ın İstanbul 1. Çocuk Mahkemesi'nce verilmiş 34 yıl 52 aylık cezasının infazı, 15 Temmuz 2010'da üç ay süreyle ertelendi.

Fakat bu, karar tahliye edilmesini sağlamadı. Bu kez de Fatih 1. Sulh Ceza Mahkemesi'nde aldığı ceza nedeniyle tutuklu kalmaya devam etti. Bu arada Akçay, 21 Temmuz 2010'da öldü.

Mahkemece verilen kararda;

Akçay'ın cezasının 15 Temmuz 2010'da ertelenmesi yönünde karar verildiği halde, 21 Temmuz'a kadar tahliye edilmediği kaydedilerek;

"Böylece hastanın son günlerinin ailesinin yanında geçirmesine, erteleme kararına rağmen engel olunduğu, Adalet Bakanlığı'nın böyle bir durum için sistemik bir tedbir almadığının ortaya çıktığı" anlatıldı. Bakanlık tarafından toplam 7 bin TL ödenmesine hükmedildi.

Ayrıca yeterli hematolog ve nakil merkezi olmadığı için yılda 4 bin hastadan yalnızca 800'ünün nakil olabildiği, diğerlerinin tedaviden mahrum kaldığı ifade edilerek, "Sağlık sorunları devletin temel vazifelerinden olup çağdaş dünyada tedavi mümkün olduğu halde sırf mekan ve yetişmiş doktor eksikliği nedeniyle insanların verici de buldukları halde tedaviye imkan bulamamalarının getirdiği yoksunluk ve yetersizlik duygusunun manevi tazmini gerektireceği" kaydedildi.

Bu nedenle Sağlık Bakanlığı tarafından 13 bin TL ödenmesine karar verildi.

H- CEZAEVİNDE BEBEK MAHPUSLAR

10 Haziran 2016 *tarihi itibarıyla Ceza infaz kurumlarında annesi ile birlikte kalan çocuk sayısı 528'dir*

5275 Sayılı CGTİHK

Hükümlünün bakıma muhtaç çocuklarının barındırılması

MADDE 65 - (1) *Anaları hükümlü olup da dışarıda korumasına bırakılacak kimsesi bulunmayan sıfır-altı yaş grubundaki çocuklar, analarının yanında kalabilirler. Bu çocuklar gündüzleri ceza infaz kurumu bünyesindeki veya Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu veya diğer kurum ve kuruluşlara ait kreş ve gündüz bakımevlerinde barındırılırlar.*

(2) *Analarının yanında kalan çocuklara, yaş ve durumlarına ve ihtiyaçlarına göre yiyecek ve içecek verilir.*

(3) Üç yaşını doldurmuş çocuklar, hâkim kararıyla ç*ocuk yuvalarına veya yetiştirme yurtlarına yerleştirilebilirler. Bu çocukların belirlenecek bir program ve usule göre zaman zaman analarıyla temasları sağlanır.*

Denetimli serbestlik tedbiri uygulanarak cezanın infazı

MADDE 105/A - (EKLENMİŞ MADDE RGT: 11. 04. 2012 RG NO: 28261 KANUN NO: 6291/1)

(3) Yukarıdaki fıkralarda düzenlenen infaz usulünden;

b) Sıfır-altı yaş grubunda çocuğu bulunan ve koşullu salıverilmesine iki yıl veya daha az süre kalan kadın hükümlüler,

Adalet Bakanlığı ile Milli Eğitim Bakanlığı arasında "*Ceza infaz kurumları ve tutukevlerinde annesinin yanında kalan çocukların gelişimlerinin desteklenmesi " hakkında işbirliği protokolü* çerçevesinde kurumda kalan 3-6 yaş grubundaki çocukların kapasite ölçüsünde öncelikli ve sıraya alınmaksızın Milli Eğitim Bakanlığına bağlı anaokulları ve ana sınıflarından ücretsiz olarak faydalanması sağlanmıştır

Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'da yer alan hüküm gereğince 0-6 yaş grubunda çocuğu bulunan ve koşullu salıverilmesine iki yıl veya daha az süre kalan kadın hükümlülerin de

diğer şartları taşımaları halinde cezalarının koşullu salıverilme tarihine kadar olan kısmının denetimli serbestlik uygulanmak suretiyle infazına karar verilebilir.

Müstakil olmayan ceza infaz kurumlarının büyük bölümünde kreş veya oyun alanının bulunduğunu kaydeden Bozdağ, kreş bulunan cezaevlerinde Milli Eğitim Bakanlığı ile iş birliğiyle öğretmenler görevlendirildiğinin altını çizdi

22/5/2015 Bebek Mahpuslar Olayı(Cumhuriyet)

Türkiye'de cezaevlerinde 5 bin 871 kadın tutuklu ve hükümlü bulunuyor. Cezaevinde annesiyle beraber kalan çocuk sayısı ise 510 olarak belirlendi.

Adalet Bakanlığı, ceza infaz kurumlarında annesinin yanında kalan çocuk sayısının 21 Mayıs 2015 tarihi itibariyle 510 olduğu yanıtını verdi.

Bu çocuklar, tutuklu ve hükümlü değil. Yasa, 0-6 arası yaş grubundaki çocukların dışarıda bakacak kimsesi yoksa annesiyle cezaevinde beraber kalmasına izin veriyor.

Dönemin Adalet Bakanı Bekir Bozdağ, ***Ocak 2015'de*** annesiyle beraber kalan çocuk sayısını 450 olarak açıklamıştı.

06. 09. 2016-hapiste çocuk var blog

Oğlu ile birlikte cezaevine giren Y. Ç oğlu S, , i daha sonra böbrek rahatsızlığı nedeniyle bakması için annesinin yanına gönderdi. Y. Ç oğlu S ile cezaevinde yaşadığı zorlukları Evrensel için yazdı

Bu çocuklar mahpusların kaldığı koğuşlarda kalıyor. Çocukların fiziksel gelişimi açısından gerekli olan beslenme listeleri söz konusu değil. Bu durum bebeğini emziren kadınlar açısından da geçerli. Adalet Bakanlığına yaptığımız başvurulardan edindiğimiz bilgiye göre, çocuklar açısından günlük iaşe bedeli sadece 7. 5 TL. Bir bebeğin ya da çocuğun fiziksel ve zihinsel gelişimini sağlıklı bir şekilde tamamlayabilmesi için bu bedel yetersiz.

Gebze Kadın Kapalı Hapishanesinden bize yazan 2 yaşındaki kızıyla kalan bir kadın mahpus kendisini en çok zorlayan durumun çocuğunun hiçbir şey yiyememesi, yemek konusunda alternatifin olmaması, çocuk için bir çorbanın bile yapılamaması olduğunu belirtmişti.

Yine Batman Hapishanesinden yazan bir kadın bebek ve çocuklar için, yetişkinlerin yiyebilecekleri yemeklerden farklı olarak, yalnızca iki kutu süt ve meyve suyu verildiğini anlatmıştı.

Hapishane ortamı çocukların fiziksel ve zihinsel gelişimi için başlı başına sıkıntılı. Çocuklar için yeterli hijyen, ısı, havalandırma koşulları sağlanamıyor. Bazı kadınlar, çocuklarını sürekli kucaklarında taşıdıklarını anlatıyorlar.

Gebze'den yazan başka bir kadın kendisiyle kalan 3 yaşındaki çocuğunun böbrek hastası olduğunu, koğuş ortamında çocuğunun çok sık hastalandığını paylaşmıştı.

Bir diğer örnek de P. A. O da annesiyle hapishanede kalan çocuklardan biri, üstelik otizm hastası ve çok ciddi sorunlar yaşıyor. Çocukların hastalanması durumunda muayene koşulları da sorunlu. Hapishanede sürekli doktor bulunmuyor ve sevkler de birtakım prosedürlere bağlı. Üstelik bazı hapishanelerde çocuklar annesinden alınarak hastaneye götürülüyor ve ciddi bir travma yaşayabiliyor.

Çocuklar babalarıyla hapishanede kimi zaman kapalı görüş yapmak zorunda bırakılıyor. 2 yaşındaki kızından bahseden bir kadın her kapalı görüşte çocuğun cama vurduğunu ve ağlamaya başladığını, koğuşa geldikten sonra ağlayarak uyuyakaldığını anlatıyordu

Bir başka sorun da güvenlik adı altında yapılan bazı uygulamaların çocuklara yansıması. Sayımlar, aramalar vs. çocukların gözlem alanı içerisinde gerçekleşebiliyor ve bu da hem kadın hem de çocuk açısından travmatik etkiler yaratabiliyor.

En temel ihtiyaçlardan birisi de zihinsel gelişimin sağlanması için, yaşıtlarıyla yan yana gelebilme, oyuncaklarla oynayabilmesi ama az sayıda örnek dışında hapishanelerde oyun parkı, kreş gibi alanlar yok. Aynı şekilde oyuncaklar konusunda da kısıtlamalar söz konusu. Bazı hapis-hanelerde kadınlar, güvenlik gerekçesiyle hemen hiç oyuncak alınmadığını belirtiyorlar.

Çocukların kendi yaşıtlarıyla vakit geçirebilmesi, oyun oynayabilmesi gelişimleri için çok önemli. Bu fırsat hapishanelerdeki çocuklar için ne yazık ki olmayabiliyor. Bir kadın mahpus bizimle deneyimlerini paylaşırken çocuğunun sürekli yetişkinlerle vakit geçirdiğini, koğuş arkadaşlarının oyunlar oynamaya çalışsalar da televizyonda bebek görünce çok heyecanlanıp bağırmaya başladığını anlatıyordu.

Bakırköy Kadın Cezaevinde kalan tüm çocukların sıkıntıları

- Beslenme her daim ve en ciddi sorunlardan. Çocukların ayrı ekmek hakları bile yok. Çocuklu bir kadın günde 1 ekmek hakkını çocuğuna da yetirmek durumunda. Bu durum sadece ekmek için geçerli değil. Balık, börek, tatlı vb. sayılı her şeyde çocukların sayılmadığını görüyoruz.
- Çocukların ağızlarına uygun çatal kaşık verilmiyor. Büyüklere verilen keskin, ince, büyük metal çatal kaşıkla eziyet çekerek yiyorlar.
- Boya çeşitleri yasak. Aynı durum oyun hamuru için de geçerli. Gerekçe "Hapishanenin kreşi var, orada boyasınlar".
- Oyuncak yasağı var. "Onun pili var, bu ahşap" gibi gerekçelerle oyuncaklar alınmayabiliyor. Halbuki pilli radyo dinliyoruz hapishanede, kuşlar için de ahşap kafesler istiyorlar.
- Çocuklar kreş dahil her yere giderken x-ray cihazından geçerek gidiyorlar. Cihaz en ufak bir etkide ötüyor. Çocuklar defalarca cihazdan zorla geçiriliyor. Bazen ayakkabısı ötüyorsa çıkarıyorlar, çıplak ayak geçiriyorlar bazen de tokaları çıkarıyorlar.
- Çocukların ayrı yatak hakkı yok. Annesiyle 1 kişi sayılıyorlar. Dar bir yatakta beraber yatıyorlar. Adli koğuşlarda hiç tanımadıkları insanlarla aynı ranzayı paylaşıyorlar. Hücreler 2 kişilik, çocukla 3 kişi olunuyor

Ülkemizdeki cezaevinde barınmak zorunda olan bebek mahpuslar için yeni yasal düzenlemeler gerekmektedir. Anayasa ve Ailenin Korunması ve Çocuk Koruma Kanunu ile sabit mevzuatlar çerçevesinde çözülmesi gereken aksi takdirde temel toplumsal sorunlar doğurabilecek bir yükümlülüktür. İnfaz yasasında yapılacak yenileştirmeler ile;

- Küçük çocuklu kadınların bebeğiyle sağlıklı bir ilişki kurarak annelik hakkını kullanabileceği, bebeğin fizyolojik ve zihinsel gelişimini sağlıklı şekilde tamamlayacağı bir ortam oluşturmalı.
- Çocukların kreşe gitme imkânı sağlanmalı, bu kreşler hapishane dışında olmalı.

- Çocukların kreş dışında da sosyalleşme olanakları artırılmalı, oyuncak sınırlaması kaldırılmalı.
- Beslenme ve sağlık konusunda destek alabilmeli, mama ve bez ihtiyacı kalmamalı.
- Çocuğun babasıyla uzun sürelerle annenin de var olacağı açık görüş imkânı sağlanmalı hatta bu durum hapishane dışında da yaratılmalı.
- Annelik bir hak ve kadınların bunu en verimli şekilde kullanabilmesi gereklidir.

22/5/2015 Bebek Mahpuslar Olayı(Cumhuriyet)

Türkiye'de cezaevlerinde 5 bin 871 kadın tutuklu ve hükümlü bulunuyor. Cezaevinde annesiyle beraber kalan çocuk sayısı ise 510 olarak belirlendi.

Adalet Bakanlığı, ceza infaz kurumlarında annesinin yanında kalan çocuk sayısının 21 Mayıs 2015 tarihi itibariyle 510 olduğu yanıtını verdi.

Bu çocuklar, tutuklu ve hükümlü değil. Yasa, 0-6 arası yaş grubundaki çocukların dışarıda bakacak kimsesi yoksa annesiyle cezaevinde beraber kalmasına izin veriyor.

Dönemin Adalet Bakanı Bekir Bozdağ, ***Ocak 2015'de*** annesiyle beraber kalan çocuk sayısını 450 olarak açıklamıştı.

12/12/2016 (Hürriyet)

İstanbul Milletvekili Onursal Adıgüzel; Türkiye'de anneleri ile birlikte cezaevlerinde kalan 0-6 yaş arası 500 den fazla çocuğun, fiziksel ve ve zihinsel gelişimlerine engel olan yetersiz koşulların düzeltilmesi için kanun teklifi verdi.

Bu çocukların anneleri ile birlikte kalabilecekleri, Avrupa'da örnekleri görülen ayrı anne-çocuk birimlerine ihtiyaç var, dedi.

I- TUTUKLU MİLLETVEKİLLERİ

Önceki yıllarda Mehmet Haberal, Mustafa Balbay, Engin Alan tutuklu bulundukları süreçte milletvekili seçilmişler, fakat uzun sure tahliye edilmemişlerdir.

Anayasa Mahkemesi hem tutuklulukta makul sürenin aşılması vehem de seçilme hakkına ilişkin anayasa hükmünün ihlal edildiğine karar vermiş ve sonuçta kişiler tahliye edilmişlerdir,

Bu kezde dokunulmazlıkları kaldırılan, fakat milletvekillikleri devam eden Halkların Demokratik Partisi (HDP) Eş Genel Başkanları da dahil olmak üzere 12 milletvekili dokunulmazlıklarının kaldırılmasından sonra 4 Kasım 2016 tarihinde ve daha sonrasında gözaltına alınarak tutuklanmış ve tutuklandıkları yargı çevresi dışındaki çeşitli cezaevlerine nakledilmişlerdir.

Milletvekilleri tutuklandıkları tarihten günümüze tek kişilik odalarda tutularak kendilerine tecrit uygulandığı, aynı cezaevinde tutulan milletvekillerinin aynı koğuşa yerleştirilmeleri konusundaki taleplerinin sistematik olarak reddedildiği basına geniş şekilde yansımıştır.

Anayasa'nın 67. maddesi seçme, seçilme ve siyasi faaliyette bulunma haklarını güvenceye almaktadır. 67. maddenin birinci fıkrasına göre, "*Vatandaşlar, kanunda gösterilen şartlara uygun olarak seçme, seçilme ve bağımsız olarak veya bir siyasi parti içinde siyasi faaliyette bulunma ve halkoylamasına katılma hakkına sahiptir*". Seçimler ve siyasi haklar Anayasa'nın 2. maddesinde ifadesini bulan demokratik devletin vazgeçilmez unsurlarıdır. Siyasi haklar, seçimlerde oy kullanma, aday olma ve seçilme haklarının yanında siyasi faaliyette bulunma hakkını da kapsar.

Bu konuda Anayasa Mahkemesinin Mehmet Haberal kararı yol göstericidir.

KARAR

MEHMET HABERAL BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2012/849)

Karar Tarihi: 4/12/2013

Seçilme hakkı sadece seçimlerde aday olma hakkını değil, aynı za-

manda seçildikten sonra milletvekili olarak parlamentoda bulunma hakkını da ihtiva etmektedir. Bu da hiç kuşkusuz, kişinin seçildikten sonra milletvekili sıfatıyla temsil yetkisini fiilen kullanabilmesini gerektirir. Bu bağlamda seçilmiş milletvekilinin yasama faaliyetine katılmasına yönelik müdahale, sadece onun seçilme hakkına değil, aynı zamanda seçmenlerinin serbest iradelerini açıklama hakkına da yönelik bir müdahale teşkil edebilir (aynı yöndeki AİHM kararı için bkz. *Sadak ve Diğerleri/Türkiye*, B. No. 25144/94, 26149/95, 26154/95, 27100/95, 27101/95, 11/6/2002, § 33, 40).

AİHM, milletvekili-seçmen ilişkisinden hareketle, ifade özgürlüğünün halkın seçilmiş temsilcileri için özellikle önemli olduğunu, zira milletvekilinin seçmeni temsil ettiğini, onların taleplerine dikkat çekerek menfaatlerini savunduğunu, dolayısıyla bir muhalif milletvekilinin ifade özgürlüğüne yönelik müdahalenin daha sıkı bir denetimi gerektirdiğini vurgulamıştır (bkz. *Castells/İspanya*, B. No. 11798/85, 23/12/1992, § 42).

HÜKÜM

Başvurunun,

Seçilme hakkının ihlal edildiği iddiasıyla ilgili olarak Anayasa'nın 19. maddesinin yedinci fıkrasıyla bağlantılı olarak 67. maddesinin birinci fıkrasının **İHLAL EDİLDİĞİNE**,

4/12/2013 tarihinde **OYBİRLİĞİYLE** karar verildi.

J- BASIN ÖZGÜRLÜĞÜ VE GAZETECİLER

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın Düşünceyi Açıklama Ve Yayma Hürriyeti başlıklı 26. Maddesi "(1*) Herkes, düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklama ve yayma hakkına sahiptir. Bu hürriyet resmî makamların müdahalesi olmaksızın haber veya fikir almak ya da vermek serbestliğini de kapsar. Bu fıkra hükmü, radyo, televizyon, sinema veya benzeri yollarla yapılan yayımların izin sistemine bağlanmasına engel değildir. "* hükmünü içermektedir.

Madde metninde *"bu hürriyet resmi makamların müdahalesi olmaksızın haber veya fikir almak ya da vermek serbestliğini de kapsar"* şeklindeki cümle ise haber alma ve haber verme özgürlüğünü göstermektedir.

Bunun yanında Anayasa'nın Basın Hürriyeti başlıklı 28. Maddesi'nde ise "*(1)Basın hürdür, sansür edilemez. Basımevi kurmak izin alma ve malî teminat yatırma şartına bağlanamaz. (2) Devlet, basın ve haber alma hürriyetlerini sağlayacak tedbirleri alır. "* düzenlemesi ile basın özgürlüğünü güvence altına almaktadır.

Türkiye'nin de taraf olduğu İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi'nin 10. Maddesi "*Herkes ifade özgürlüğü hakkına sahiptir. Bu hak, kamu makamlarının müdahalesi olmaksızın ve ülke sınırları gözetilmeksizin, kanaat özgürlüğünü ve haber ve görüş alma ve de verme özgürlüğünü de kapsar. Bu madde, devletlerin radyo, televizyon ve sinema işletmelerini bir izin rejimine tabi tutmalarına engel değildir. "* hükmünü içermektedir.

Bu bakımdan İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi ile Anayasa hükümleri paralel nitelikte olup; haber alma, haber verme ve basın özgürlüğü anayasal hak ve özgürlüklerdendir. Basın özgürlüğü kavramı, ifade özgürlüğünün bir tezahürü olarak karşımıza çıkmaktadır. Diğer pek çok özgürlüğü bünyesinde barındıran ifade özgürlüğü, bir düşünce, inanç, kanaat, tutum veya duygunun barışçıl yoldan açığa vurulması veya dış dünyada serbestçe ifade edilebilmesi olarak tanımlanmaktadır. [8] İnsan haklarına saygılı, demokratik ve sosyal

[8] Mustafa Erdoğan, "Demokratik Toplumda İfade Özgürlüğü: Özgürlükçü Bir Perspektif", Liberal Düşünce Dergisi, 2001, Yıl: 6, Sayı: 24, s. 8'den aktaran Peri Uran, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ve Türk Anayasa Mahkemesi'nin Basın Özgürlüğüne Yaklaşımı, TBB Dergisi 2015, s. 88 http://tbbdergisi. barobirlik. org. tr/m2015-120-1510 Erişim Tarihi 09. 12. 2016

devlet anlayışı içerisinde basın özgürlüğüne müdahale edilmemeli ve basın korunmalıdır.

10 Ocak 2016 Çalışan Gazeteciler Günü itibariyle Türkiye'de 33 Gazeteci Hapiste, 200'den Fazlası Yargılanıyor

Adalet Bakanı Bekir Bozdağ'ın bir soru önergesine vermiş olduğu cevaba göre ise tutuklu bulunan 2 gazeteci bulunmaktadır.

"Ceza infaz kurumlarında 6 Nisan 2016 tarihi itibarıyla basın kartı bulunan iki tutuklunun bulunduğu anlaşılmıştır. "[9]

Adalet Bakanlığı başta olmak üzere bazı yetkililer;;

Çok sayıda tutuklu ve hükümlü gazeteci hakkında, yasa dışı örgüt bağlantıları olduğunu, uygulamanın ifade ve basın özgürlüğü ile ilgisinin bulunmadığını belirtmektedirler.

Bugün gazeteciler, Terörle Mücadele Kanunu (TMK) ve Türk Ceza Kanunu (TCK) kapsamında "örgüt" bağlantılı olarak cezaevinde bulunmaktadırlar. [10]

Ulusal ve uluslararası pek çok meslek örgütünün, 2015 yılında yayımladıkları raporlarda, Türkiye'de medyaya yönelik baskının boyutları gözler önüne seriliyor.

Gazetecileri Koruma Komitesi'nin (CPJ) 2015 yılı raporunda;

"*Medyanın koşullarının Türkiye'de kötüleştiğine*" vurgu yapılarak, *"Türkiye'nin Çin, Mısır, İran ve Eritre'nin ardın dan beşinci geldiği"* belirtildi. .

Nedim Şener, Ahmet Şık, Soner Yalçın, Can Dündar, Erdem Gül ve çok sayıda basın mensubu hakkındaki tutuklanma ve yargılamalar ifade ve basın özgürlüğü üzerindeki baskıların arttığını göstermektedir.

Şiddete ve zora başvurmayan kişilerin, sadece görüşlerini ifade etmelerinin, demokratik bir toplumda normal bir hak olarak kabulü gerekir.

---

9 http://www. haberturk. com/gundem/haber/1316091-adalet-bakani-bozdag-tutuklu-gazetecilerle-ilgili-soru-onergesini-yanitladi Erişim Tarihi 08. 12. 2016.

10 http://www. cgd. org. tr/_belgeler/CHP_tutuklu_gazeteci_raporu_temmuz_2013. pdf Erişim Tarihi 09. 12. 2016

Anayasa Mahkemesi'nin 2015/18567 sayılı ve 25. 02. 2016 tarihli Erdem Gül ve Can Dündar başvurusuna ilişkin kararında özetle;

"İfade özgürlüğünün özel bir görünümü olan basın özgürlüğü ise sadece basının haber verme ve yayma hakkını koruyan bir özgürlük değildir. Basın özgürlüğü demokratik çoğulculuğun sağlanabilmesi açısından halkın haber ve fikirlere ulaşma özgürlüğüyle de doğrudan ilgilidir. Özellikle halkın kamuyu ilgilendiren tartışmalar kapsamındaki haber ve fikirlere ulaşmasına imkân tanınarak bu tür tartışmalara katılımının sağlanması demokratik çoğulculuk için vazgeçilmez niteliktedir. Bu bağlamda basının -gazetecilik etiği çerçevesinde- kamunun "gözetleyicisi" olarak haber ve kanaatleri yayabilmesi demokratik bir devlette şeffaflık ve hesap verilebilirliğinin sağlanmasına da katkıda bulunur (benzer yönde AİHM kararları için bkz. Von Hannover/Almanya (No. 2) [BD], B. No: 40660/08 ve 60641/08, 7/2/2012, § 102; *Bladet Tromsø ve Stensaas/Norveç* [BD], B. No: 21980/93, 20/5/1999, §§ 59, 62; *Pedersen ve Baadsgaard/Danimarka* [BD], B. No: 49017/99, 17/12/2004, § 71).

Sağlıklı bir demokrasi, kamu makamlarının yalnızca yasama organı veya yargı organları tarafından değil, sivil toplum örgütleri ve basın veya siyasi partiler gibi siyasal alanda yer alan diğer aktörlerce de denetlenmesini gerektirir (Ali Rıza Üçer (2), § 55). "[11] *gerekçesine yer vererek, Anayasa'nın 26. ve 28. maddelerinde güvence alt*ına alınan ifade ve basın özgürlüklerinin İHLAL EDİLDİĞİNE karar vermiştir.

Günümüz koşulları değerlendirildiğinde basın özgürlüğü ve haber alma hürriyetine ilişkin ulusal ve uluslararası basında çıkan haberler doğrultusunda durumun umutlandırıcı olduğunu söylemek ne yazık ki mümkün değildir.

Strasbourg'da AP Genel Kurulunda düzenlenen oturumda, Türkiye'de gazetecilerin durumunun 15 Temmuz darbe girişimi sonrası daha da "kötüleştiği" mesajı verildi. Avrupa Komisyonu'nun bölgesel politikalardan sorumlu gazeteci kimlikli üyesi Corina Cretu, oturumda yaptığı konuşmada, ifade özgürlüğü ve özgür, çeşitli ve bağımsız medyanın AB'nin temel değerlerinden olduğunu hatırlattı. Türkiye'deki mevcut durumu "kaygı verici ve kabul edile-

[11] http://www. kararlaryeni. anayasa. gov. tr/BireyselKarar/Content/131a2423-8a42-4f99-8ff2-b5e6a979280c?wordsOnly=False Para. 87 Erişim Tarihi 09. 12. 2016

mez" olarak tanımlayan Cretu, medya özgürlüğü önündeki engelleri kaldırması için Türk hükümetine çağrıda bulundu. Cretu Avrupa Komisyonu'nun "Türkiye ile diyalog ve Türkiye'de ilerleme sağlanması için üyelik müzakerelerini en iyi yol olarak gördüğünü" vurguladı.[12]

BM Düşünce ve İfade Özgürlüğü Özel Raportörü David Kaye, Türkiye ziyareti esnasında; "Türkiye'nin ulusal güvenliğini ve kamu düzenini korumak için (. . .) Olağanüstü Hal ilanını haklı kılabilecek tehditlerle yüz yüze bulunduğuna hiç kuşku yok. Dolayısıyla benim kaygılarım bazı hakların kısıtlanmış olmasıyla ilgili değil. Benim kaygılarım, konulan kısıtlamaların sayısının aşırı yüksekliği, fazla kapsayıcılığı ve görünürde ihtiyaçla orantısız oluşuyla ilgili. "

"*Bu kısıtlamalar, yalnızca ülkedeki kamusal ve özel yaşamın her yönünü etkilemekle kalmıyor, benim değerlendirmeme göre, Türkiye'yi, her gerçek demokratik toplumda bulunması gereken temel güvencelerden uzaklaştırıyor. Bu sadece benim görüşüm değil. Son haftalarda Avrupa Konseyi İnsan Hakları Temsilcisi ve Avrupa Komisyonu Türkiye raporu çok haklı olarak bu konularda kaygılar dile getirdi. "* açıklamalarında bulunarak hak ve özgürlüklere ilişkin kısıtlamalardan dolayı endişelerini dile getirmiştir. [13]

Deutsche Welle haber sitesinin haberine göre ise *"Gazetecilerin korunması amacıyla Avrupa Konseyi tarafından oluşturulan dijital platforma son 18 ayda 227 şikayet geldi. Gazetecileri ve medyası "tehdit" altında olduğu gerekçesiyle en çok şikayet edilen ülke Türkiye."*[14]

Demokratik bir siyasi rejimden söz edilebilmesi için düşünce özgürlüğünün teminat altına alınması gerekmektedir. Düşünce özgürlüğünün temini ise bilgi aktarımını gerekli kılmaktadır. Düşünce özgürlüğünün medyaya yansıması da şüphesiz basın özgürlüğüdür. Basın özgürlüğünün güvencesi; mesleki faaliyetleri sebebi ile basın mensuplarının cezai müeyyidelerle karşı karşıya bırakılmamasını gerektirmektedir.

---

[12] http://www. birgun. net/haber-detay/turkiye-de-basin-ozgurlugu-ap-gundeminde-133176. html Erişim Tarihi 09. 12. 2016

[13] http://www. gazeteciler. com/haber/bmden-tutuklu-gazeteciler-raporu/303899 Erişim Tarihi 08. 12. 2016.

[14] http://www. dw. com/tr/gazeteciler-i%C3%A7in-en-%C3%A7ok-%C5%9Fikayet-t%C3%BCrkiyeden/a-36547038 Erişim Tarihi 08. 12. 2016.

Gelinen nokta ise; her ne kadar mevzuatta uluslar arası sözleşmeler ile paralel hükümler bulunsa da, basın özgürlüğünün işlevsel bir yanının kalmadığını göstermektedir. Tutuklu gazetecilerin sayısı gün geçtikçe artmakta bu ise endişe uyandırmaktadır.

Olağanüstü hal öncesi ve sonrası tutuklu gazeteci sayısındaki artış dikkate alındığında, ifade özgürlüğü, basın özgürlüğü gibi anayasal ve evrensel insan haklarının ihlalinin önüne geçilebilmesi için Yargı'nın daha objektif yaklaşımı önem taşımaktadır

K- FAİLİ MEÇHULLER (Cumartesi Anneleri)

"Bir şey yapmalıyız," dedi. *"Bir şey yapmalıyız!" "Her Cumartesi aynı saatte Galatasaray meydanında sessizce oturalım"* dedik.

Fikir kimden çıktı tam olarak hatırlamıyorum, belki herkes bir yanını söyledi. Birisi "*oturalım"* dedi, diğeri "*Galatasaray"* dedi, bir diğeri *"her hafta"* dedi, bir diğeri "*sessiz olsun"* dedi. 27 Mayıs 1995'te gittik, Galatasaray'a oturduk.

Sessizlik ilkemizdi. Yarım saat sessiz oturduktan sonra bir basın açıklaması okuyorduk. En önemli ilkelerimizden birisi bağımsızlıktı.

Ancak medya oturan insanlara ***"Cumartesi Anneleri"*** adını taktı ve kamuoyu da "anne" kavramının duygusallığına kapılarak bu adı benimsedi

Gerçekten sadece gözaltında kayıpların hesabını soruyorduk, gözaltında kayıpların pragmatik yaklaşımlarla, siyasi çıkarlar için kullanılmayacak kadar büyük bir insan hakları ihlali olduğunu anlatmaya çalışıyorduk.

Cumartesi anneleri çocuklarını ararken, katilleri ararken bir heykel gibi karşılarında duran sisteme kimi zaman bir tanık, kimi zaman sanık ve hep mağdur olarak çarptılar.

Hukuk herkese mi lazım? Doğrudur. Ama adalet hepimiz için…

Ayşe Günaysu

Kayıp yakınlarının fotoğraflarını taşıyan Cumartesi Anneleri, 27 Mayıs 1995 ten bu yana her Cumartesi günü, Galatasaray Meydanında oturma eylemleri düzenleyerek, gözaltında kaybolan yakınlarını ve faili meçhul siyasi cinayetlere kurban giden yakınlarının faillerini aramaktadırlar.

Arjantin'de cunta yönetiminin zorla yok ettiği çocuklarını bulmak için Plaza Del Mayo meydanı'nda toplanan annelerden esinlenen gruba katılanların sayısı zaman geçtikçe binleri bulmuştur.

13 Mart 1999'da polisin sert müdahaleleri nedeniyle oturma eylemlerine ara veren grup, 31 Ocak 2009'da yeniden bir araya gelmeye başladı.

24/Aralık/2016 itibariyla 613. buluşmalarını gerçekleştiren ailelerin başlıca talepleri

kayıpların devlet arşivlerinde kayıtlı akıbetlerinin açıklanması, faillerin yargılanması, Türk Ceza Kanunu'nda zorla kaybetme suçunun insanlığa karşı suç kapsamında zaman aşımına uğramayacak şekilde düzenlenmesi ve Türkiye'nin Birleşmiş Milletler Gözaltında Kayıplar Sözleşmesi'ni imzalamasıdır

L- AVUKATLAR

Türkiye Barolar Birliğinin 15/07/2016 tarihinden bugüne kadar aldığı kayıtlara dayanılarak 121 Gözaltı/Ev hapsi veya firari, 270'i tutuklu, 130'u tedbirle salıverilen ve 52'si durumu belirtilmemiş olarak kayıtlarda olmak üzere toplam 553 avukat hakkında OHAL dönemince işlem yapılmıştır.

M- SAVUNMA HAKKI

1-Avukata Erişim ve görüşme

Anayasanın 36. maddesine göre:

"Herkes, meşrû vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir. "

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin "Adil Yargılanma" ile ilgili 6/3-b-c madde/fıkralarına göre;

"Bir suç ile itham edilen herkes aşağıdaki asgari haklara sahiptir:

b) Savunmasını hazırlamak için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olmak;

c) Kendisini bizzat savunmak veya seçeceği bir müdafinin yardımından yararlanmak; eğer avukat tutmak için gerekli maddî olanaklardan yoksun ise ve adaletin yerine gelmesi için gerekli görüldüğünde, resen atanacak bir avukatın yardımından ücretsiz olarak yararlanabilmek"

Ceza Muhakemesi Kanununun "Şüphelinin veya Sanığın Müdafii Seçimi" başlıklı 149. maddesine göre;

"(1) Şüpheli veya sanık, soruşturma ve kovuşturmanın her aşamasında bir veya birden fazla müdafiin yardımından yararlanabilir; kanunî temsilcisi varsa, o da şüpheliye veya sanığa müdafi se*çebilir.*

(2) Soruşturma evresinde, ifade almada en çok *üç avukat hazır bulunabilir.*

(3) Soruşturma ve kovuşturma evrelerinin her aşamasında avukatın, şüpheli veya sanıkla görüşme, ifade alma veya sorgu süresince yanında olma ve hukukî yardımda bulunma hakkı engellenemez, kısıtlanamaz. "

Ceza Muhakemesi Kanununun "Müdafii ile Görüşme"başlıklı 154. maddesine göre;

"(1) Şüpheli veya sanık, vekâletname aranmaksızın müdafii ile her zaman ve konuşulanları başkalarının duyamayacağı bir ortamda görüşebilir. Bu kişilerin müdafii ile yazışmaları denetime tâbi tutulamaz. "

Avukatlık Kanunu "Sır Saklama"başlıklı 36. maddesine göre;

"Avukatların, kendilerine tevdi edilen veya gerek avukatlık görevi, gerekse, Türkiye Barolar Birliği ve barolar organlarındaki görevleri dolayısıyle öğrendikleri hususları açığa vurmaları yasaktır. "

a) Segbis

Tutukluların suç yeri dışındaki cezaevlerine nakilleri sonucunda, aradaki mesafenin fazla olması nedeniyle müvekkil-avukat görüşmesi yapılamamakta, yapılsa bile masraflı ve yetersiz olmaktadır. Buda savunma hakkının tam anlamıyla kullanılmasını engellemektedir.

Kısa adı SEGBİS olarak anılan Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi 21 Eylül 2011 gün, 28060 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan yönetmelik ile birlikte kullanıma başlamıştır. [15]

Ses ve görüntü bilişim sistemi SEGBİS ile yargı çevresi dışında bulunan ya da mahkeme de hazır bulunamayan kişilerin video konferans ile dinlenmesi ve ifadelerinin kayıt altına alınması sağlanmaktadır. SEGBİS ile hem ifade alma ve sorgu işlemleri hem de duruşmalar video ile kayıt altına alınabilmektedir.

Adalet Bakanlığınca SEGBİS sisteminin hayata geçmesiyle, ülkemizin de taraf olduğu Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 5. maddesinin üçüncü fıkrasında belirtilen "*makul sürede hâkim önüne çıkarılma*" ve 6. maddesinin birinci fıkrasında belirtilen "*kendisine yöneltilen suçlamalar konusunda karar verecek olan mahkeme önünde makul sürede yargılanma*" ilkeleri doğrultusunda insan hakları ihlallerinin önleneceği; dolayısıyla, ülkemizin maddi ve manevî tazminata mahkum edilmesinin bu suretle önüne geçilmesinin amaçlandığı belirtilmektedir. [16]

SEGBİS sisteminin hayata geçirilme amacı ağırlıklı olarak AİHS m. 5/3 ile m. 6/1'de düzenlenen makul sürede hakim karşısına çıkarılma ve yargılama iken uygulamada bu amaçtan sistematik olarak giderek uzaklaşıldığı görülmektedir.

Soruşturma ve Kovuşturma aşamalarında şüpheli/sanıkların yargı

---

15 http://www. resmigazete. gov. tr/eskiler/2011/09/20110920-4. htm

16 https://www. uyap. gov. tr/MSayfalar. aspx?Git=Yargida-teknolojik-devrim-SEGBIS

çevresi dışında ceza infaz kurumlarına güvenlik, kapasite v. b gerekçelerle sevk edildiği hatta giderek bu uygulamanın yerleşik hale geldiği gözlemlenmektedir. Yargılandıkları mahkeme dışındaki uzak cezaevlerine nakledilen şüpheli ve sanıklar yine sistematik olarak soyut güvenlik problemi gerekçesi sunularak yargılandıkları mahkemelerde görülmekte olan davalara fiziken katılımları engellenmektedir.

Sanık veya şüphelilerin SEGBİS sistemi ile yargılandıkları davaya katılımı neredeyse istisna olmaktan çıkarılmış ve hatta SEGBİS ile hakkında görülen davaya katılmak istemeyen sanıkların tutukluluk halleri salt bu nedenle devam ettirilmektedir. Hatta öyle ki, aynı kentte yargılanan ve aynı kentteki bir cezaevinde tutuklu sanıklar dahi yargılamaya getirilmemektedir. Tutuklu sanıkların yargılandıkları davalara fiziki olarak katılımı istisna hale getirilmeye çalışılmaktadır.

Ceza Yargılamasının temel evrensel ilkelerinden olan "*doğrudan doğruyalık*" ve "*yüz yüzelik*" SEGBİS sistemi ile ortadan kaldırılma yolundadır. Bu konuda Yargıtay'ın olumlu kararlarına rağmen yerel mahkemelerin SEGBİS sistemini yargılamalarda istisna olmaktan çıkarma yukarıda belirtilen ilkeleri ortadan kaldıracak şekilde uygulamaları artarak devam etmektedir.

b- Cam-fanus olayı

Yüksek Güvenlikli F Tipi Hapishanelerde bulanan avukat görüş odalarının durumu şikayet konusu olmaktadır,

Türkiye Barolar Birliğine yapılan başvurularda;

- Ankara İli Sincan İlçesinde bulunan Sincan 1 No'lu Yüksek Güvenlikli F Tipi Hapishanesine **gözlem için bir heyet oluşturulup incelemelerde bulunulması;**
- Avukat görüşme yerlerinin **hukuka uygun hale getirilmesi için gerekli giri**şimlerde bulunulması,

İstenmiştir.

GELİŞMELER

Kasım 2013 tarihine kadar yasal çerçevede avukat görüş odalarındaki görüşmeler küçük bir camdan gardiyanlar tarafından izlenmekteydi.

Ancak bu tarihten sonra bu görüşme yerleri, her bir odanın ön ve yan duvarları ile koridora bakan duvarlar yıkılmak suretiyle koridorun her iki yanındaki üç adet ve toplamda altı adet avukat görüşme odası birbirlerini izleyebilir duruma getirildi. Bu görüş yerleri adeta cam fanuslara akvaryumlara dönüştürüldü.

Bugüne kadar Kandıra 1 No'lu F Tipi Hapishanesi ile Bolu F Tipi Hapishanesinde kalan bazı mahpusların başvuruları neticesinde Kocaeli İnfaz Hâkimliği ve Bolu İnfaz Hâkimliği, dönüştürülen avukat görüş yerlerinin, avukat-müvekkil görüşmelerine uygun yerler olmadığı yönünde tespit yapmışlardır

Gerek Ankara Barosu, gerekse Çağdaş Hukukçular Derneği İstanbul Şubesinin de benzer tespit ve teşhisleri bulunmaktadır.

Bazı cezaevlerinin TBB İnsan hakları Merkezi Yürütme Kurulunca gezilmesi Adalet Bakanlığından talep edilmiş, fakat Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkif Evleri Genel Müdürlüğünün 20/08/2015 tarih ve 131757 sayılı yazısı ile "*…ilgi yazıda isimleri yer alan heyetin yukarıda anılan ceza infaz kurumlarını ziyaretleri uygun görülmemiştir. "* şeklinde olumsuz cevap verilmiştir.

Bu konu ile ilgili yasal düzenlemeler şöyledir.

Avukatlık Kanunu/Sır saklama:

Madde 36 /1 - *Avukatların, kendilerine tevdi edilen veya gerek avukatlık görevi, gerekse, Türkiye Barolar Birliği ve barolar organlarındaki görevleri dolayısıyle öğrendikleri hususları açığa vurmaları yasaktır.*

Ceza muhakemesi kanunu/ Meslek Ve Sürekli Uğraşıları Sebebiyle Tanıklıktan Çekinme

Madde 46 - *(1) Meslekleri ve sürekli uğraşıları sebebiyle tanıklıktan çekinebilecekler ile çekinme konu ve koşulları şunlardır:*

a) Avukatlar veya stajyerleri veya yardımcılarının, bu sıfatları dolayısıyla veya yüklendikleri yargı görevi sebebiyle öğrendikleri bilgiler…

Ceza Ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun/Avukat ve noterle görüşme hakkı

MADDE 59. – (1) Hükümlü, avukatlık mesleğinin icrası çerçevesinde avukatları ile vekâle*tnamesi olmaksızın en çok üç kez görüşme hakkına sahiptir.*

(2) *Avukat ve noter ile görüşme, meslek kimliklerinin ibrazı üzerine, tatil günleri dışında ve çalışma saatleri içinde, bu iş için ayrılan görüşme yerlerinde, konuşulanların duyulamayacağı*, ancak güvenlik nedeniyle g*örülebileceği bir biçimde yapılır.*

Adalet Bakanlığı Cezaevlerinin TBB gibi bir kurum tarafından gözlemlenmesini açıkça istememektedir. Belirtilen yasal düzenlemeler dikkate alındığında mevcut uygulamanın hukuka aykırı olduğu görülmektedir.

2- Tutukluların savunma olanakları

Bilhassa toplu davalarda dosyalar binlerce sayfadan oluşmaktadır. Dijital ortamda kayıtlar bulunmaktadır. Cezaevi koşullarında teknolojik ve elektronik olanaklardan yararlanmak mümkün olamamaktadır. Bilgisayar kısıtlamaları bunun temel nedenlerinden biridir.

N- ENGELLİ AVUKAT VE MAHPUS SORUNLARI

Engelli avukatların cezaevinde müvekkilleri ile görüşmelerinde sorunlar yaşanmaktadır.

- Tekerlekli sandalye kullanan avukatlar cezaevinde görüşme bölümüne gitmede ve turnikeleri geçmede sorunlar yaşamaktadırlar.
- Engelli avukatlar cezaevinde görüşme bölümüne gitmede retina uygulamasında sorunlar yaşamaktadırlar.
- Engelli avukatlar görüşme sırasında not tutamadıklarından katip yardımından yararlanmak ve kayıt cihazı kullanmak istemektedirler.
- Bu tür engeller avukatlık mesleğinin icrasında olumsuz etki yapmaktadır.
- Engelli mahpuslar başkalarının yardımına ihtiyaç duyduklarından, cezaevi yaşamında ciddi sıkıntılar yaşamaktadırlar.

O- 15/TEMMUZ/2016 SONRASI .....

15/Temmuz/2016 tarihinde; FETÖ/PDY terör örgütü tarafından kalkışılan darbe girişimi sırasında 180 sivil, 62 polis, 5 asker olmak üzere 242 yurttaşımız şehit olmuş, 2185 kişi de yaralanmış veya sakat kalmıştır.

Bu darbe girişimi "Demokratik, Laik Cumhuriyete, Türkiye Büyük Millet Meclisine ve Hükümete ve insanımıza karşı yapılmış alçakça bir saldırıdır.

Türkiye bu girişimin mağdurudur.

Bağımsız yargı, gerekli yargılamayı yaparak, faillerini cezalandıracaktır.

İstanbul Milletvekili Sezgin Tanrıkulu'nun yazılı sorularına[17] Adalet Bakanlığı Müsteşarlığınca verilen cevaba göre;

4/Ocak/2017 tarihi itibariyle;

15/Temmuz öncesi 191. 493 tutuklu ve hükümlü varken, 17/Ağustos/2016 da 671 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile 44. 800 hükümlü tahliye edildi. Buna rağmen 4/Ocak/2017 tarihi itibariyle tutuklu ve hükümlü sayısı 201. 177 kişiye yükseldi.

15/Temmuz darbe girişiminden sonra 4/Ocak/2017 tarihine kadar adli ve idari yargı, Anayasa Mahkemesi, Danıştay, HSYK, Yargıtay üyelerinden 2433 kişi tutuklandı. 990 kişi adli kontrol altına alınırken 173 kişi tahliye oldu. Toplam 3882 hakim ve savcı hakkında işlem yapıldı.

FETÖ'den toplam 101560 kişi hakkında işlem yapıldı. 42083 kişi tutuklandı. Şüpheli sayısı 105532 olarak tanımlandı. 15/Temmuz öncesi cezaevlerinde FETÖ/PDY örgütü üyesi olduğu iddiasıyla 873 kişi bulunurken bu sayı 42083 kişiye yükseldi.

Bu süreçte seksenbin civarında kişi hakkında kamudan ihraç, onsekizbin civarında kişi hakkında da iade bulunmaktadır.

---

[17] Adalet Bakanlığı Müsteşarlığının açıklkaması

OLAĞANÜSTÜ HAL İLANI

Bu girişim üzerine;

Bakanlar Kurulu'nun 2016/9064 sayılı kararı ile

"Anayasanın 120 nci maddesi ile 2935 sayılı Olağanüstü Hal Kanununun 3 ncü maddesinin birinci fıkrasının (b) bendine göre ülke genelinde 21/7/2016 Perşembe günü saat 01. 00' den itibaren doksan gün süreyle olağanüstü hal ilan edilmesi; Milli Güvenlik Kurulu'nun 20/07/2016 tarihli ve 498 sayılı tavsiye kararı göz önünde bulundurularak Bakanlar Kurulu'nca 20/7/2016 tarihinde kararlaştırılmıştır.

TBMM'nin 21/07/2016 tarih ve 1116 sayılı kararı ile

"Anayasanın 120 nci maddesi ile 2935 sayılı Olağanüstü Hal Kanununun 3 ncü maddesinin birinci fıkrasının (b) bendine göre ülke genelinde 21/7/2016 Perşembe günü saat 01. 00' den itibaren doksan gün süreyle olağanüstü hal ilan edilmesi hakkında Bakanlar Kurulunca 20/07/2016 tarihinde alınan karar, Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulunun 21/07/2016 tarihli 117 nci Birleşiminde onaylanmıştır. "

Bu süreçte çıkarılan Olağanüstü Hal Kapsamında Alınan Tedbirlere İlişkin Kanun Hükmünde Kararname'lerle bazı değişiklikler ve yeni düzenlemeler getirilmiştir.

Anayasanın 15 maddesinin birinci fıkrası savaş seferberlik sıkıyönetim veya olağanüstü hallerde ***milletlerarası hukuktan doğan yükümlülükler ihlal edilmemek kaydıyla, durumun gerektirdiği ölçüde*** temel hak ve özgürlüklerin kullanılması kısmen veya tamamen durdurulabileceğini veya bunlar için Anayasada öngörülen güvencelere aykırı tedbirler alınabileceğini düzenlemiştir

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 15 maddesi ve Birleşmiş Milletler Medeni ve Siyasal Haklara İlişkin Uluslar Arası Sözleşmesinin 4 maddesi Antlaşmalardan kaynaklanan insan hakları yükümlülüklerinin askıya alma koşullarını düzenlemiş bulunmaktadır.

İLGİLİ HUKUK

Anayasamızın 36. maddesine göre:

"Herkes, meşrû vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri

önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir. "

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin "Adil Yargılanma" başlıklı 6/3-b, c maddesine göre:

"Bir suç ile itham edilen herkes aşağıdaki asgari haklara sahiptir:

….

b) Savunmasını hazırlamak için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olmak;

c) Kendisini bizzat savunmak veya seçeceği bir müdafinin yardımından yararlanmak; eğer avukat tutmak için gerekli maddî olanaklardan yoksun ise ve adaletin yerine gelmesi için gerekli görüldüğünde, resen atanacak bir avukatın yardımından ücretsiz olarak yararlanabilmek"

Ceza Muhakemesi Kanununun 91. maddesine göre;

(1)…Gözaltı süresi, yakalama andan itibaren yirmidört saati geçemez.

(3)Toplu olarak işlenen suçlarda…Cumhuriyet savcısı gözaltı süresinin her defasında bir günü geçmemek üzere üç gün süreyle uzatılmasına karar verebilir.

Ceza Muhakemesi Kanununun 149. Maddesine göre:

"(1) Şüpheli veya sanık, soruşturma ve kovuşturmanın her aşamasında bir veya birden fazla müdafiin yardımından yararlanabilir; kanunî temsilcisi varsa, o da şüpheliye veya sanığa müdafi seçebilir.

(2) Soruşturma evresinde, ifade almada en çok üç avukat hazır bulunabilir.

(3) Soruşturma ve kovuşturma evrelerinin her aşamasında avukatın, şüpheli veya sanıkla görüşme, ifade alma veya sorgu süresince yanında olma ve hukukî yardımda bulunma hakkı engellenemez, kısıtlanamaz. "

Ceza Muhakemesi Kanununun 154 maddesine göre:

"(1) Şüpheli veya sanık, vekâletname aranmaksızın müdafii ile her zaman ve konuşulanları başkalarının duyamayacağı bir ortamda görüşebilir. Bu kişilerin müdafii ile yazışmaları denetime tâbi tutulamaz. "

Avukatlık Kanununun 36. maddesine göre:

"Avukatların, kendilerine tevdi edilen veya gerek avukatlık görevi, gerekse,

Türkiye Barolar Birliği ve barolar organlarındaki görevleri dolayısıyle öğrendikleri hususları açığa vurmaları yasaktır. "

OLAĞANÜSTÜ HAL KARARNAMELERİ İLE GELEN DÜZENLEMELER

23/07/2016 tarihli ve 29779 sayılı resmi gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren 667 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin Soruşturma ve Kovuşturma İşlemleri başlıklı 6. /1-a maddesi:

" (1) 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun İkinci Kitap Dördüncü Kısım Dördüncü, Beşinci, Altıncı ve Yedinci Bölümünde tanımlanan suçlar, 12/4/1991 tarihli ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu kapsamına giren suçlar ve toplu işlenen suçlar bakımından, olağanüstü halin devamı süresince;

a) Gözaltı süresi, şüphelinin yakalama yerine en yakın hâkim veya mahkemeye gönderilmesi için zorunlu süre hariç, yakalama anından itibaren otuz günü geçemez. "

•Cezaevi görüşmelerinin kayda alınması:

667 sayılı KHK md 6 / 1-d:

*"Tutuklu olanların avukatları ile görüşmelerinde, toplumun ve ceza infaz kurumunun güvenliğinin tehlikeye düşürülmesi, terör örgütü veya diğer suç örgütlerinin yönlendirilmesi, bunlara emir ve tâlimat verilmesi veya yorumlarıyla gizli, açık ya da şifreli mesajlar iletilmesi ihtimalinin varlığı halinde, Cumhuriyet savcısının kararıyla, görüşmeler teknik cihazla sesli veya görüntülü olarak kaydedilebilir, tutuklu ile avukatın yaptığı görüşmeleri izlemek amacıyla görevli hazır bulundurulabilir, tutuklunun avukatına veya avukatın tutukluya verdiği belge veya belge örnekleri, dosyalar ve aralarındaki konuşmalara ilişkin tuttukları kayıtlara elkonulabilir veya görüşmelerin gün ve saatleri sınırland*ırılabilir. Tutuklunun yaptığı görüşmenin, belirtilen amaç*la yapıldığının anlaşılması hâlinde, görüşmeye derhal son verilerek, bu husus gerekçesiyle birlikte tutanağa bağlanır… Tutuklu hakkında, tutanak tutulması hâlinde, Cumhuriyet savcısının istemiyle tutuklunun avukatlarıyla görüşmesi Sulh Ceza Hâkimliğince yasaklanabilir. . . ".*

ğ)Yürütülen soruşturma ve kovuşturmalarda, ifade alma ve sorgu sırasında veya duruşmalarda en çok üç avukat hazır bulunabilir.

I)Hakim veya mahkemenin uygun gördüğü durumlarda, aynı anda görüntülü ve sesli iletişim tekniğinin kullanılması suretiyle şüpheli veya sanığın sorgusu yapılabilir veya duruşmalara katılmasına karar verilebilir.

27/07/2016 tarih ve 29783 sayılı resmi gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren 668 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin Soruşturma ve Kovuşturma İşlemleri başlıklı 3. maddesi:

"l) Müdafiin dosya içeriğini inceleme veya belgelerden örnek alma yetkisi, soruşturmanın amacını tehlikeye düşürebilecek ise Cumhuriyet Savcısının kararı ile kısıtlanabilir.

m) Gözaltındaki şüphelinin müdafii ile görüşme hakkı Cumhuriyet Savcısının kararı ile 5 gün süreyle kısıtlanabilir. Bu zaman zarfında ifade alınamaz. "

29/10/2016 tarihli ve 29872 sayılı resmi gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren 676 sayılı KHK md 6;

*13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfaz*ı Hakkında Kanunun 59. maddesinin dördüncü fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiş, aynı maddeye bu fıkradan sonra gelmek üzere aşağıdaki fıkralar eklenmiş *ve di*ğer fıkra buna göre teselsül ettirilmiştir.

*…. (5) Türk Ceza Kanununun 220 nci maddesinde ve İkinci Kitap Dördüncü Kısım Dördüncü, Beşinci, Altıncı ve Yedinci Bölümlerinde tanımlanan suçlar ile 12/4/1991 tarihli ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu kapsamına giren suçlardan mahkûm olanların avukatları ile görüşmelerinde, toplumun ve ceza infaz kurumunun güvenliğinin tehlikeye düşürüldüğüne, terör örgütü veya diğer suç örgütlerinin yönlendirildiğine, bu örgütlere emir ve tâlimat verildiğine veya yorumları ile gizli, açık ya da şifreli mesajlar iletildiğine ilişkin bilgi, bulgu veya belge elde edilmesi hâlinde, Cumhuriyet başsavcılığının istemi ve infaz hâkiminin kararıyla, üç ay süreyle; görüşmeler teknik cihazla sesli veya görüntülü olarak kaydedilebilir, hükümlü ile avukatın yaptığı görüşmeleri izlemek amacıyla görevli görüşmede hazır bulundurulabilir, hükümlünün avukatına veya avukatın hükümlüye verdiği belge veya belge örnekleri, dosyalar ve aralarındaki konuşmalara ilişkin tuttukları kayıtlara elkonulabilir veya görüşmelerin gün ve saatleri sınırland*ırılabilir.

…(8) Hükümlü hakkında, yedinci fıkra uyarınca tutanak tutulması

hâlinde, Cumhuriyet başsavcılığının istemiyle hükümlünün avukatlarıyla görüşmesi infaz hâkimince altı ay süreyle yasaklanabilir. Yasaklama kararı, hükümlüye ve yeni bir avukat görevlendirilmesi için derhal ilgili baro başkanlığına bildirilir. Cumhuriyet başsavcılığı baro tarafından bildirilen avukatın değiştirilmesini baro başkanlığından isteyebilir.

…(10) Bu madde hükümleri 9 uncu maddenin üçüncü fıkrasına göre yüksek güvenlikli ceza infaz kurumlarında bulunan hükümlüler ile beşinci fıkradaki suçlardan hükümlü olup, başka bir suçtan dolayı şüpheli veya sanık sıfatıyla avukatıyla görüşen hükümlüler hakkında da uygulanır.

(11) Tutuklular hakkında bu madde hükümlerine göre karar vermeye soruşturma aşamasında sulh ceza hâkimi, kovuşturma aşamasında mahkeme yetkilidir. " düzenlemesi yapılmıştır.

684 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 10. maddesi ile önceki kararnamelerde aşağıdaki şekilde değişiklik yapılarak otuz günlük gözaltı süresi yedi güne çekilmiş ve gözaltındaki beş gün avukatla görüşme yasağı kaldırılmıştır.

MADDE 10 – 18/10/2016 tarihli ve 6749 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınan Tedbirlere İlişkin Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabul Edilmesine Dair Kanunun 6 ncı maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

"a) Gözaltı süresi, şüphelinin yakalama yerine en yakın hâkim veya mahkemeye gönderilmesi için zorunlu süre hariç, yakalama anından itibaren yedi günü geçemez. Delillerin toplanmasındaki güçlük veya şüpheli sayısının çokluğu nedeniyle Cumhuriyet savcısı, gözaltı süresinin yedi gün süreyle uzatılmasına yazılı olarak emir verebilir. "

MADDE 11 – 8/11/2016 tarihli ve 6755 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınması Gereken Tedbirler ile Bazı Kurum ve Kuruluşlara Dair Düzenleme Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabul Edilmesine Dair Kanunun 3 üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinde yer alan "otuz günü geçemez" ibaresi "şüphelinin yakalama yerine en yakın hâkim veya mahkemeye gönderilmesi için zorunlu süre hariç, yakalama anından itibaren yedi günü geçemez" şeklinde değiştirilmiş, aynı bende aşağıdaki cümle eklenmiş ve aynı fıkranın (m) bendi yürürlükten kaldırılmıştır.

"Delillerin toplanmasındaki güçlük veya şüpheli sayısının çokluğu nedeniyle Cumhuriyet savcısı, gözaltı süresinin yedi gün süreyle uzatılmasına

yazılı olarak emir verebilir. "

GEÇİCİ MADDE 1 – Bu Kanun Hükmünde Kararnamenin yayımı tarihinden önce, 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun İkinci Kitap Dördüncü Kısım Dördüncü, Beşinci, Altıncı ve Yedinci Bölümlerinde tanımlanan suçlar, 12/4/1991 tarihli ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu kapsamına giren suçlar ve toplu işlenen suçlar nedeniyle gözaltına alınan kişiler hakkında gözaltı süresi en çok otuz gün olarak uygulanır.

DEĞERLENDİRME ve SORUNLAR

GÖZALTI

Ceza Muhakemesi Kanununun 91. maddesine göre bir-dört gün olan gözaltı süresi, yeni düzenlemeyle 30 güne çıkarılmıştır.

Gözaltındaki şüphelinin müdafii ile görüşme hakkı Cumhuriyet Savcısının kararı ile 5 gün süreyle kısıtlanabilecektir. Ancak bu zaman zarfında ifade alınamayacaktır.

Avrupa İnsan hakları Mahkemesinin içtihatlarına göre makul gözaltı süresi, dört gün altı saat olarak belirlenmiştir.

Ancak bu makul sure spesifik olarak her olayın özelliklerine göre değerlendirilecektir.

684 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 10. maddesi ile önceki kararnamelerde değişiklik yapılarak otuz günlük gözaltı süresi yedi güne çekilmiş ve gözaltındaki beş gün avukatla görüşme yasağı kaldırılmıştır.

Uygulamada;

- Gözaltı süresinin çok uzun olduğu,
- Gözaltı mekanlarının ve nezarethanelerin koşullarının olumsuz olduğu,
- Dar bir alanda çok sayıda kişinin bulunduğu, hijyen, sağlık, beslenme koşullarının iyi olmadığı,
- Avukata erişimin zor olduğu,
- Görüşme imkanlarının olmadığı,

şeklinde yakınmalar bulunmaktadır.

AVUKATA ve YARGIYA ERİŞİM

- Gizlilik Kararı nedeniyle savunma hakkının doğrudan kısıtlanması. (AİHS md 6, Anayasa md 36'ya aykırılık)
- Avukatın soruşturma evrakını inceleyememesi

- İfade alma öncesi ve sırasında müdafii ile görüşme yasağı / süre sınırı getirilmesi.

- Cumhuriyet Başsavcılıklarının kararı ile 5 gün görüş yasağı getirilmesi. (AİHS md 6, Anayasa md 36, CMK, YGİA Yön. Md 20'ye aykırılık)

- Görüş Kısıtlaması: OHAL kapsamında tutuklananların belli zaman diliminde örneğin haftanın 3 günü saat 17:00'a kadar avukat görüşü yapma gibi kural konması.

- Görüş Kabinleri: Avukat görüş odası sayısının azlığı, mevcut görüş odalarının açılmaması gibi durumlar sonucu, avukatların cezaevlerinde çok uzun süre beklemek durumunda kalmaları, hatta görüşme yapılamaması. (Örneğin; Sincan T Tipi Cezaevinde 16 adet avukat görüş kabini olmasına karşın, personel eksikliği ve kamera sisteminin kurulmamış olmasından dolayı müdafiilerin müvekkilleri ile görüşleri 2 ya da 3 görüş kabini ile sınırlı tutulmaktadır.)

- Avukatların görüşme esnasında tuttukları notların incelenmesi, hatta notların alıkonulması.

- Cumhuriyet Savcılarının, avukatların görüşme talebini reddetmesi.

- Cezaevleri arasında uygulama farklılıkları. (Örneğin Sincan Kapalı Cezaevinde müdafii görüşlerinin 30 dakika ile sınırlandırılması, en fazla 4 müvekkil ile görüşebilme kuralı)

- Dosyaya ulaşamama, tutuklama kararlarının gerekçesiz olması veya standart gerekçelerle karar verilmesi. (CMK md 101'e aykırılık)

- Avukatların cezaevlerinde müvekkilleri ile yaptıkları görüşmelerin sesli ve görüntülü kayıt sistemleri ile izlenmesi, görüşme sırasında görevlendirilen infaz koruma memurlarının görüş kabininin kapısı açık şekilde, yaklaşık bir metre mesafede yapılan görüşmeyi duyabilecek şekilde izlemeleri, not almaları bu süreçte karşılaşılan en önemli sorun olarak durmaktadır.

- Gözaltına alınan ve tutuklanan şahısların vekaletnamesini alma ve bu kişilerin müdafiliğini yapma konusunda avukatlar arasında önemli çekinceler geliştirilmiştir. Bu atmosferden kaynaklı

olarak bu suç ithamı ile yakalanan, gözaltına alınan veya tutuklanan şahıslar etkin bir şekilde avukata erişim sağlayamamaktadır

- Savunma hakkına doğrudan müdahale edilen bu düzenlemeler ile;ilgili yasakların "ihtimal" üzerine konulması ve görüşmede hazır bulunan infaz memurunun şüphesine bırakılması hatalı yargı kararlarına yol açabilecektir.

Olağanüstü halin gerekli kıldığı, yani olağanüstü hale yol açan sebeplerin ortadan kaldırılabilmesi amacıyla yürürlüğe sokulan 2935 sayılı Olağanüstü Hal Kanunu ile ilgili KHK'larda düzenleme ve kısıtlama bulunmayan hallerde, Ceza Muhakemesi Kanunu'nun ilgili hükümleri yürürlüktedir.

Eğitim hakkı

CGTİHK nun 76. maddesine göre;

" (1) Açık ceza infaz kurumları ile çocuk eğitimevlerinde bulunan hükümlülerin örgün ve yaygın, kapalı ceza infaz kurumunda bulunan hükümlülerin yaygın öğretimden yararlanmaları sağlanır. "

677 sayılı KHK 'nin 4. maddesi ile yapılan düzenlemeye göre;

"(1) Terör örgütü üyeliği veya bu örgütlerin faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlar sebebiyle tutuklu veya hükümlü olarak ceza infaz kurumunda bulunanlar, olağanüstü halin devamı ve kurumda barındırıldıkları süre zarfında, ülke genelinde uygulanan merkezî sınavlar ile örgün veya yaygın her türlü eğitim ve öğretim kurumları ile kamu kurum ve kuruluşları tarafından ceza infaz kurumu içinde veya dışında yapılan ya da yaptırılan sınavlara giremezler.

5275 sayılı kanunun 76. maddesinde öğretim imkanı tanınmıştır. Ancak bu hükmün uygulanabilirliği 677 sayılı KHK nun 4. maddesinde yer alan tutuklu ve hükümlüler için kaldırılmıştır.

İntiharlar

15 Temmuz sürecinden sonra gözaltı veya cezaevlerindeki intihar sayısı için Kasım ayı itibariyle 26 olduğu bilgisi içerisindeyiz. Bunlardan bazıları basına yansımıştır[18]

[18] http://www. diken. com. tr/darbe-girisiminin-ardindan-meslekten-ihrac-edilen-ogretmen-intihar-etti/

Basın Özgürlüğü ve Gazeteciler

15 Temmuz Anayasal Düzeni İhlal Etme Teşebbüsü'nün ardından ilan edilen Olağanüstü Hal sonrası tutuklu gazeteci sayısında büyük bir artış gözlemlenmektedir. Darbe girişimi soruşturması kapsamında 29 Temmuz'da tutuklanan 17 gazeteciyle birlikteTürkiye'de farklı suç iddialarıyla hapis tutulan gazetecilerin sayısı 56'ya yükseldi[19]. Bu gazetecilerden 23'ü darbe girişimiyle bağlantılı soruşturmalar kapsamında cezaevinde tutuluyor. Çağdaş Gazeteciler Derneği'nin verilerine göre cezaevindeki gazeteci sayısı ise 22. 11. 2016 tarihi itibari ile 146 kişidir.

İnsan Hakları İzleme Örgütü(Human Rights Watch)nün Aralık/2016 tarihli raporuna göre 140 basın-yayın kurulu ve 29 yayınevi kapatılmış olup, 149 gazeteci de cezaevindedir.

http://www. diken. com. tr/fetopdyden-gozaltina-alinan-isadaminin-esi-intihara-tesebbus-etti-durumu-ciddi/

[19] http://m. t24. com. tr/haber/tutuklu-gazeteci-sayisi-56ya-yukseldi, 352600 Erişim Tarihi 09. 12. 2016

SONSÖZ

Cezaevlerinde yaşam bir şekilde sürüyor ama nasıl sürüyor?

Dışarıdakiler, içerisini ne kadar bilebiliyor? Çok sayıda yeni cezaevi yapılmasına rağmen, cezaevlerindeki insan sayısı neden artıyor.

1970 yılında 56.511 olan sayı 2016 da, yani 46 yıl sonra 197.297'e ulaşıyor. Arada aflar çıkarılmasına ve infaz rejiminde değişiklikler yapılmasına rağmen cezaevleri tıklım tıklım dolu.

15/Temmuz Darbe girişiminden sonra ,infaz rejiminde değişiklikle 44.800 kişi tahliye edilmesine rağmen 4/Ocak/2017 tarihi itibariyle sayı 201.177'e ulaşıyor. FETÖ/PDY örgütü üyeleri olduğundan bahisle 42.083 kişi cezaevlerinde.

Yaş guruplarına göre 21-39 yaş arası % 50 i geçiyor.

Öğrenim durumuna göre % 40'ını ilk okul mezunları oluşturuyor.

Medeni haline göre % 40 evli % 25 bekar var.

Suç guruplarına göre Hırsızlık, Uyuşturucu, Adam Öldürme, Yaralama. Yağma, cinsel suçlar şeklinde sıralanıyor.

Coğrafi bölgelere göre sıralama Marmara, Ege,Akdeniz,İç Anadolu şeklinde devam ediyor.

Cezaevlerinde kapasitenin üzerinde insan var. Tecrit en önemli sorunların başında geliyor. Kitaba erişim, sağlığa erişim, nakil, beslenme, işkence ve kötü muameleye maruz kalma,çocukların istismarı önemli başlıklar. Bebek mahpuslar önemli bir sorun.

Mahpus milletvekilleri,gazeteciler in durumu.

Cezaevlerinden gökyüzü,sadece duvarlardan,ya da pencerelerden görüldüğü kadar .Ama evren çok büyük.

En son 15/Temmuz ve sonrası…

Türkiye gerçekten büyük bir sıkıntı içinde ve toplumsal barışa acilen gereksinim var.

YARARLANILAN KAYNAKLAR

Adalet Bakanlığı Web Sitesi

Diyarbakır Barosu Cezaevi Komisyonu Raporu

Basın haberleri

İnternet siteleri

Yazılı belgeler

Ali Haydar Hakverdi raporu

CHP Cezaevi Komisyonu raporları

İnsan Hakları İzleme Örgütü (Human Rights Watch)nün Aralık/2016 tarihli Raporu